

4
002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
792

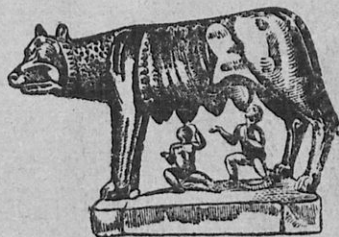
ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤ' 89 ΕΧ Β

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII
DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Δ/Γ = 134
116

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

ΣΤ' 89 ΣΧΒ
Caesarij (I. C.)

116

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII DE BELLO CIVILI

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

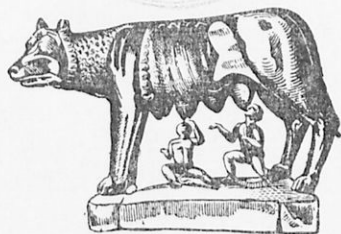
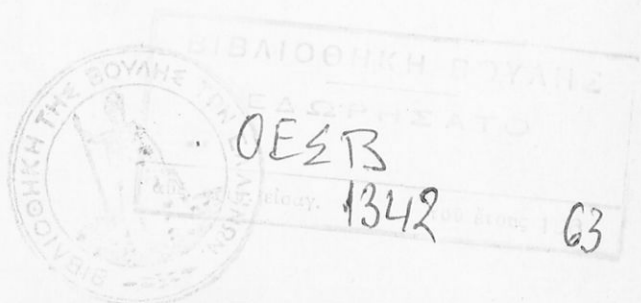
ΣΤ' 89 ΣΧΒ
Caesaris (Julii)

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII
DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
K12
IT2B
792

C. JULI CAESARIS
COMMENTARIE
DE BELLO CIVILI

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ (C. Iulius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοϊντιλίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. X., καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π. X.

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἦρταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρίου (83 - 82 π. X.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενῆς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνῆγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰούλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἠγεῖτο τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. X., εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρχισε τὸ πολιτικὸν καὶ ῥητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο « Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε ; » Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76 - 75 π. X.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων ῥητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. X. διετέλεσε ταμίης (quaestor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστράτηγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὕπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58 - 50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ. Ταύτην ὑπέταξε καὶ ἔπειτα ὀργάνωσεν ἀποβάς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Δύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικὸς, ἱστορικὸς, συγγραφεὺς, ποιητὴς καὶ γραμματικὸς.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σωζόμενα μείζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἡμερησίδες, ἡμερησὶ ἀναγραφαί), τὰ ὁποῖα κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι : commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello civili (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, διηρημένα εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὐλοῦ Ἰρτίου), ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, Βρεττανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (58 - 52/51 π. Χ.), τὰ δὲ δευτέρα, διηρημένα εἰς τρία βιβλία, ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ἰαν. τοῦ 49 - 9 Νοεμβρ. 48 π. Χ.).

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

1. Ὅτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π.Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολοντί εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑπόψιαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του· οἱ προσωπικοὶ ἐχθροὶ, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π.Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας (veterani), προσέκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῆ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ἵνα οὕτω κατορθώσῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστράτηγος, ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὅθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις. Προσελήφθη

* Ἰσχυρὰ τὴν ἐπίδρασιν ἔκρινεν Ἡρόδοτος ἐπὶ τῆς πολιτικῆς

ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσῃ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ὅμως διότι ὁ Καῖσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπηίου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (ὅπως μὴ τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπραχθῆ ἀπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίπερ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνυπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδίᾳ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπηίου πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (publicanos) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν Ῥωμαίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπηίος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνούμενης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π.Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpina) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξαναγκασθῆ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἧτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Καῖσαρ ἐπέτυχεν νὰ συντριβῆ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προῖστατο.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ρώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τούναντίον ὁ Πομπηίος, ὁ ἐν Ρώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἧτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἐγένεν ἔτι στενωτέρα, ὁσημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ

δημοκρατικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 π. Χ. συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν Lucca, BA. τῆς Pisa) περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν των. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ὕπατοι ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν καὶ ὁ δεῦτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Διὰ νόμου ὠσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἐξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ καταβάλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἦδη τοῦτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποτεταγμένος βοηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ῥῆξις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. « Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας », λέγει ὁ ῥωμαῖος ἱστορικὸς Φλωρός, « διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζηλία των εὐθὺς ἐξερράγη. Ἦδη εἰς τὸν Πομπηῖον ἐφαίνετο ὑποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρὺ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζηλίᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὥσει ἡ τύχη τόσον ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους ». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπῆλλασσοτο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότερον τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἐτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολύκροτοι ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π. Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὕπατος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε

Φηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαιούτα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52 π.Χ.) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων τοῦ de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) ἀσύστηροτέρας τὰ ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοῦλάχιστον νόμος ἦτο ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχὴν του, μολονότι ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἴνα δὲ περιβῆλῃ ἡ Σύγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν πρᾶξιν του ταύτην, ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (lex Pompeia de provinciis), δι' οὗ οἱ ὑπατοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὄφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διαίτησιν τῆς ἐπαρχίας των εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς των, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν 5 ἐτῶν. Οὕτω πῶς τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἠλπίζεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (sine imperio) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν καὶ εὐχερῶς νὰ μηνυθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καῖσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetōrix ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἵτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καῖσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίξῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καῖσαρ νόμον κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (lex decem tribunorum) παρακωηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν ut absenti sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes 26, 2)*.

* Παρεσιλεύσας (Πομπήιος) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπήναι καὶ ἀπόντι (Καίσαρι) τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκη, αἰτῆσαι. Δίων Κάσσι. XI, 51.

Οἱ Πομπηϊανοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηϊοῦ, ἕτερον νόμον (de iure magistratum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσι ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ προνόμιον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπηϊὸς τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ' ἐπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου ὅμως οὔτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. 28).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῆ ὁ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὀρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατία πόλεμος εἶχε ἤδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας, ἂν ἦτο ἀπὼν, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν privilegium ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῆ παρὰ τῆς Συγκλήτου μόνον ἡ μία πρότασις, ν' ἀρχίσῃ δηλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἡ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῆ αὕτη πρὶν ληφθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὕπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προσηγνύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβώνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφυῆς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται, ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τούτου εὗρε κατάλληλον πρόφασιν, ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνομιζέτο ἐνθερμος ὀπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὀρισμέναι διάσκεψεις, κατῴρθωσε, προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὅποτε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (discessus senatus). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανήρχισεν ἡ φηφιοποιήθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σεν ἢ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφοτέροι ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπῆτει τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενὴς τότε ὢν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον, ὅτι ἤτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ. Ὁ ὑπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἐζήτησεν οὐχὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας διὰ τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῆ αὐτή. Οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἡ πρότασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἡνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῶ τῶ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμεν ἐνστασιν ἄλλος δήμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μακραὶ καὶ ταραχώδεις αὐταὶ διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῆ τι ὀριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμως ζητήματι, ὑπὲρ ἐκίνησαν ἐπιτηδεῖως οἱ Πομπηϊανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἢ εὐφυῖα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπεύλουν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπρεπεν, ὡς ἤτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῆ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὑπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε παρ' ἐκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν μιᾶς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφοτέροι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῶ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καῖσαρα μίαν λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν ταύτης, οὕτως ὥστε ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῆ δύο λεγεῶνων. Ἐν τῶ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ἠῤῥξανον, ἐπειδὴ αἱ δύο αὐταὶ λεγεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηϊανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοῦντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως αἱ ἀρχαιρε-

σίαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηϊανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος ἐξελέγησαν ὕπατοι καὶ μεταξὺ ἄλλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὐρέθησαν, οἱ δύο δήμαρχοι Μᾶρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντος Κάσσιος Λογγῖνος.

10. Ἴσως ἔνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἀφευκτον ἀγῶνα, ἤλθεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέως» (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (Αὐγούστου) εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὅλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpina). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο, ὅτι κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθορίζοντο ἐν Πλακεντία 4 λεγεῶνες, ὅτι αἱ λοιπαὶ λεγεῶνες θὰ ἤκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγητο ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγών. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθὺς αἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθεῖσαι δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογίαι καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήϊον μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας ἡ ἀρχηγία ἄλλων τῶν δυνάμεων τῆς Πολιτείας. Οὐδὲν ὁμῶς ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαίωνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ὕπατος οὗτος διὰ φανεραῶς ὑπερβάσεως τῆς ἀρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήϊον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολήν καὶ ὁ Κουρίων ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καῖσαρ ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατὸν του καὶ εἶχε διατάξει τὴν δεκάτην τρίτην λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄλπεων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ὄθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξύ τῶν κορυφαίων τῶν κοιμμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριάζουσας τῆς Συγκλήτου τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ἄλλας ταραχώδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας, κατέληξε τέλος τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ *senatus consultum ultimum*, δι' οὗ ἐσχάτου Συγκλητικοῦ δόγματος ἀνετίθετο ἡ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμόν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ἐπειπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο « ἀνερρίφθω κύβος » (Πλουτάρχ. β. Καῖσ. 32. β. Πομπ. 60 Suet. Caes. 32,3 : *Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat : iacta alea est*).

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (*bellum civile*), περὶ τοῦ ὁποίου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

DE BELL O CIVILI

- Βιβλ. I.** Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. Ἐκρήξεις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενθησίου. Ἐκδιώξεις τῶν Πομπητιανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ.
- Βιβλ. II.** Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὀριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας. Ἀνακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ

ρωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος καὶ εἶτα ἐκλογή αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. Ἦττα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.

Βιβλ. ΙΙΙ. Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραιώσεις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἡπείρου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἦττα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου — 6 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἀφιξίς τούτου εἰς Αἰγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδίωξις τοῦ Πομπηίου καὶ ἀφιξίς αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλοῦσιον τῆς Αἰγύπτου. Δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἀφιξίς τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπηίου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἐναρξίς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ον ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΙΙΙ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχας ἐνόησεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο νὰ τρώωσιν ἀντὶ ἄρτου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ριζῶν.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπειλεῖ τὸν Καίσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηίου ἐφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων ὁ πενθερὸς τούτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6 Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων καὶ 500 ἰππέων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι, ἐὰν μετέθετεν ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος, θὰ ἐξηγάμαζε τὸν Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείχεται εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ὅθεν κατ' ἀρχὰς διηυθύνθη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τοῦ Ἀφού και διὰ τοῦ ὄρους Λάκμωνος (διαβάσεως Μετσόβου) ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνηγήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον και ἰσχυρὰν πόλιν Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν και ἐλεηλάτησεν (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην ἐβάδισε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Καρδίτσας), ἣτις και παρεδόθη ἀμυχῆτι (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, ἐννοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἠκολούθησεν κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ὁδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν (ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποτ. Γενούσου [νῦν Σκούμπι] τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστάς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασεν διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστηρίου) μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτίως μέχρι τοῦ Ἀλιάκμωνος και ἔπειτα διὰ τῆς αὐτῆς, δι' ἧς και ὁ Σκιπίων ὁδοῦ, τὴν 1 Αὐγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

2. Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ *

LXXXII. **Pompeius** paucis post diebus in Thessaliam per-
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristina omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari reditum in
Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Iamque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magnaue 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberi, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio 1
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aeta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατὰ τὴν στερεότυπον ἔκδοσιν τοῦ Bernardus Dinter.

L. Afranium proditionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
 3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio dixit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in
 4 re militari praestitissent : unam fore tabellam, qui liberandos omni periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, tertiam qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimiciis agebant nec, quibus rationibus superare possent, sed, quem ad modum uti victoria deberent, cogitabant.

1 LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo satis perspectum habere militum animum videretur, temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
 2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exercitum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
 3 tur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius tamen institutum in equitibus servabat, ut quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesignanis electos mutatis ad pernicitatem armis inter equites
 4 proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum impetum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno
 5 opere eorum multitudine terrerentur. Namque etiam per eos dies proelium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem ex duobus cum quibusdam interfecit.

1 LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspectans, si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione
 2

ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commo-
 dissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret
 semperque esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris 3
 pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur,
 simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisce-
 retur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis iti-
 neribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis 4
 dato tabernaculisque detensis animadversum est, paulo ante
 extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pom-
 pei progressam, ut non iniquo loco posse dimicarvi videretur. Tunc 5
 Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Differendum
 est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut
 semper depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati ;
 non facile occasionem postea reperiemus, confestimque expedi-
 tas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suo- 1
 rum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam
 in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent
 acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent pleri- 2
 que admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri;
 sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proe-
 lium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos 3
 confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris
 cornu ab latere aperto aggredierentur et circumventa ab tergo
 acie prius pertubatum exercitum pellerent, quam a nobis telum
 in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine 4
 vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tan-
 tum equitatu valeamus. Simul denunciavit, ut essent animo pa- 5
 rati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe
 cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent.

LXXXVII. Hunc Labienus excepit et, cum Caesaris copias 1
 despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, in- 2
 quit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Ger-
 maniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus super-
 est; magna pars deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse,
 multos autumni pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
 4 discesserunt, multi sunt relictī in continenti. An non audistis ex
 iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brun-
 disii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum anno-
 rum in citeriore Gallia sunt relectae, et plerique sunt ex colō-
 niis Transpadanis. Ac tamen, quod fuit roboris, duobus proeliis
 5 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem
 in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, horta-
 6 tus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reli-
 7 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt
 in consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est; ac iam
 animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam pe-
 rito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. **Caesar** cum Pompei castris appropinquasset,
 2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertit. Erant in
 sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
 nis ex senatus consulto, quarum una prima, altera tertia appella-
 3 batur; in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Scipio cum
 legionibus Syriacis tenebat, Ciliciensis legio coniuncta cum co-
 4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmis-
 simas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem me-
 diam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
 5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex bene-
 ficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant quae tota
 acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
 6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus qui-
 dam impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunctum equi-
 tatum sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIII. Caesar superius institutum servans X. legio-
 nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi
 erat Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic ad-
 iunxit octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque al-

teram alteri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat milium XXII; cohortes duas castris praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro 3 P. Sullam, media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra Pompeium constitit. Simul his rebus animadversis, quas demons- 4 travimus, timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatuque opposuit et, quid fieri vellet, ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium virtute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui impe- 5 ravit, ne iniussu suo concurreret; se, cum id fieri vellet, vexillo signum daturum.

LXXXX. **Exercitum** cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, imprimis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinius in colloquiis, quae per Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Orientem cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se unquam abuti militum sanguine neque rem publicam alterutro exercitu privare voluisse. Hac habita oratione expositis militibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit. 3

LXXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris qui 1 superiore anno apud eum primum pilum in legione X. duxerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam constituistis, operam date. Unum hoc proelium superest; quo con- 2 fecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, 3 imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum dixisset, primus ex dextro cornu procurrat, atque eum electi milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

LXXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut 1 satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius suis 2

praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco move-
 rent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii
 fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur
 aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos
 3 adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis mi-
 litibus quam si ipsi immissis telis occurrissent, simul fore, ut
 4 duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine con-
 ficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio
 videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque ala-
 critas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incendi-
 5 tur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque
 frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent
 clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et
 suos incitari existimaverunt.

1 LXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pi-
 lis procurrissent atque animadvertissent, non concurreri a Pom-
 peianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte
 cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt,
 ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso
 2 temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeri-
 terque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Ne-
 que vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exce-
 perunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt
 3 pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab
 sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procurre-
 4 runt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quorum
 impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus
 cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim expli-
 5 care aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod
 ubi Caesar animadvertit, quartae aciei, quam instituerat sex co-
 6 hortium, dedit signum. Illi celeriter procurrerunt infestisque sig-
 nis tanta vi in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo
 7 protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus sum-
 motis omnes sagittarii funditoresque destituti in ermes sine prae-

sidio interfecti sunt. Eodem impetu cohortes sinistrum cornu 8
pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis cir-
cumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXVIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae 1
quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere iussit.
Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem 2
a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque
universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab 3
iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae
essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis mili- 4
tibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est pul-
sus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab
isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque 5
initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum
vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam
animadvertit, aliis quoque diffusus acie excessit protinusque
se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione
ad praetoriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent,
Tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius
acciderit. Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia
confirmo. Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, sum- 6
mae rei diffidens et tamen eventum exspectans.

LXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum com- 1
pulsis nullum spatium perterritis dare oportere existimans mi-
lites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque
oppugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat 2
perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paru-
erunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictas, in- 3
dustrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbaris-
que auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo per- 4
territi et lassitudine confecti missis plerique armis signisque mi-
litaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione
cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, mul- 5
titudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

- 1 LXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatoris decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato
- 2 Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso,
- 3 comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

- 1 LXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt.
- 2 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem
- 3 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constititerunt. Hunc montem flumen sublebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclisit, ne
- 4 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de de-

ditione missis legatis agere ceperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1
 consederant, ex superioribus locis in planiciem descendere atque
 arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 2
 que palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt,
 consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua
 locutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus-
 que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui
 desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias 3
 occurrere et eas, quas secum duxerat, invicem requiescere atque
 in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1
 deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2
 fectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem
 supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 3
 falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Cae-
 sar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeniano 4
 excetitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in deditionem
 venerunt amplius milia XXIII (namque etiam cohortes, quae
 praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dederunt), multi prae-
 terea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex
 proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Do-
 mitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitudine
 defecissent, ab equitibus est interfectus.

C. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1
 venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra-
 vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Va- 2
 tinus, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli-
 cuit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin-
 queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque
 per equites dispositos aqua prohibere classarios instituit. Sed 3

Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onerariis navibus Coreyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque a proposito deterrebat, neque ante proelium in Thessalia factum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessariarum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

1 Cl. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris classis divisa in duas partes, dimidiae parti praeeset P. Sulpicius praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Messanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pomponius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum nactus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et secundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquisque rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem immisit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX
3 constratae. Tantisque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equites essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, ut amitteretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum; Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem, applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum nactus ventum onerarias naves praeparatas ad incendium immisit, et flamma ab utroque cornu comprehensa naves sunt combustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serperet, milites, qui ex veteribus legionibus erant relictis praesidio
6 navibus ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua sponte naves conscenderunt et a terra solverunt, impetuque facto in Cassianam classem quinqueremis duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit; praeterea
7 duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur. Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit. Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimissos ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quidque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolemaeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

expulerat; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
 3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia
 patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calamitate
 4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis officio
 liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hortari,
 ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
 5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites, quos
 ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam traduxerat
 bello confecto apud Ptolemaeum, patrem pueri reliquerat.

1 CIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aetatem
 eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut postea
 praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Alexandriam
 Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna, ut plerumque
 in calamitate ex amicis inimici existunt, his qui erant ab eo
 missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem venire
 2 iusserunt; ipsi clam consilio inito Achillam praefectum regium,
 singulari hominem audacia, et L. Septimium tribunum militum
 3 ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his liberaliter ipse
 appellatus et quadam notitia Septimii productus, quod bello
 praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam parvulam conscendit
 cum paucis suis: ibi ab Achilla et Septimio interficitur. Item
 L. Lentulus comprehenditur ab rege et in custodia necatur.

ΜΕΡΟΣ Β΄

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

1. Στρατός. Ὁ στρατός (exercitus) τοῦ Καίσαρος συνέκειτο :

- I. ἐκ πεζῶν (pedites).
- II. ἐξ ἰππέων (equites),
- III. ἐκ τεχνιτῶν (fabri) καὶ
- IV. ἐξ ἀποσκευῶν (impedimenta).

I. Pedites. Οἱ πεζοὶ ἦσαν :

- A) milites legionarii καὶ
- B) milites levis armature.

A. Οἱ milites legionarii ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται τῶν κατωτέρων τάξεων ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῶ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι κατενέμοντο εἰς λεγεῶνας (legio).

Σημείωσις. Κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνήρχετο 4 περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμάς, βραδύτερον ὁμοῦς ὁ Καίσαρ ἀνεβίβασε τὸ ποσὸν εἰς 240 περίπου καταβαλλομένας κατὰ τριμηρίαν. Ὁ μισθὸς προσήρξανετο διὰ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων (praeda 82, 1, 97, 1*) ἢ διὰ χρημάτων, ἐκ λειῶν προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ἠθικὴ, ἣτοι ἔπαινος γινόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἐκάστης λεγεῶνος ἀνήρχετο εἰς 4.000 - 6.000 ἄνδρας.

Ἡ λεγεὼν ὑποδιηρεῖτο ὡς ἐξῆς :

1 legio = 10 cohortes (89, 2. 4. 93, 5. 8 κόρτες, τάγματα).

1 cohors (400 περίπου ἄνδρες = 3 manipuli (91, 2 σπεῖραι).

1 manipulus = 2 centuriae

(91, 3 λόχοι) ἢ ordines (104, 3)

Σημείωσις. Οἱ ἄνδρες τῆς λεγεῶνος ἐκαλοῦντο legionarii, οἱ δὲ τοῦ manipulus ἐλέγοντο manipulares (91, 2'. Οἱ ἄνδρες ἐκάστον manipulus παρετάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειράν: 1) ἀστάτοι (hastati), νεώτατοι τὴν ἡλικίαν, 2) πρίγκιπες (principes), ἀκμαιότατοι τὴν ἡλικίαν καὶ 3) τριάριοι (triarum ἢ pilani ἢ veterani), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολέμου αὐτῶν πείρας σπουδαιότατοι.

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 19 - 30), π. χ. 82, 1—κεφ. 82, § 1.

- 6 Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κοόρτεως, ὡς καὶ τῶν υποδιαίρέσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ηὔξημένος, διότι αὕτη ἀπετέλει τὰ νεῦρα τῆς λεγεῶνος (91, 3). "Ὅθεν ἡ πρώτη κοόρτις συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ἀποτελούντων τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ.
- 7 Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῇ λεγεῶνι καὶ οἱ λεγόμενοι *evocati* (ἀνάκλητοι 88, 5. 91, 1). Οὗτοι ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (*veterani*), ἀφυπηρητήσαντές ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ ὅποιοι, εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ὅθεν καὶ *voluntarii* ἐκαλοῦντο 91, 3), εἴτε τῇ προσκλήσει τοῦ στρατηγοῦ, προσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ δι' ἣν ἐκλήθησαν στρατεία. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμῶντο ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντας οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθμὸν καὶ μισθὸν ἑκατοντάρχου, προσέτι δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.
- 8 Ἀπηλλαγμένοι ὡσαύτως, ἐξ εὐεργετήματος (*beneficio*) στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικοὺς) ἦσαν καὶ οἱ πεζοὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι *beneficarii* (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μνημονευομένην *cohors praetoria*, ἀπολαύουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ στρατηγοῦ, ὃν καὶ συνῴδενον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.
- 9 Β. Οἱ *milites levis armaturae* (στρατιῶται ἐλαφροῦ ὅπλισμοῦ) δὲν ἦσαν Ῥωμαῖοι πολῖται, ἀλλὰ πολῖται συμμάχων πόλεων (*socii*) καὶ ἐκαλοῦντο *auxilia* (95, 3), ἐστρατολογοῦντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ *edictum proponere* (102, 2) καὶ ὑπῆρέτουν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως αὐτῶν ἐκαλοῦντο *praefecti socium* καὶ ἦσαν Ῥωμαῖοι. Ὁ ὅπλισμὸς ἀπετελεῖτο κατὰ κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδος, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνους, ξιφιδίου καὶ βραχέος ἀκοντίου. Εἰς τούτους ἀνήκον καὶ οἱ σφενδονῆται (*funditores* 93, 7. 94, 4) καὶ οἱ τοξῶται (*sagittarii* 93, 3. 7. 94, 4· ἰδὲ καὶ ἀρ. 15 α). Τμῆμα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ *alarii* [*ala* = πτέρυξ, κέρασ τῆς- παρατάξεως] ἐκ Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν στρατολογοῦμενοι, κληθέντες οὕτω, διότι πάλαι παρετάσσοντο ἐκατέρωθεν τῆς λεγεῶνος.
- 11 Ἐκαλοῦντο *praefecti regis* ἢ *regii* (104, 2) οἱ ἐκτὸς τῆς Ῥώμης ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλείως.
- 12 II. *Equites*. Τὸ ἱππικὸν (*equites, equitatus* καὶ σπανιώτατα *Romani equites* 84, 3. 89, 4. 94, 3. 4. 5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαρος οὐχὶ ἐκ Ῥωμαίων ἱππέων (*equites Romani*) οὐδ' ἐκ Ῥωμαίων πολιτῶν (*cives Romani*) * ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογοῦμένων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἱππάρχους ὅμως Ῥωμαίους (*praefecti equitum*). Οἱ ἱππεῖς κατενέμοντο εἰς 10 ἴλας (*turmae* ἢ συνηθέστερον *turmae equitum*· πρβλ. καὶ τὴν φράσιν *turmatim se explicare* 93, 3) ὑπὸ Διάρχας καλουμένους *decuriones* (ἢ *qui equitatu praerant*). Ἐκάστη ἴλη,

* Τὸ πεζικὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καλεῖται καὶ *nostri* (= οἱ ἡμέτεροι) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἦσαν ξένοι (*Galatai κ. ἄ.*).

συγκειμένη ἐκ 30 ἰπέων ὑπὸ 3 ἑαρχας, διηρεῖτο εἰς 3 ἑαρχίας ἢ δεκκνείας (*decuriae*), πλείονες δὲ τῆς μιᾶς ἑλαι ἀπετέλουν τὴν πτέρυγα (*ala* τάγμα ἰππικῶν). Οἱ οὐραγοὶ τοῦ ἰππικῶν ἐκαλοῦντο *optiones*.

Πολλάκις πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἰππικῶν, μάλιστα ἀριθμητικῶς ὑποδεστέρου, 13 ἐγκατεμεγρύνοντο πεζοὶ (*inter equites proeliari* 84, 3), ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὅπλισμοῦ (*mutatis armis* 84, 3), ἐπίσης δὲ *sagittarii* καὶ *funditores* (93, 3. 7. 94, 4. ἰδὲ καὶ ἀρ. 10). Οἱ ἰπποκόμοι (*calōnes*) ὡς καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ (*muliones*, ἰδὲ ἀρ. 15) διὰ κοινοῦ ὀνόματος ἐκαλοῦντο *servi*. Ὁ ὀπλισμὸς τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἰππικῶν ἐξηρτάτο ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς χώρας τῆς προελεύσεως αὐτῶν.

III. *Fabri*. Οὗτοι ἦσαν τεχνῖται (ὀπλοποιοί, χαλκεῖς, σιδηρεῖς, τέκτονες) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὕλικου πολέμου. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐκαλεῖτο *praefectus fabrum*. Ἐπὶ Καίσαρος ὅμως οὗτος μόνον εἶχε τὸ ὄνομα κοινὸν πρὸς τοὺς *praefecti*, ἐχρησίμειε δὲ ὡς βοηθὸς τοῦ στρατηγοῦ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰς πολεμικὰς μηχανάς. Οἱ *fabri* ἐπὶ Καίσαρος ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτῶν ἀνηρόντων εἰς τὴν λεγώνα (*legionarii*), ἰδίᾳ μάλιστα προκειμένου περὶ κατασκευῆς γεφυρῶν καὶ νεῶν.

IV. *Impedimenta*. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐδηλοῦντο γενικῶς αἱ 15 βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαί, ἤτοι σκηναί, πολεμικαὶ μηχαναί, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῶων καὶ ἀμαξῶν, ὡς καὶ *sarcinae* (ἰδὲ ἀρ. 18). Εἰς τὰ *impedimenta* συμπεριλαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικοὶ ὀδηγοὶ τῶν ζῶων.

Σημείωσις. Αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ ἦσαν :

α') βλητικαί (*tormenta*). Αὗται ἐχρησίμευον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐτοποθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων τῶν νεῶν πρὸς ὑποστήριξιν ἀποβιβάσεως στρατοῦ. Ἦσαν: 1) *scorpio* βαλλιστρίς, ἐκτοξεύουσα μεγάλα βέλη καὶ βαρεῖς ὕσσους (*pila muralia*)· 2) *fundae libriles* σφενδόνα ἐκσφενδονίζουσα λιθραῖους λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους· 3) *catapultae* καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους καὶ 4) *ballistae* πετροβόλοι.

β') πολιορκητικαί, ἤτοι 1) *plutei* προπετάσματα, γερροχελῶνα· 2) *turis ambulatoria* κινητὸς πύργος· 3) *vinea* ἄμπελος· 4) *testudo* χελώνη· 5) *aries* κριός· 6) *fistuca* ἢ *festuca* ὄργανον, εἶδος κοπάνου, πρὸς ἔμπηξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

2. Ἐνδυμασία. Αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (*tunica*) μετὰ ζώνης 16 (*cingulum*), ἱματίου (*sagum*) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ἐξ ὑποδημάτων (*caligae*) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀκτικνημίου.

3. Ὀπλισμὸς. Οὗτος συνέκειτο ἐξ ὅπλων ἀμυντικῶν (*arma* 95, 4) καὶ ἐπιθετικῶν (*tela* 92, 3. 93, 2).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα ἦσαν :

1) κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἱππέων ἐλέγετο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτῶμενον δὲ ἀπὸ τοῦ στήθους κατὰ τὴν πορείαν.

2) θώραξ (lorica).

3) θυρεὸς (scutum), ἀπὸς τετράγωνος, 1.25 X 0,78, ἀλλὰ καὶ κυλινδρική, σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκεείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυμένου διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ἴδὲ κεφ. 93, 2 : exceperunt).

17 Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα ἦσαν :

1) pilum, ἀκόντιον, ὕσος (92, 3. 93, 1. 2. 5), ἐτρουσκιῆς προελεύσεως, μήκους 1.70 - 2 μ., πάχους 25 - 32 χλσμ. Ἡδύνατο νὰ ἐξακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 30 - 35 μέτρων.

2) gladius, ξίφος ἀμφίστομον μετὰ αἰχμῆς δευτέρας (93, 1. 2), ἰσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἐκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτάτο δι' ἀορτῆρος (baltēus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἐντὸς κολεοῦ (vagīna), ἐκ ξύλου ἐπενδευμένου διὰ χαλκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος, ἦν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιωματικοί.

18 Ἐκτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὄπλων ἕκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (sarcīnae), ἣτοι κοντάριον, ἐφ' οὗ προσδετόντο ἐντὸς σακιδίων διάφορα στρατιωτικὰ σκευῆ, χρήσιμα εἰς αὐτόν, καὶ κυρίως ἡ δι' ὀρισημένου χρόνου (ἕως 15 ἡμερῶν) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιούτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὅπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο ἐλαφροί, ψιλοὶ (expediti 84, 3), τούναντίον δὲ οἱ ἄλλοι ἐκαλοῦντο impediti ἢ sub sarcīnis.

19 4. Διοικήσις. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) ἀνώτεροι καὶ 2) κατώτεροι. Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriōnes (ἐκατόνταρχοι, 94, 5. 95, 5. 99, 1). Οὗτοι προήγοντο κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγῶ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολοντί μεγάλως διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εὐφῆμως ἀνεφέροντο. Ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἐκατοντάρχων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης centuria τοῦ πρώτου manipulus τῆς πρώτης κοόρτεως τῆς λεγεῶνος, ἐκαλεῖτο centurio primi pili (ἢ ordinis) ἢ primus pilus ἢ τέλος primipilus (91, 1). Οὗτος ἦτο ὁ φύλαξ τῆς σημαίας τῆς λεγεῶνος, ἴσως δὲ καὶ ὁ σηματοφόρος αὐτῆς, κατὰ προνόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πολεμικὰ συμβούλια (consilium 82, 3. 83, 3. 86, 1. 88, 7. ἴδὲ καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ centuriones μόνον, ἐὰν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη βάρβδος (vitis). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν : 1) tribuni militum (χιλάρχοι 95, 5. 104, 2), τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἱππᾶδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιοῦντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἐκάστην λεγεῶνα, διοικοῦντες ἀνά δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ δύο μῆνας. 2) legati (ὑπαρχοὶ ἢ ἀντιστρατηγοὶ 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκολλώμενοι, ἀνάγκης οὕσης, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῶ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς δικηταιὶ σώματος στρατοῦ δρώντος εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τοῦ ἀρχιστρατηγῶ,

ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως consul ἢ dux ἢ καὶ imperator (87, 7. 91, 2. 3. 92, 5. 22 96, 3). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο τιμητικώτατος τίτλος ἀπονεμόμενος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τροπαιούχους καὶ θαυμαστοὺς στρατηλάτας. 3) quaestor (στρατιωτικὸς ταμίης) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὥσπερ καὶ οἱ legati, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθιστῶν ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγόν.

Σημείωσις. Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἢ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, praefecti ἢ praepositi, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ἄλλους μετ' ἐπισήμον ἐντολῆς χάριν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνίοτε μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, legati (91, 1, 97, 5. 103, 4),

5. Σύμβολα στρατηγικά. (insignia imperatoria 96, 3). Ὁ στρατηγὸς ἐν 23 πολέμῳ ἐφόρει ἀντὶ τῆς περιτορφύρου τριβένου (praetexta), ἥτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς παρυφῆς (γύρου), ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, χλαμύδα (paludamentum), ἥτοι ἐπίβλημα συνήθως πορφυροῦν. Ἐπίσης ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου ξίφος (pugio) ἀνηρτημένον εἴτε ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὤμου εἴτε ἐκ τῆς ζώνης.

Σημείωσις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγὸς ἀνελάμβανε οὐχὶ μόνον τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιώματος (δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν διαπραγματεύσιν περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν διὰ ζητήματα στρατολογικά, οἰκονομικά καὶ φορολογικά. Ἡ διοικητικὴ αὕτη ἐξουσία δι' ἐνὸς νόματος ἐκαλεῖτο imperium (82, 3) καὶ ἔπλεον ἰσχύουσα ἅμα τῇ ἐπανάδῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ῥώμην.

6. Ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέριμνα 24 περὶ τῆς υγείας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Καῖσαρ λ. χ. μετεκίνει ἐνίοτε τὸ στρατόπεδον μεταστρατοπεδεύων ἀλλάχου, ἵνα οὕτω ἀποφύγῃ τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Παρὰ ταῦτα, ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87, 4). Ἐν γένει πολλοὶ τούτων ἀπέθνησκον (87, 3) ἕνεκα τῆς εἰς νηπιώδη κατάστασιν εὐρισκομένης τότε ἱατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματῖαι στρατιῶται μεθ' ἐκάστην μάχην μεταφέρωντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φιλίαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἀμαξῶν ἢ ἐπὶ ζώων, οἱ δὲ τραυματῖαι ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπὶ φορείων, ἵνα τύχωσιν ἱατρικῆς περιθάλψεως.

7. Σημαῖαι (signa militaria 95, 4. 99, 4). Στρατιωτικὴ σημαία τῆς λευκοῦ ἦτο, ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετὸς ἐξ ἀργύρου (aquila 99, 4) ἐπικαθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν πτερύγων ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Ὁ σημαιοφόρος τῆς λευκοῦ ἐλέγετο aquilifer.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

- 26 Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ *manipulus* (ιδ. ἀρ. 5 καὶ 28), ἥτις ἐλέγετο ἀπλῶς *signum*, ἀπετελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπολήγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτήν, ὅφ' ἦν κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ἐκάστου *manipulus* ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (*phalerae*), ἴσως ἀργυρῶν, καὶ δακτυλίων ἐν εἴδει παρασήμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου *manipulus* ἐχρησίμεινε καὶ ὡς σημαία τῆς κόρυττος. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ *manipulus* ἐκαλεῖτο *signifer*.

Σημειώσεις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ *signum manipuli* προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἠκολούθει, ἥτοι εὑρίσκετο ὀπισθεν τῶν *principes* (ιδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄρα, οἱ μαχόμενοι πρὸ τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ *hastati* καὶ οἱ *principes* ἐκαλοῦντο *antesignani*. Οὐχ ἦττον ὅμως ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδηλοῦτο σῶμα στρατοῦ ἐπίλεκτον καὶ ψιλὸν (*expediti*), μαχόμενον πρὸ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (84, 3), δυνάμενον δὲ νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς στήριγμα τοῦ ἵππικοῦ.

- 27 Ἡ φράσις *infestis signis impetum facere* (93, 6· πρβλ. καὶ *infestis pilis* 93, 1) δηλοῖ ἐφορμᾶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαίων ἐστραμμένων πρὸς αὐτόν, ἐπομένως σημαίνει προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μέτωπον.

- 28 Σημαία κυρίως τοῦ ἵππικοῦ ἦτο τὸ *vexillum* (89, 5. 93, 5). Αὕτη συνίστατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου ὀθόνης ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, κροσσωτῆς πρὸς τὰ κάτω, ἥτις ἀνηρτᾶτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς μπρίντα). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖόν τῆς μάχης εἰς τὰ μεμονωμένα τμήματα στρατοῦ (89, 5. 93, 5).

- 29 8. Σήματα. (*signa*). Ταῦτα ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (*cornicen*) ἢ τοῦ σάλπιγγου (*bucinator*) διὰ κέρατος (*cornu* 92, 5) μετ' ἀργυροῦ ἐπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (*tuba* 85, 4. 90, 3. 92, 5. 93, 1), ὡσάντις ἔπρεπε νὰ δοθῇ σημείον πρὸς συνάθροισιν, πορείαν (*profectio* 85, 4), προσβολὴν (ιδὲ σημ. κάτωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (*receptui canere*). Ἐπίσης εἰς τμήματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ *vexillum* (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἀπλῶς *signum* (95, 5· ιδὲ καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σημειώσεις. Ἡ φράσις *exposcere signum proelii committendi* ἢ ἀπλῶς *exposcere* (90, 3) δηλοῖ ἀπαιτῶ νὰ σημήνη τὸ πολεμικόν, ἢ δὲ φράσις *signum dare* (91, 2, 93, 1) ἢ *signa* (= *tubae* ἢ *tubae et cornua*) *concipiunt* δηλοῖ σημαίνειν τὸ πολεμικόν, δίδων τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

- 30 Ἰδιαιτερον σῆμα ἦτο τὸ *classicum* (82, 1), ὅπερ ἐσημαίνετο διὰ τῆς *tuba* ὑπὸ τοῦ *bucinator*, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1) ἵνα ἀνακοινωθῇ διαταγὴ ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχωρήσεως, ἢ ἵνα ὁ στρατηγὸς ἀγορεύσῃ πρὸς ἐνθάρρυνσιν, κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (*suggestus*), ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἐὰν ἐν τῷ στρατῷ διὰ τινα λόγον παρίστατο καὶ ἕτερος στρατηγός, πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο δις διὰ τοῦ αὐτοῦ σάλπισματος (πρβλ. 82, 1: *honorem partitur*).

9. Παράταξις (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 8. 94, 1. 3). Τῆς λεγεῶνος συγ- 31
κειμένης ἐκ 10 κοόρτεων ἡ παράταξις ἐγένετο ἐν ἀβακιοειδεῖ διατάξει ἢ εἰς δύο
γραμμὰς ἀνὰ πέντε κοόρτεϊς (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (acies
triplex 89, 4). Ἰδ. καὶ ἀρ. 36 καὶ 92, 1.

Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κοόρτεων, ἡ δὲ 32
δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν ἐκάστη
κοόρτεων.

Μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν γραμμῶν κατελείποντο διαστήματα (intervalla re- 33
linquere), ὧν ἡ ἀπόστασις ἐκυμαίνεται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐδαφικῶν
συνθηκῶν, πάντως ὅμως ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus (= 150
περίπου μέτρων).

Τὸ ἵππικὸν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πτέρυγι (ala) 34
τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο, ἵνα ἀναπτυσσόμενον ὑπερφαλαγγίξῃ τὰ κέρατα
τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτὸς ἐὰν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀπήτει τὴν πα-
ρουσίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἵππικοῦ ἐν τῷ ἐτέρῳ κέρατι (88, 6).

Acies γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατός (84, 2. 85, 1. 3. 92,
1 κλπ. Ἰδ. Λεξιλόγιον), καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).

Τὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μάχην ἐλέγετο aciem instruere (84, 2. 35
88, 1. 97, 3) ἢ legiones (ἢ cohortes) in aciem constituere (89, 2).

Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσχηματίζετο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4. 36
93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (detrache-
here 89, 4). Ἰδ. καὶ ἀρ. 31.

Ἡ τετάρτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα μικροτέρου ἀριθμητικῶς 37
ἵππικοῦ (84, 3 : numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἠμποδίζε τὴν
ὑπερφαλάγγισιν τοῦ κέρατος (89, 4 : cornu a multitudine equitum circum-
veniri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4 : aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἔνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιώτης ἢ ἐκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38
(92, 2. 93, 2. 101, 2) : ὅθεν ἡ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus certis
δηλοῖ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὴν μὴ ὀρισμένην (καλὴν) τάξιν, τὴν ἀτα-
ξίαν (101, 2).

Τὰ ἄκρα τῆς ὅλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ ναυτικοῦ παρατάξεως ἢ καὶ σώματος 39
στρατοῦ ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρας (sinistrum cornu
88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum cornu 89, 1. 3. 4). Τὸ δὲ
κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

Ἄλλου εἶδους σχηματισμοὶ ἦσαν : 1) cuneus (σφηνοειδὴς σχηματισμὸς 40
παρατάξεως) 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραττομένων ἀσπίδων) 3)
orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν ἐσχάτῃ
ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

10. Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Ὁ ἐν πορείᾳ στρα- 41
τὸς ἐκαλεῖτο agmen (πρβλ. καὶ 85, 4). Τούτου προηγούμενοι μεμονωμένοι κατά-
σκοποι (speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνηθέστερον ἐπιπποῖ (exploratores ἢ ante-
cursores ἀνιχνευταί, πρῶδρομοί). Ὁ στρατός ἐπορεύετο διηρημένος εἰς 3 τμήματα :
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

1) *agmen primum* ἢ *priores* (προφυλακή) κυρίως ἐξ ἱππέων καὶ ὑποστηρίγματα τοῦ ἐπιούρων πεζῶν· 2) *agmen* ἢ *exercitus* ἢ *agmen legionum* (κύριον σῶμα)· 3) *agmen extremum* ἢ *novissimum* ἢ ἀπλῶς *novissimi* (ὑπισθοφυλακή, ὑπισθοφύλακες.)

Τὸ κύριον σῶμα ἐβιάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους: α') κατὰ φάλαγγα, ἐκάστης λεγεῶνος ἐχούσης ὑπισθεν αὐτῆς τὰς ἀποσκευὰς (*longissimo agmine*)· β') κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὐρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὄλου σώματος καὶ γ') ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (*acie triplici instructa* ἢ *instituta*) ἢ ἐν τετραγώνῳ (*agmine quadrato*) περικλείοντι τὰς βαρεῖας ἀποσκευὰς. Τὸ ἱππικὸν κατὰ κανόνα προεπορεύετο τοῦ πεζικοῦ.

Σημείωσις, Ὅσακις παρίστατο ἀνάγκη ταχίστης πορείας, αἱ ἀποσκευαὶ κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

- 42 Ἡ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (*iustum iter* ἢ ἀπλῶς *iter*) ἦτο ἐξάωρος, διανυομένης οὕτω ἀποστάσεως 20 - 25 χλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (*magnum iter*) διηλύοντο ἐπὶ 8 - 9 ὥρας 30 περίπου χλμ. ἀλλὰ καὶ πλείονα (*maximum iter*, περ. 45 χλμ. Ὁ Καῖσαρ ἐν ἀνάγκῃ διήλυσε καὶ πολὺ περισσότερα). Εἰς τὰς πορείας ταύτας ὑπήγοντο καὶ αἱ μικρότεραί πως (*minora itinera* 102, 1). Πορεία ἐγένετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (*nocturnum iter* 96, 4).
- 43 Τὸ ῥῶμ. μίλιον (*mille passūs* [πληθ. ἀριθ.] ἢ ἀπλῶς *mille*) συνέκειτο ἐκ 1000 βημάτων (*passus* = [διπλοῦν] βῆμα = 5 *pedes*· ἕκαστος πούς = 0, 2963 μ.) καὶ ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς 1 1/2 χλμ., ἤτοι ἀκριβέστερον πρὸς 1481 μ. 50). Ἐπομένως *milia passuum* VI = περίπου 9 χλμ. (97, 3).

- 44 **11. Στρατόπεδον** (*castra* 82, 1. 88, 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98, 3). Τὸ χειμερινὸν στρατόπεδον κατασκευαζόμενον πλησίον πόλεως πρὸς διαρκῆ στρατοπέδευσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαλεῖτο *χειμάδια* (*hiberna*) καὶ ἀπῆται ἔργα ὀχυρώσεως σοβαρὰ πρὸς συνεχῆ διαμονὴν (*opus hibernorum*). Τὸ διαχειμάζειν ἐλέγετο *hibernare*, ἢ *hiemare* καὶ τὸ ὀδηγεῖν τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάδια ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ *exercitum* ἢ *milites in hiberna deducere* (ἢ *in hibernis collocare*), τὸ δὲ ἀντίθετον διὰ τοῦ *legiones ex hibernis educere* (ἢ *evocare*).

Ὁ ῥῶμ. στρατὸς, ὅσακις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς νυκτός, ὄφειλε μετὰ τὴν πορείαν νὰ στρατοπεδεύῃ (*castra facere* ἢ *ponere*). Ὁ τόπος (ὡς καὶ αὐτὴ ἢ ἡμερησία πορεία) ἐσημαίνετο διὰ τῆς λ. *castra*. Διὰ νὰ χαραχθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ στρατόπεδον, ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐκλεγῇ ὁ τόπος (*castris idoneum locum deligere*), ὅστις διὰ νὰ θεωρηθῇ κατάλληλος (*locus idoneus* ἢ *oportunus*), ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπὶ ὑψώματος (*in colle* 85, 1) κυρίως μὲν διὰ λόγους στρατηγικούς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων, προσέτι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας φθορᾶς τῶν ἐφορμώντων στρατιωτῶν. Τὸ σχῆμα τοῦ στρατοπέδου ἦτο σχεδὸν τετράγωνον (c. *quadrata* π.χ. 658 X 655 μ.) ἢ καὶ ὀρθογώνιον (*oblonga* π.χ. 630 X 560 ἢ 680 X 290), ἀναλόγως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ γωνιῶν ἐστρωγγλυμένων καὶ τεσσάρων κατ' Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐλάχιστον ὄρον πυλῶν (portae), ἀνά μίαν ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς (85, 5. 94, 5).*

Ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), δι' ἧς κυ- 45
ρίως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐτέρας τῶν πλαγίων πυλῶν (85, 4 : in portis), ἐξήρχετο
ὁ στρατὸς πρὸς ἔφοδον, ἐκαλεῖτο porta praetoria (94, 5), ἡ δ' ἐπὶ τῆς παραλ-
λήλου πλευρᾶς, ἥτοι ἡ ἀκριβῶς ἀπέναντι πύλη, ἐκαλεῖτο porta decumana (96, 3)
καὶ ἐχρησίμευε κυρίως πρὸς εἴσοδον, ἔχουσα πλάτος περίπου 9,50 μ.

Τὸ στρατηγεῖον ἦ καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐκαλεῖτο praetorium (82, 46
1. 94, 6) ἐκ τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος τοῦ πραιτωρός. Τοῦτο ἔκειτο σχεδὸν ἐν τῷ
κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (suggestus, ἰδ. καὶ ἀρ. 30), ὁπόθεν ὁ
στρατηγὸς ἠδύνατο νὰ ἀγορεύῃ πρὸς τοὺς στρατιώτας (82, 1).

Ἐὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ἰσότημοι στρατηγοί, ἐτοποιεθεῖτο καὶ 47
δευτέρα στρατηγικὴ σκηνή (alterum praetorium tendi 82, 1, 1, ἰδὲ καὶ ἀρ. 30).

Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (tabernacula 85, 4. 96, 1) αἱ μὲν θερμιναι 48
ἦσαν ἐκ δέρματος χωρητικότητος περίπου 11 ἀνδρῶν, αἱ δὲ χειμεριναι (casae)
ἦσαν συνήθως ξύλιναι καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβωσι περισσώτερος ἀνδρας.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικῆς θερμότητος κατεσκευάζον ἐνίοτε οἱ ἀξιωμα- 49
τικοὶ σκιαδάς ἐκ κλάδων, εἶδος κρεββατίας (trihiliae 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (castra promovere ἢ movere 85, 2) ἔπρεπε νὰ 50
γίνωνται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ
πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγχετο a castris) castris progredi (84, 2).

12. Ὀχυρωματικὰ ἔργα (munitiōnes, opus, 97, 2). Ταῦτα κατασκευαζό- 51
μενα κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (88, 5. 94, 4. 97, 2),
συνίσταντο : 1) ἐκ χαρακωμάτων μετὰ σκολόπων ἢ ἄνευ σκολόπων, τὰ ὅποια πε-
ριέβαλλον αὐτὸ (vallum 95, 1. 5. 96, 3· πρβλ. circumvallare)· 2) ἐκ τάφρων
(fossae, πλάτους κατ' ἀνώτατον ὄρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μέτρ.)· 3) ἐκ σω-
ρῶν χώματος κυρίως ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑλῶν (agger)· ἐξ ἐπάλλεσων ἢ θωρα-
κίων (lorica) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (castella).

Τὰ φρούρια ἠδύνατο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιοχώρων 52
στρατηγικῶν σημείων (propinqua castella 88, 4. 99, 4).

Τόποι ὄχυροὶ καταλαμβάνομενοι καὶ φυλαττόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν ἀπο- 53
σπασμάτων, ἐλέγοντο praesidia (83, 3).

13. Φρουραί. Πρὸ ἐκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον 54
πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἢ καὶ ἐφίππων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν.
Ἡ θέσις αὐτῆ, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο statio (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα

* Ἐνίοτε διὰ λόγους στρατηγικοῦς, μολονότι ἐπέτρεπε τὸ ἔδαφος, ἡλάτ-
τωνον τὰς διαστάσεις τοῦ στρατοπέδου (castra contrahere), ὅπερ ἔργον ἦγετο
εἰς πέρας συνήθως ἐντὸς 3 - 4 ὥρῶν, ἀναλόγως τῶν ἀπασχολουμένων πρὸς τοῦτο
ἀνδρῶν, εἰς οὓς κατεμετρεῖτο ἡ ἀνάλογος ἐργασία (opere dimenso) ὄχυρώσεων
καὶ ὁδοποιήσεως.

δὲ μέρη εὐάριθμοι (3 - 4 ἄνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο
55 *custodes* ἢ *custodiae* (101, 2).

- 14. Ἐφοδοί.** Ἐάν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατὸς εὐρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, συνέβαινον τὰ ἐξῆς κατὰ σειράν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἦρεν ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς
56 σκηνῆς σημαίαν (*vexillum proponere*, ἰδὲ καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εὐρισκόμενοι στρατιῶται δράμωσιν εἰς τὰ ὄπλα (*ad arma concurrere*), εἶτα ἔδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν *signum dare* ἢ *signum tubā dare* 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάκλησιν τῶν τυχόν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἔργα ὀχυρωτικῆς, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξῆγε τὸν στρατὸν
57 (*exercitum* ἢ *copias ex castris* ἢ ἀπλῶς *castris educere* 84, 2. 85, 5) καὶ παρέτασσαν αὐτὸν (*aciem instruere* 84, 2. 85, 1. 88, 1. 97, 3)· τέλος δὲ ἔδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος (*dare signum* ἢ *dare signum proelii* ἢ *dare signum proelii commitendi* 85, 4. 91, 2. 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ *vexillum*, ὅπερ ἀνεπεταννύετο, ὡς ἐλέχθη (ἰδ. ἀρ. 28, 29, 55), ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς.
58 Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν διὰ προτρεπτικῶν λόγων (*praesidia confirmare* 94, 6. *milites* ἢ *exercitum cohortari*
59 85, 4. 90, 1. 94, 3. 97, 4). Ἐπηκολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδόχως (89, 4. 94, 1) ἔφοδος (*procurrere* 93, 1. 6. *excursus* 92, 2. *concurrere* 93, 1) καὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἰαχῶν (*clamor* 92, 5) ἐξεσφενδονίζοντο οἱ ὕσσοί, τὰ ἀκόντια (*pila* ἢ *tela immittere* 92, 3. 93. 1. 2) καὶ τέλος κατέφευγον εἰς τὰ ἀγγέμαχα ὄπλα (*gladium educere* ἢ *stringere* ἢ *destringere* 93, 1. *ad gladios redire* 93, 2 *gladiis*, ἢ *gladio comminus rem gerere*).
60 Διὰ τῶν σαλπίγγων ἐσημαίνετο ἡ προέλασις (*progressus*), ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν σαλπίγγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἦσαν πολὺ πλησίον, συνήχουν καὶ τὰ κέρατα (ἰδ. ἀρ. 29).
61 Ἡ γενικὴ ἔφοδος ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεροι τοιαῦται (*excursus* 92, 2) ἐκαλοῦντο *impetus* (92, 2. 95, 3. 6. 101, 6).
62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἐφόδου κατελείπετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις ὀχυροῖς τόποις (*castella* 88, 4. 99, 4) φρουραὶ (*praesidium* 94, 5. 95, 3. 99, 4).
63 **15. Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (*consilium* 82, 5. 83, 3. 86, 1. 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἐλάβανον μέρος οἱ *legati*, *tribuni militum*, *centuriones primi ordinis*, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ *centuriones* ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε πολεμικὴν σημασίαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπ' αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμφύχωσιν ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1, ἐνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπηίου.).

16. Στόλος (classis). Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς, αἵτινες διὰ τὸ 64
 μῆκος αὐτῶν (προβλ. σχέσιν μῆκους πρὸς πλάτος 1 : 7, 1 : 8) ἐκαλοῦντο *naves*
longae μακρὰι νῆες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς τριήρους. Αἱ νῆες αὗται ἀνα-
 λόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κωπῶν (*remi*) ἦσαν : 1) *birēmes*
 διήρεις ἢ δίκροτοι, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρινίδες νῆες (*Liburnae*),
 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ *actuariae naves* (101, 6. 102, 5), οὔσαι ὡς πρὸς τὸ μῆκος με-
 ταξὺ τῶν *naves longae* καὶ *naves onerariae*. Αἱ *naves actuariae* εἶχον μίαν
 σειρὰν κωπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἦσαν ἀκάλυπτοι (*apertae*) : 2) *trirēmes*,
 τριήρεις (101, 6) : 3) *quadrirēmes* τετρήρεις καὶ 4) *quinquerēmes* πεντή-
 ρεις (100, 2. 101, 6).

Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆες : 1) εἰς *apertae* (αἰ- 65
 τινες ἦσαν ἐσκευασμέναι διὰ καταστρώματος μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπί-
 σθιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κωπῶν ἀλλὰ καὶ ὅπως οἱ *classarii*
 (ιδ. ἀρ. 67) ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς *tectae* ἢ *constratae* (αἵτινες ἦσαν
 κατάφρακτοι, ἤτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐρετῶν 100, 2). Ἐ-
 πίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ φορτηγίδες νῆες ἢ μεταγωγικαὶ ἄνευ κωπῶν δυνάμεναι
 νὰ περιλάβωσι 30 περίπου ἕππους καὶ 100 - 180 ἄνδρας (*naves onerariae* 100,
 3. 101, 2. 4., προβλ. καὶ *naves frumentariae* 96, 4), αἵτινες ἐναυπηγοῦντο πλα-
 τύτεροι καὶ βραχύτεροι (1 : 3 ἢ 1 : 4· ἰδὲ ἀρ. 64). Αἱ πρόσκοποι νῆες ὀνομά-
 ζοντο *speculatoria navigia*, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀνάκτια ἐκαλοῦντο
scaphae (101, 6· ἰδὲ καὶ 100, 2) καὶ *naviculae parvulae* (λεμβίσκοι 104, 3).

17. Πλήρωμα. Τὸ πλήρωμα τῆς νεῶς ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ στρα- 67
 τιῶται (*classarii* 100, 2 ἢ *defensores* ἢ καὶ *propugnatores*· προβλ. τοὺς « ἐπι-
 βάτας » τῶν ἀρχαίων), ἐλεγόμενοι ἐκ τῶν *milites legionarii*, οἱ οἰκισταὶ ἢ προ-
 ρεῖς (*gubernatores*), οἱ ναῦται (*nautae*, *μοῦτσοι*) καὶ ἐρέται (*remiges*).
 Οἱ κωπηλάται ἦσαν δοῦλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνήκον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (*socii*
navales). Ἄπαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ *magister*
navis.

18. Διοίκησις. Οἱ διοικητὰι τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρ- 68
 χηγίαν τοῦ ναυάρχου (*qui classi praeerat* 101, 1), ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχη βαθμὸν
legatus. Διοικητῆς νεῶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ *centurio*, ὁ *tribunus militum*,
 ὁ *legatus*, ὁ *quaestor* καὶ ὁ *praefectus*, ἐὰν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς
 ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια μετεφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρή-
 σεως.

Τὸ ἐξοπλίζειν ναῶν δι' ὄλων τῶν σκευῶν (*armamenta* τ. ἔ. *rostrum*, *copu-* 69
lae, *falces*, *ancora*, *funus*, *antemnae*, *vela* κ.τ.τ.) ἐλέγετο *naves instruere*
 (100, 2) ἢ *armare*, τὸ δὲ ἀγκυροβολεῖν *ancoram iacere* (περὶ τοῦ *in ancoris*
 ἢ *ad ancoram* ἢ *ad ancoras consistere* 102, 4 ἰδ. Λεξιλ.) Τὸ ἀπαίρειν ἐδηλοῦτο
 διὰ τῆς φράσεως *ancoras tollere* ἢ *naves solvere* (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπι-
 βαίνειν τῶν νεῶν ἐλέγετο *naves conscendere* (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνελ-

κύνει τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ *naves subducere* ἢ *naves in aridum subducere*.

- 70 Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο : α') ἡ συντριβὴ (ξεχαρβάλωμα) τῶν κωπῶν τῆς ἐχθρικῆς νεῶς (*remos transcurentem detergere*)· β') ἡ δι' ἐλιγμῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (*eludere = eludendo vitare impetūs*)· καὶ γ') ἡ καταβύθισις νεῶς (*naves deprimere* 101, 6).

- 71 **19. Πολιτικαὶ τάξεις.** Οἱ ῥωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις : τὴν συγκλητικὴν (*ordo senatorius* 97, 5), τὴν ἱππᾶδα (*ordo equester*) καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἧτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλάκις) καλεῖται *plebs*.

- 72 Ὁ διατελέσας ὑπατος ἐλέγτο *consularis* (82, 3. 102, 7) ὁ δὲ διατελέσας στρατηγὸς ἐκαλεῖτο *praetorius* (82, 3).

- 73 **20. Ἐκλογαὶ** (*comitia* 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμπας ὁ ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως (*in campo Martio*).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ υποβάλλωσιν ὑποψηφιότητα (*petitio*), ἄνευ κινδύνου ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αἰτήσωσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διοικήσαντος τὰς ἀρχαιρεσίας ἄρχοντος 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραφε τὰ ὀνόματα τῶν υποψηφίων ἐν τινι καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τοῦτους δεδομένας ψήφους ἐθεώρει ἐγκύρους (*rationem eorum comitiis haberi* 82, 5) καὶ τούτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἐξηγγέλετο.

- 74 Ἡ ἐγκυρος ἐκλογικὴ δῆλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος ἀπεδήμει χάριν δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας (*abesse* 82, 5).

21. Δελτία. Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐλαμβάνοντο τρία δελτία (*tabellae* πινάκια 83, 3). Ταῦτα κατασκευασμένα ἐκ ξύλου πύξου (*πυξάρι, ταμισίρι*) ἔφερον ἐγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα Α. ἢ Λ. (*Ab-solvo = ἀθῶ, Libero = ἀπολύω*· ὅθεν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ *litterae salutare*, σωτήρια γράμματα) εἴτε τὰ C. ἢ D. (*Condemno, Damno = καταδικάζω*· ὅθεν τὸ C. ἢ τὸ D. *littera tristis* ἐλέγτο). Ὁ μέλλον νὰ ψηφίσῃ, γυμνὸν ἔχων τὸν βραχίονα (*aperto braccio*), ἔρριπτε τὸ δελτίον εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὑδρίαν (*sitella*). Ἐπὶ ἀμφιβολίας ὁ ψηφίζων ἢ ἀπῆλειφεν ἀμφοτέρω τὰ γράμματα ἢ ἐχρησιμοποιοῖε τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέροντο τὰ γράμματα N. L. (*Non Liqueat = δὲν εἶναι σαφές*· ἦτοι ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν ψῆφον).

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

82. Ὁ Πομπήιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἐνοῦται μετὰ τοῦ Σκιπίωνος.

paucis post diedus μετ' ὀλίγας ἡμέρας. **in Thessaliam***. Ὁ Καῖσαρ 1
ἦδη ἀπὸ τῆς 29ης Ἰουλίου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐνιπέα (νῦν
Τσιναρλίη) πλησίον τῆς Φαρσάλου. **ut velint** νὰ θελήσωσι (νὰ λάβωσι
τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν κεφ.
96 παριστᾷ ὁ Καῖσαρ τὴν ἀμετρον ἔπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. **suīs** (ἐνν.
militibus). **Scipionis milites** ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ eunetum. **victoria**
ὁ Καῖσαρ ἠττήθη παρὰ τὸ Δυρράχιον. **praedae ἀρ. 4****. **castra ἀρ. 44**.
honorem—classicum ἀρ. 30 (ιδ. Λεξιλ. ἐν λ. cano). **praetorium**
ἀρ. 46. καὶ **47**. **auctis - coniunctis** κυρίως πρῶτον coniunctis καὶ 2
ἔπειτα auctis. **omnium** σύναψον πρὸς τὸ opinio. **quicquid inter-**
cederet temporis ὁ παρεπιπτῶν, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.
tardius - consideratius ὑπον. β' ὅρος συγκρ. necessario ἢ quam ne- 3
cesse esset = τοῦ ἀναγκαίου. **unius diei** ὑπον. ὑποκείμεν. id, ὅπερ συγ-
κεφαλαιοῦ τὴν προηγουμένην πρότασιν. **delectari** ὁ Πομπήιος διὰ τὴν
ὑπεροψίαν ἀπεκαλεῖτο « Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων ». **numero**
= loco = ἐν μοίρᾳ ἐν θέσει. **dicerent** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ adeo ut ὥστε
νὰ λέγωσι.

in annos (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. **alii** ἄλλοι (ἐκ τῶν λογο- 4
μαχοῦντων).

in consilio ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ ἀρ. 5
63. **oporteretne** ἂν ἔπρεπε. **absentis** (καίπερ) ἀπόντος. **rationem**
habere ἀρ. 73 neccarii οἱ φίλοι. **praestaret** ἐξάρτησον ἐκ τοῦ fidem
implorarent διὰ τοῦ ὑπον. ut. **recepisset** τὸ πλήρες θὰ ἦτο = (ei)
proficiscenti recepisset (in se). **reliqui** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ne-

* Τὰ κύρια ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ ὀνόματα ἰδὲ εἰς Πίνακα ἱστορικῶν καὶ
γεωγραφικῶν μετὰ τὰς Ἑρμηνευτικὰς Σημειώσεις (σελ. 69 ἐπ.).

** Τὰς παραπομπὰς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 - 75 ἰδὲ εἰς σελ. 33 - 44.

cessarii. Σύνταξις: controversia... fuit... cum... necessarii... implerent (ut)... praestaret quod... (cum) reliqui... recusarent... ne antecederet. **in labore ac periculo** = καίπερ ὁμοίων ὄντων τῶν μόχθων καὶ τῶν κινδύνων (ἢ ἐπειδὴ... ἦσαν). **unus — omnes** ἀντίθεσις = εἷς ὁ μόνος — πάντας.

83. Οἱ Πομπητιανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν περιουσιῶν τῶν ὁπαδῶν τοῦ Καίσαρος.

- 1 **iam** ἤδη, πρὸς τούτοις, ἐπὶ πλέον. **sacerdotio** πρόκειται περὶ τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καῖσαρ διετέλει ἀπὸ τοῦ 63 π. Χ. ὁ μέγιστος τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). **contidianis contentionibus** (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) = cum cotidie contenderent. **verborum** περιωρίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε rerum ἀντὶ verborum.
- 2 **postulavit** τοῦτο ἐγένετο, ἵνα παρεμποδισθῇ ἢ ἐκ δευτέρου ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. **exercitus** γεν. ἀντικειμενικὴ εἰς τὸ proditionis, **quod** ἐνν. facinus (= proditionem) **diceret** . . . = dicebat ἢ quod, ut dicebat, gestum esset.
- 3 **consilio** ἀρ. 63. **sibi** ἑαυτῷ (τῷ Δομ.)· σύναψον τῷ placere. **confecto** μτχ. ἀπολύτως χρον. **ternas tabellas** ἀρ. 75. **dari - ferrent** ἀλλαγὴ συντάξεως = dari - ferre. **ad iudicandum** ἀπολύτως = πρὸς ψήφισιν, πρὸς ἀπόφασιν. **iis qui... essent... interfuissent** = εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. **sententiasque ferrent** καὶ (ἔπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά... **Romae** = ἐν Ῥώμῃ. **inter praesidia** ἐν τοῖς ὄχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπητίου (ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.) ἀρ. 53. **neque praestitissent** = neque dedissent. Μετάφρ.: χωρὶς νὰ δώσωσιν ἐνεργὸν βόηθειαν.
- 4 **qui** (eorum) qui. **liberandos** δηλοῖ τὸν σκοπὸν. **pecuniā** ἐνταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἶπεῖν, ψήφου τὸ χρηματικὸν πρόστιμον.
- 5 **postremo** = denique, τέλος. **de paemiis pecuniae** = de praemiis rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. **de persequendis inimicitiiis** (γερουδιακὴ ἔλξις) = de persequendo inimicitias (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus. . . possent (ἠδύναντο), sed quem ad modum deberent (ὄφειλον) uti victoriā (ἀφαιρ.) **superrare** ἀπολύτως = vincere. **uti** ἀπαρμφ. τοῦ ἀποθετικοῦ ῥ. utor.

84. Ὁ Καίσαρ πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν προθέσεων τοῦ Πομπηίου, παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata ἐτέθη ἢ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com -) διὰ τὸ 1
ἐπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως = animis
militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare. **satis**
longo = tam longo. Εἶχε παρέλθει περίπου μὴν. **satis perspectum**
habere ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπιτείνει ἔτι μᾶλλον
τὸ perspectum habere animum. Ἔπρεπε νὰ τεθῇ animos, διότι πρό-
κειται περὶ πολλῶν = τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. **quo — videretur...**
= ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὃ ἐνόμιζε... **tem-**
ptandum ἐνν. esse. **haberet** πλαγία ἐρώτ. **ad** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ pro-
positi καὶ voluntatis. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπὸν. **eduxit** τὴν 6 Αὐγ. *ιδ.*
ἀρ. 56. instruxit ἀρ. 56. primo = κατ' ἀρχάς· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ 2
continentibus. **suis locis** = oportunitatis locis εἰς μέρη προνομιοῦχα.
pauloque a castris longius τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου ἀπέειχε
τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 σταδίου, ἤτοι 5¹/₂ χλμ. **conti-**
nentibus... diebus (sequentibus, ἢ continuis d.), τ.ἔ. τὴν 7 καὶ 8
Αὐγ. **ut progredereetur** = ita instruxit, ut progredereetur *ἀρ. 50.*
collibus (δοτ.) **Pempeianis** δηλ. ἐννοῦνται οἱ λόφοι, τοὺς ὁποίους
ὁ Πομπήιος ὀχυρώσας εἶχε καταλάβει.
aciem ἀρ. 34. quae res = quod ἕπερ. **confirmatiorem** διότι ἐνόμι- 3
ζεν ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηϊανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμή-
σωσι. **superius** = pristinum, τ.ἔ. τὴν συνήθη τάξιν μάχης. **ut** σύναψον
πρὸς τὸ iuberet. **multis partibus** = multo = πολλῶ, κατὰ πολὺ· *ιδ.*
ἀρ. 37. esset ὑποκ. τὸ equitatus, ἕπερ νοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου
equitibus. Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ ὑποκειμενικὸν αἴτιον. **expeditos**
ἀρ. 11. antesignanis *ιδὲ σημ. ἀρ. 26. in* ὡς πρὸς. **mutatis ἀρ. 21.**
proeliari = pugnare *ἀρ. 21. consuetudine* ἀφαιρετ. τοῦ αἰτίου. **eius**
generis proeliorum ἀντὶ pr. eius quoque generis. **his rebus** =
quibus... rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. **mille** οὐσ. χιλίας. **etiam** 4
καί. **neque ... terrentur** καὶ νὰ μή... (= χωρὶς νά...). **namque** =
παραδείγματος χάριν. **per eos dies** κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

85. Ὁ Καίσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει.

in cole ἐπὶ τινος λόφου τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλουμέ- 1
νου Καρατζᾶ - Ἀχμετ *ιδ. ἀρ. 44. instruebat ἀρ. 44. iniquis locis*

- (δοτ.) εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου)· ἐπομένως ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰς συνθήκας· *ιδ.* ἀρ. 50. **se** ἐαυ-
 2 τόν. **existimans** τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου. **belli rationem** = bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μάχεσθαι (τῆς μά-
 3 χης). **ut... moveret... esset** ἐπεξήγησις τοῦ belli rationem. **moveret**
 ἀρ. 50. **in itineribus** ἐν διαρκεῖ πορείᾳ. **haec spectans ut** = eo consilio... ut. **movendis castris** (γερουνδ. ἔλξις) = movendo castra (πρβλ. 83,5)· *ιδ.* ἀρ. 50. **in itinere** ἢ πρόθ. in δηλοῖ τὸ αἶτιον.
 4 **rebus** μέτρων. **signo dato** ἀρ. 55. **profectionis** δηλ. πρὸς τὴν πόλιν Σκότουσ(σ)αν παρὰ τὸ χωρίον Σουπλι (μετονομαζόμενον νῦν Ἀγία Τριάδα)· *ιδ.* ἀρ. 29. **tabernaculis** ἀρ. 48. **detensis** πρὸς περαιτέρω πορείαν. **paulo ante** πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δηλ. πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν σκη-
 νῶν. **extra** = praeter. **esse... progressam** = progredi = loco se move-
 5 vere. **non iniquo loco** οὐχὶ ὑπὸ ἀνίσους ἐδαφικὰς συνθήκας. **dimicari**
 (ἀπροσώπως) = νὰ γίνῃ μάχη. **apud suos** σύναψον πρὸς τὸ inquit· *ιδ.* ἀρ. 53. **agmen** ἀρ. 41. **in portis** = in ipsis prope portis ἀρ. 44 καὶ 45. **in praesentia** τὸ γε νῦν. **nobis** εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμεν. τοῦ differendum καὶ cogitandum. **sicut** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δηλ. proelium). **animo** ἀφαιρ. Ἡδύνατο νὰ τεθῆ καὶ ἀφαιρ. πληθ. animis (*ιδ.* 84, 1). **ad dimicandum** ἐντονώτερον τοῦ dimicare. **confestimque**. Τὸ que συνδέει τὸ educit μετὰ τοῦ inquit. **expeditas** δηλ. ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas (*ιδ.* ἀρ. 11). **educit** ἀρ. 56.

86. Ὁ Πομπήσιος ἐνθαρρύνει τὸν στρατὸν πρὸς μάχην.

- 1 **ut** καθὼς. **suorum** γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ hortatu (= hortantibus suis). **proelio** (ἀφαιρ. ὄργαν.). **decertare** ἐνν. cum hoste. **consilio** ἀρ. 63. **dixerat**. Ἡ σύνταξις : dixerat fore uti prius quam (πρὶν ἢ)... acies (πληθυντ.) concurrerent exercitus Caesaris pelleretur. **fore uti... pelleretur**. Περιφρασις τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος.
 2 **cum essent... admirati** = ἐπειδὴ τὸ εὔρον παράξενον (ἀλλόκοτον), παρεξενεύθησαν. **rationem** = τὴν δικαιολογίαν. **consilii** = τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου. **accipite** = ἀκούσαντες μάθετε. Τὸ ῥῆμα accipio δηλοῖ κατανοῶ ὅτι ἀκούω ἀναγινώσκω ἢ βλέπω. Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ cognoscere, discere. **quo... prodeatis** quo (συνδ. = ut eo) prodeatis ἵνα βαδίσητε.

equitibus (δοτ.). **mihi** σύναψον πρὸς τὸ confirmaverunt = polliciti 3
sunt. **facturos** ἐνν. se (ἢ sese) esse. **ut - aggred. et pellerent**. Τὸ
ut ἐξαρτ. ἐκ τοῦ persuasi. **cum propius sit accessum** = ὅταν πλη-
σιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάσωσι περισσότερον. **ab latere aperto**
ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καίσαρος ἐστηρίζετο ἐπὶ
τοῦ Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενε ἀκάλυπτον, δηλ. οὔτε διὰ
τοῦ Ἀπιδανοῦ (νῦν Φερσαλίτικου) προησιπίετο οὔτε διὰ τῶν μακρὰν
πρὸς νότον ὑψουμένων λόφων. **aciē** ὑποκείμε. τοῦ circumventa. **prius... 1**
quam... iaceretur πρὶν...ἢ... βληθῆ. **telum** = pilum. **in** (ἐπὶ ἐχθρι-
κῆς ἐννοίας) = ἐναντίον.

legionum τῶν λεγεῶνων, διὰ τὰς λεγεῶνας. **paene** τὸ ἐπίρρ. κολάζει 4
τὴν ἐννοιαν τοῦ sine vulnere. **sine vulnere** = sine vulneribus ἀναιμωτί,
ἀναιμακτί. **cum** ἐπειδὴ (ἀφοῦ). **equitatu** ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι (ιδὲ
κεφ.. 83, 3 : multis partibus).

denuntiavit ut... ἔδωκε τὸ παράγγελμα νά... Τὸ ρ. τοῦτο ἰσοδυναμεῖ 5
μὲν πρὸς τὸ impero (= κελεύω), ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ
σύνταξις denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. **parati** δηλ. ad di-
micandum. **quoniam fieret** = ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέρετο. **ut-**
cogitavissent = sicut — cog. = ὡς εἶχον σκεφθῆ· ιδὲ κεφ. 84, 4 : si-
cut... deponoscimus. **reliquorum** γενικὴ ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ opinio-
nem = τῶν λοιπῶν (οἷτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν τῷ συμβουλίῳ).

87. Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παροτρύνσεων τοῦ Λαβηνοῦ.

excepit (δηλ. oratione). **cum** ἐν ᾧ. **consilium** = τὸ (πολεμικὸν) 1
σχέδιον. **hunc** τόνδε, τοῦτον ἐδῶ. **qui... devicerit** = ὁ νικήσας.

Galliam Germaniamque τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, 2
καθότι ἅπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας μόνον
ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ que = καὶ αὐτήν. Ἡ ἐννοια: Δὲν πρέ-
πει νὰ φοβῆσθε, διότι ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ νικήσας...

omnibus interfui proeliis (δοτ.). Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερ- 3
βολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσι τὸ πρέπον κῦρος καὶ τὴν ἀνάλογον
ἐπισημότητα. **illius** (ἐν σχέσει πρὸς τὸ hunc §1) ἐκείνου (τοῦ στρατοῦ).
an non ἢ δέν. Ἐτέθη τὸ an non χωρὶς νὰ προηγήται ἐρώτησις. **ex iis, 4**
qui... remanserunt τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ esse... factas, ὅπερ
ἀπρμφ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ audistis. **valetudinis** = morbi· ἀρ. 24. **co-**

piae... quas videtis τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Φαρσάλῳ ἐπολέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. **horum annorum** τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐτῶν. **in citeriore Gallia**. Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν. **ple-ri-que** ἐνν. milites harum copiarum. **ex coloniis** τὰς ἀποικίας ταύ-τας (coloniae civium Romanorum) ᾤκιζεν αὐτὴ ἡ Ῥωμαίων πόλις ἐξ ἰδίων πολιτῶν. **Transpadanis** τ. ἔ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia Transpadana. **ac tamen** τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν: καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατόν, ἀλλ' ὅμως... **quod... roboris** = quantum... roboris. Εἶναι ὑποκείμε. τοῦ interiit. se ὑποκ. τοῦ non reversurum.

5 **nisi** εἰμή. **ut** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.

6 **hoc laudans** τοῦτο ἐπαινῶν. **vero** τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. **nec vero — qui... dubitaret** = καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγματι — ὁ διστάζων.

7 **cum** ἀφοῦ. **in consilio** ἀρ. 63. **omnium** πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. **praecipiebant** ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Λαβιηνοῦ. **quod... videbatur** (ἐδόκει αὐτοῖς) = διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνα-τόν... **de re tanta** = περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως. **imperato- re** ἀρ. 15.

88. Ἡ Πομπηϊανὴ παράταξις.

1 **castris** (δοτ.) = ad castra ἀρ. 44. Ὁ Πομπήιος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ στρατοπέδου του. **ad hunc modum** = hoc modo. **instructam** ἐνν. esse ἀρ. 56.

2 **cornu** ἀρ. 39. **duae**. Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως μίαν, διότι ἡ ἑτέρα εἶχε δοθῆ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 55 π. X.), ἃς ὅμως αὐτὴ διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπηίου. **ex** ἔνεκα, ἐξ αἰτίας. **prima — tertia**. Ἡ πρώτη λεγεὼν τοῦ Πομπηίου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI καὶ ἡ τρίτη λεγεὼν ἡ legio XV. **in eo loco**. Ὁ Πομπήιος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὸν Δομίτιον Ἀηνόβαρβον. **mediam aciem** ἀρ.

3 **39. legio — erant collocatae** σύνταξις κατὰ σύνεσιν (ιδ. κατωτ.). **traductas** ἐνν. esse. **in dextro cornu** ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου. **collocatae** ὑποκείμε. = Ciliciensis legio et cohortes Hispanae (Cili-

4 ciensis legio coniuncta cum cohortibus). **has** τὰς ἐν § 1 καὶ 2. **fir-**

missimas (= fidelissimas, certissimas), ὡς τὰς ἀρίστας (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένης) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquas, αἵτινες συνεκιντο ἐκ νεοσυλλέκτων. **numeroque** καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν συνόλῳ. **cohortes**. Ὁ Πομπήιος εἶχεν 9 λεγεῶνας καὶ ὁ Σχιπίων 2 (ιδ. 82, I), ἔνδεκα ἄρα ἐν συνόλῳ (110 κοόρτες). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ κοόρτες τοῦ Ἀντωνίου καὶ αἱ ἐλθοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον, συμποσοῦνται ἐν ὄλῳ εἰς 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ τῷ Δυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἐπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου ἀνήρχετο εἰς 45000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλέον δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμὸς τις τοξοτῶν, σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. **CX** = centum et decem. **XLV** = quadraginta quinque. **evocatorum** ἀρ. 7. **beneficariis** ἀρ. 5. **8. superiorum exercituum** = suorum superiorum exercituum. **tota acie** ἀφαιρ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἤθελε νὰ χρησιμεύσιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. **in castris** ἀρ. 62. **castellis** ἀρ. 52. **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ) · ιδ. καὶ ἀρ. 62. **rivus quidam** ιδ. 6. 86, 3. Ὁ Καῖσαρ οὔτε ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τὸν τόπον τῆς μάχης οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμὸν. Πρόκειται ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σήμερον Τσιναρλῆ) · ιδ. 82, 1. **impeditis ripis** (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος). Τὸ impeditus ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ difficilis, διότι τὸ ὕψος τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα. **cunctum** (= coniunctum · ιδ. 82, I.). Ἐν τούτοις ἱστορεῖται ὅτι εἶχε 500 ἢ 600 ἵππεῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἀρ. 34. **sagittarios funditoresque** ἀρ. 18.

89. Ἡ Καισαριανὴ παράταξις.

superius institutum ιδ. 84, 3. Ἐν Δυρραχίῳ ἡ X. λεγεὼν ἦτο παρατεταγμένη ἐν τῷ δεξιῷ ὠσαύτως κέρατι, ἡ δὲ IX. ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀρ. 39. **legionem** ἀρ. 5. **attenuata** = numero militum deminuta = ἡλαττωμένη κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (ιδ. 93, 5 : sex cohortium). **cohortes**. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταχθεὶς, συν- 2 ἐκειτο ἐξ 8 λεγεῶνων (80 κοόρτεων, ἐκάστης τούτων ἀριθμούσης 275 περίπου ἄνδρας), ἤτοι ἐξ 22,000 ἀνδρῶν, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν

- ἐπικουρικῶν. **in acie** ἐν τῇ παρατάξει. **constitutas habebat** ὄχι constituerat. Ἡ περίφρασις αὐτῆ δηλοῖ τὴν διάρκειαν ἀρ. 35. **quae summa** = quorum summa (ἔλξις τῆς ἀναφορ. ἀνωθυμίας πρὸς τὴν ἐπο-
 3 μένην λέξιν). **XXII** = viginti duorum. **praesidio** ἰδ. 88, 5. **cornu** (πτώσεως δοτικῆς = cornui) ἰδ. 96, 2: exercitu. **acie** = in acie ἀρ. 39. **praeposuerat** = praefecerat. **contra Pompeium**. Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι μετὰ τῆς δεδοκιμασμένης κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους X. λεγεῶνος.
 4 **simul** σύναψον πρὸς τὸ detraxit. **demonstravimus** ἰδ. 86, 3: persuasi... **circumveniretur** ἀρ. 34. **ex tertia acie** ἀρ. 32. **singulas cohortes** ἐν ὄλῳ ἐξ (ἰδ. 93, 5) ἰδ. ἀρ. 52. **detraxit** ἀρ. 36. **quartam** ἐν. aciem ἀρ. 36. Ταύτην ἔταξεν ὀπισθεν τῆς X. λεγεῶνος, ἥτις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ἰππικὸν τοῦ Πομπηίου. **instituit** = effecit ἐσχημάτισε. **equitatu** τῷ (ἐχθρικῷ) ἰππικῷ ἀρ. 37. **quid fieri vellet ostendit** (πρkm.) = ostendit (= edocuit) ei (= aciei) ἢ iis (= cohortibus) quid... ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (καθώρισε τὰς δεούσας ὁδηγίας). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ ῥίπτωσι τοὺς ὑσσούς ἀπὸ μακρὰν, ἀλλὰ, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηρούς καὶ τὰς κνήμας (Πλουτ. β. Καῖσαρ. 45, β. Πομπ. 69). **monuitque** = καὶ σὺν τῇ ὑπομνήσει ὅτι... **constare in** = consistere κεί-
 5 σθαι, ἐξαρτᾶσθαι ἐκ... **tertia aciei** κυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμὴν ἰδ. ἀρ. 32. **totique**. Τὸ que = καὶ γενικῶς (ἀνεκοίνωσε). **suo** (Caesaris). **concurreret** ἀρ. 59 (ἰδ. 86, 1). **se** σύναψον πρὸς τὸ daturum (esse). **id fieri** = concurrere. **vexillo** ἀρ. 28, 29 καὶ 57. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καῖσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ vexillum.

90. Ὁ Καῖσαρ ἐνθαρρύνας τοὺς στρατιώτας διατάσσει τὴν ἑναρξιν τῆς μάχης.

- 1 **cum** σύνδ. χρόν. **militari more** ἀρ. 58. **in** = erga πρὸς. **perpetui temporis** = omnium temporum. **officia** = (ὑπουργίας), ἐνδείξεις εὐνοίας, εὐμενείας. **imprimis** ἐν πρώτοις. **se** ὑποκειμένον τῶν ἀπαρεμφ. posse καὶ uti, ὅπερ τελευταῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ posse. **militibus** (ἀφαιρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπρμφ. uti. **testibus** (ἀφαιρ.) κατηγορ. **petisset** εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis** (γερουνδιακῆ ἔλξις) = de mittendo legatos ἰδ. 83, 3: de persequendis. Οὗτοι θὰ ἐπέμ-

ποντο πρὸς τὸν Πομπήϊον *ιδ. ἀρ. 15. se* ὑποκ. τοῦ *voluisse*, ἐξ οὗ 2
 ἐξαρτᾶται τὸ *abūti* καὶ τὸ *privare. exposcentibus* (ἐνν. *signum*) μετχ. 3
 αἰτιολ. τιθεμένη ἀπολύτως. *Σημ. ἀρ. 29. ardentidus* μετχ. ἀπόλ. αἰ-
 τιολ. **studio** (= *cupiditate*) ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τὴν αἰτίαν. **pug-**
nae (= *pugnandi*) γεν. ἀντικειμενική. **tuba** ἀφαιρ. τοῦ ὄργάνου. **sig-**
num dedit ἀρ. 29 καὶ *Σημ. ἀρ. 29. Τὴν 9 Αὐγούστου τοῦ 48 π. Χ.*

91. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἀναπτερώνει τὸ ἠθικὸν τῶν
 στρατιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus ἀρ. 7. **primum pilum duxerat** = *primi pili centurio* 1
 (ἢ *primipilus*) *fuerat. ἀρ. 12. singulari virtute* (ἀφαιρ. τῆς
 ἰδιότης.) μεταφράζεται διὰ γενικῆς.
signo *Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55. sequimini...et date* (προστακτ.). 2
manipulares (οὐσ.) ἀρ. 5 καὶ *Σημ. ἀρ. 5. imperatori* ἀρ. 15. **con-**
stituistis ἐνν. *dare. unum...hoc* μία... αὐτῆ, μόνον... αὐτῆ. **ille...nos**
 μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. **ille** (*Caesar*) ἐνν. *recuperabit. nos-*
tram libertatem τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ. ἔ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς
 στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως μετὰ τὴν ἐπιτυχή λῆξιν τῆς στρατείας)
faciam... ut = *efficiam* (ἢ *impetrabo*) *ut. cum dixisset* ἀφοῦ 3
 εἶπεν, εἰπών. **primus** (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρῶτος. **electi... volun-**
tarii. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσια-
 στικοῦ. Ἐλέγοντο *electi* ἅτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς *evocati* καὶ σχηματίζον-
 τες μίαν *voluntaria centuria. ιδ. ἀρ. 7. CXX* = *centum viginti.*

92. Ἡ τακτικὴ τοῦ Πομπηίου κατὰ τὴν ἐπίθεσιν.

inter duas acies = ἐν τῷ μεταγχιμῷ ἀρ. 31. **spatii** ἀρ. 33. **satis** 1
 ἱκανὸν (οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον). **concursum** ἀρ. 59. **utriusque** δηλ.
 τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου. **exercitus** (πτώσεως γενικῆς).
ut exciperent neve... se loco moverent (ἐξαρτ. ἐκ τοῦ *praedixe-*
rat) = *να ἀναμεινῶσιν* (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ *να μὴ* (= *χωρὶς να*)
 μετακινήθωσι. Τὸ *neve... moverent* παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ *exciperent.*
impetum ἀρ. 61. **distrāhi** = *distendi* (ὁ ἰδὲ κατωτέρω). **pateren-**
tur. Τὸ ῥ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *ut*, ὡς β' μέλος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον
 μέλος τὸ *atque adorirentur.* Τὰ ἀπὸ τοῦ *idque admonitu* μέχρι τοῦ

distenderetur (= distraheretur *ιδ.* ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς παρένθετα. **admonitū** = hortātū. **excursus visque** = ἡ σφοδρὰ σύγκρουσις, ἡ ὀξύτης τῆς συγκρούσεως. *ἀρ.* 38. **militum** ἔνν. Caesaris. **in suis ordinibus** = ἐν πυκνῇ τάξει. *ἀρ.* 38. **dispositi** δηλ. οἱ τοῦ Πομπηίου. **dispersos** (= distractos ἢ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένη τάξει. **adorirentur** ἔνν. eos (δηλ. adversarios).

- 3 **levius... quam si...** = ἐλαφρότερον (μετὰ μικροτέρας φορᾶς καὶ ἐπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ ἐάν... **casura** ἔνν. esse. **pila** ὑποκ. τοῦ casura. *ἀρ.* 10. **retentis** *μτχ.* ὑποθ. = ἐὰν διετηροῦντο. **immissis telis** (*δοτ.*) = εἰς τὰς πρώτας ἐξακοντίσεις τῶν ὑσσῶν. *ἀρ.* 59. **tela** = *pila* *ἀρ.* 59. **fore ut exanimarentur et conficerentur** *ιδ.* 86, 1. **duplicato cursu**. Διότι οἱ τοῦ Καίσαρος θὰ εἶχον οὕτω νὰ διατρέξωσιν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταχιμίου). **lassitudine** *ιδ.* 90, 3 : studio.
- 4 **quidem** = « γε ». **factum** ἔνν. esse. **nulla ratione** (sine prudentia, inconsulte) ἀπερισκέπτως, ἄνευ ὀρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). **incitatio atque alacritas** = « ἐνθουσιασμός καὶ φορὰ », ἐνθουσιασμός καὶ ὄρμη (προθυμία). **naturaliter** = naturā φύσει. **naturaliter innata**. Τὸ naturaliter κατὰ πλεονασμὸν. **studio pugnae** *ιδ.* 90, 3.
- 5 **imperatores** *ἀρ.* 15. **imperatores debent** = ἴδιον τῶν imperatorum εἶναι. **frustra** *ιδ.* 87, 7. **ut** ἵνα δηλ. **signa** (ὄνομαστ.) : *ἀρ.* 29 καὶ *Σημ.* **clamorem** *ἀρ.* 59 **rebus** ἀφαιρ. ὄργαν. **incitari** = inflammari (*πρβλ.* § 4 : incitatio). **existimaverut** Ὡς ὑποκαίμ. θὰ ὑπονοηθῇ ἢ λ. antiqui ἐκ τοῦ προηγούμενου antiquitus.

93. Ἡ σύγκρουσις ἄρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.

- 1 **signo**. *Σημ.* *ἀρ.* 29 καὶ *ἀρ.* 55. **cum** σύνδ. χρον. ὅτε. **infestis pilis** *ἀρ.* 27. **procucurrissent - concurrerunt** *ἀρ.* 59. **usu periti** (= usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. **pugnis** (ἀφαιρ.). **sua sponte** χωρὶς δηλ. νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος. **cursum** ἔνν. suum : *ιδ.* *ἀρ.* 52. **ne** σύναψον πρὸς τὸ appropinquarent. **consumptis** *ιδ.* 92, 3 : exanimarentur. **strinxerunt** (συνηθέστερον λέγεται destrinxerunt) *ἀρ.* 59.

vero. Ἔχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. **neque** 2
defuerunt = ἔκαμαν τὸ χρέος των. **tela** = πῖλα ἀρ. 59 17, 1. **or-**
dines ἰδ. 92, 2 καὶ ἀρ. 38. **exceperunt** ἐνν. obtecti armis (= scutis)
 προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων. **redierunt** ἀρ. 59. **equites** ἀρ. 20. 3
cornu ἀρ. 39. **universi** ἀπαξάπαντες, ὁμοθυμαδόν. Οὗτοι ἦσαν ὑπὸ
 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβηνοῦ. **procucurrerunt** ἀρ. 54 καὶ 59. **sagit-**
tariorum ἀρ. 18 καὶ 21. **se profudit** διεξεχύθη.
quorum δηλ. ἰππέων καὶ τοξοτῶν. **paulatim** κατὰ μικρόν, οὕτως ὥστε 4
 νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέσῃ ἡ τετάρτη γραμμὴ ἢ ὀπισθεν τοῦ ἰππικοῦ τετα-
 γμένη ἰδ. 89, 4. **loco** (ἀφαιρ.). Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ motus.
hoc (= eo) ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. **se turmatim explicare** ἀρ. 20. **a la-**
tere aperto ἐκ δεξιῶν ἰδ 86, 3. **circumire** ἀρ. 37. **quartae** ἰδ. 89, 4 5
 καὶ ἀρ. 36-37 **aciei** (δοτ.). **sex cohortium** (γεν. τῆς ιδιότητος).
 Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἤθελῃσε νὰ ἀποσπάσῃ ἄνδρας ἐκ τῆς IX. καὶ
 VIII. λεγεῶνος, δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν 89, 1. **signum** ἀρ. 29. **illi** 6
 = milites cohortium. **procucurrerunt** ἀρ. 59. **infestis signis** ἀρ.
 27. **conversi** τραπέντες εἰς (φυγὴν). **loco** ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.
incitati fuga ἀντὶ incitatiō cursū διὰ κατεσπευσμένης πορείας (φυ-
 γῆς). **montes altissimos.** Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Καρατζᾶ Ἀχμέτ εἶναι
 περίπου 338 μ. (ἰδ. 95, 5). Ἄλλοι ἄλλα ὑψώματα νοοῦσι.
funditoresque ἰδ. 18 καὶ 21. **inermes** (ἐπακολούθημα τοῦ destituti) 7
 = μὴ ἔχοντες πλέον ὅπλα ἐπιθετικὰ ἄλλ' οὔτε καὶ ἀμυντικὰ (διότι εἰ-
 χον μείνει ἀοπλοὶ καὶ ἀβοήθητοι = destituti). **sine praesidio** (ὡς
 ἐπιθ. προσδιор.) = « ὄντες » ἄνευ δυνατότητος προστασίας καὶ στηρι-
 γματος. Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ inermes καὶ τοῦ destituti.
eodem impetu = eodem cursu, χωρὶς δηλ. νὰ σταματήσωσι. **cohor-**
tes. Αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἰδὲ § 5). **cornu** (τοῦ Πομπηίου) ἀρ. 39.
in acie ἐν τῇ παρατάξει. **eosque** δηλ. Pompeianos.

94. Ὁ Πομπήιος μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ
 ἰππικοῦ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.

eodem tempore τῆς κυκλώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam** ἀρ. 32. 1
 Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προσελάσῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημο-
 νεύεται. **quieta** ἰδ. 89, 4. **loco** ἀφαιρ. **tenuerat** ἀντιθ. moverat. **pro-**

- currere.** Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις, διότι κατελείπετο μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα· ἄρ. 32 καὶ 59.
- 2 **recentes atque integri** μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἐπομένως) ἄθικτοι (ἀκέραιοι), ἄνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis** (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ τὴν δευτέραν) γραμμὴν. **alii** αἱ 6 κοόρτεις τῆς δ' γραμμῆς (ἰδ. 93,5 καὶ 89,1). **sustinere** ἀπολύτως ἄνευ τῆς λέξεως *impetum* = ἀν-
- 3 τέχω, βασιτῶ. **atque** (sed, διότι προηγεῖται πρότασις ἀρνητική). **neque fefellit...quin** (ἀπροσώπως) = καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἠπατήθη) ὅτι..., καὶ δὲν ἔμεινεν αὐτῶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι... Ἐτέθη τὸ *quin*, διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. **vero** τῇ ἀληθείᾳ. **essent** ὑποτακτ. καθ' ἑλξίν πρὸς τὸ *oriretur*. **initium oriretur** (συνηθέστ. *oreretur*) πλεονασμός. **in cohortandis militibus** (γερουνδιακῆ ἑλξίς)
- 4 = *in cohortando milites* ἰδ. καὶ ἄρ. 58. **ut .. pronuntiaverat** ἰδ. 89, 4: *ut* = *sicut*. **his** = *cohortibus*. **isdem** ἀφαιρ. (τὸ ἀσυναίρ. *iisdem*) **a sinistra parte** ἐν σχέσει πρὸς τὴν παράταξιν δηλ. τοῦ Πομπηίου. **initium fugae** (γεν.) = *initium fugandi*. **factum** δηλ. *Pompeianis*. Τὸ δὲ *factum* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *effectum* (= *effectum est*, *ut fugerent Pompeiani*).
- 5 **pulum — perterritam** ἐνν. *esse*. **atque** καὶ (κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον). **partem** δηλ. *exercitus* (τοὺς ἱππεῖς δηλονότι). **cui** δηλ. *parti*. Ἐτέθη δοτ. (ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ *cui* ἀναφέρεται πράγματι εἰς πρόσωπα. **vidit—animadvertit** πλεονασμός. **aliis** συμπλ. *partibus* (τμήμασι) *exercitus*. **diffisus** μετοχ. πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστ. = *δυσπιστῶν*, οὐδὲν (γενναῖον) ἀναμένων. **acie** = *proelio, pugnā* ἰδ. ἄρ. 34. **centurionibus** ἄρ. 12. **in statione** ἄρ. 54. **praetoriam** ἄρ. 45. **castra** κοινὸν ἀντικείμε. τῶν ῥ. *tuemini* καὶ *defendite*. **si quid durius acciderit** (εὐφημισμός) = ἐν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. **durius** θὰ ἐννοηθῇ τὸ *solito* (= τοῦ συνήθους) ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως. **reliquas portas** ἄρ. 44. **circumeo** ἐνεστώς ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς ζωηροτέραν δῆλωσιν τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως. **praesidia** τὰς κοόρτεις (ἰδ. 88, 5 καὶ ἄρ. 53 καὶ 62). **cum dixisset** εἰπῶν ἰδ. 91, 3. **praetorium** « ἐπὶ τὴν σκηνὴν » ἄρ. 46. **summae rei diffidens** (ὀνομαστ. *summa res* = μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη εὕρισκετο ἐν κρίσειμῳ σταδίῳ, θὰ ἐλάμβανε καλὴν τροπὴν, (*δυσπιστῶν* διὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν). **eventum** = *exitum* τὴν ἔκβασιν, « τὸ μέλλον ». **expectans** = (ἀνυπομόνως) ἀναμένων, « *καραδοκῶν* ».

95. 'Ο Καίσαρ κυριεύει τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.

ex fuga μετὰ τὴν φυγὴν. **vallum** ἀρ. 31. **spatium** ἐνν. temporis (τὸ spatium εἶναι ἀντικείμενον τοῦ dare, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑποκείμενον τοῦ oportere) διάστημα χρόνου, ἀνάπαυσιν, ἀναπνοήν. **beneficio** (ἀφαιρ.). Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ uteretur.

etsi magno aestu (δὴλ. solis) = καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄντος). 2 Ἦτο ἡ 9 Αὐγ. (κατὰ τὸ προϋλιανὸν ἡ ἡ 29 Ἰουν. κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολ.) τοῦ 48 π.Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἐλλείπουσα μετοχὴ τοῦ sum. **ad meridiem** = usque ad meridiem. Ἡ μάχη ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. **res** = pugna. **erat perducta** (= extensa) εἶχε παραταθῆ, εἶχε διαρκέσει. **imperio** (δοτ.).

erant relictæ ἰδὲ 84, 4 καὶ ἀρ. 62. **industriæ** = cum industriā. 3 **barbarisque** = et aliis ἢ reliquis barbaris καὶ ἄλλων βαρβάρων (διότι οἱ Θρᾶκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ barbara auxilia).

qui... milites οἱ στρατιῶται, οἵτινες... **ex acie** = ex pugnā, ex proelio. **animo perterriti et lassitudine confecti** = ἐν ἠθικῇ καταπτώσει καὶ σωματικῇ ἐξαντλήσει. **lassitudine** ἰδὲ 92, 3. **missis** (= abiectis) = ἀπορρίψαντες. **plerique** (δὴλ. eorum qui ex acie refugerant) = οἱ πλεῖστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (= plerumque). **armis** ἀρ. 9. **signisque militaribus** ἀρ. 25 καὶ 26. **de reliqua fuga** (ἰδὲ § 1: ex fuga) = περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς φυγῆς.

in vallo (ἰδ. § 1). **locum** = vallum. **usi**. Ἡ σύνταξις: omnes usi 5 centurionibus tribunisque militum (ἀντικείμενα τοῦ usi) ἀρ. 12 καὶ 13. **ducibus** κατηγορ. = ὡς ἀρχηγούς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...). **montes** ἰδ. 93, 6. **pertinebant** ἐξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά.

96. Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου.

castris ἀρ. 44. **licuit** = potuit ἡδυνήθη τις (= κατέστη δυνατόν). 1 **trichilas** ἀρ. 49. **magnum** μέγαν ἀριθμόν. **argenti pondus** βαρυτῶν ἀργυρῶν (ἐπιτραπεζίων σκευῶν). **expositum**. Ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιοῦτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἑορτῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερώνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἠλιπίζον εἰς τὴν νίκην (ἰδ. 82, 1). **recentibus caespitibus** (ἀφαιρ.) διὰ νεοδρεποῦς χλόης, « στρωμαῖς ἀθιναῖς », μὲ πρασινάδα. **tabernacula** ἀρ.

48. **etiam** μάλιστα. **non nullorum** άλλων τινῶν. **protecta** πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος. **edera** (ἀφαιρ.). **quae... designarent** (ἀναφορ. συμπερασματ. πρότ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = δηλωτικὰ τῆς... **ut** = talia ut ἢ ita ut. **existimari** (ἀπροσώπως) = intellegi. **nihil** αἰτίατ. ἐπιρρηματική. **nihil de eventu timuisse** = non timuisse eventum. **qui... conquirerent** (ἀναφορική αἰτιολογική πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπεδίωκον, ἐπεζήτουν. Τὸ conquirere ἐνταῦθα = requirere. — **non necessarias** μὴ ἀναγκαιούσας (ἐπομένως περιττάς).
- 2 **hi... αὐτοί...** (οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου). **miserrimo ac patientissimo** (δοτ.). Ταῦτα λέγων ὁ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχή γεγονότα. **exercitu** (δοτ.) = exercitui. **obiciebant.** Ἡρέσκοντο οἱ Πομπηϊανοὶ νὰ ἐπιρρίπτωσι μομφὴν διὰ... **cui defuissent.** (ἀναφορική ἐνταντιωματική πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτικήν) = cum ei (δοτ. ἐν.) defuissent, ἐνῶ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείψει... **semper.** Εἶναι ὑπερβολή· ὅθεν ἐνταῦθα τὸ semper λαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (= πολλάκις). **ad necessarium usum** πρὸς τὰς πρώτας
- 3 ἀνάγκας, τ. ἔ. πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν. **iam cum** ἐνῶ ἤδη. **nostri** οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). **vallum** ἀρ. 51. **nactus.** Τὸ ῥ. nanciseor δηλοῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πομπήϊος ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου. **insignibus** δηλ. τὸ paludamentum, τὴν tunica (ἀρ. 16) καὶ τὴν toga. **decumana** ἀρ. 45 καὶ 44. **porta** (ἀφαιρετ. ὀργανική δηλοῦσα τὴν ἀφετηρίαν) = a porta. **equo citato** ἐν καλπασμῶ (= admissis equis): admitto equum = « ἀνίημι τὸν ἵππον, ἐῶ τρέχειν ». **Larīsam** εἰς Λάρισαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιομέτρων.
- 4 **neque ibi sed ne ibi quidem** = ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ (ἐν Λαρ.). **eadem celeritate** συναψον πρὸς τὸ pervēnit. **paucos suos... nactus** = paucos suorum (γεν. διαίρ.) nactus (μετχ. χρον.). **ex fuga** ἐκ τῆς φυγῆς, δηλ. φεύγοντας, φυγάδας, **nocturno.** Ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξακολούθησις τῆς ἐρίππου πορείας τοῦ Πομπ. δηλοῖ τὴν σπουδὴν τούτου, ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν. *ιδ.* ἀρ. 42. **non intermisso** = μὴ διακοπέισθης, χωρὶς νὰ διακόψῃ. **comitatu equitum XXX** (ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα συνοδείαν) = cum equitibus triginta. Ἡ ἐξ ἱππέων ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ φρουράν.
- ad mare.** Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λα-

ρίσης απόστασις, νοουμένη κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν, εἶναι περίπου 40 χλμ. **frumentariam** εἶδος navis oneraria' ἀρ. 65. **conscendit** ἀρ. 69. **ut dicebatur** δηλ. postea (= μετὰ ταῦτα). **tantum** (αἰτ. ἐπιρρηματικῆ) = τοσοῦτον πολὺ. **opinionem** (ὑποκ. τοῦ fefellisse) ἔνν. suam (δηλ. λαδὴ τοῦ Πομπηίου) de equitibus' ἰδ. κεφ. 94, 5. **se** (ἀντικείμεν. τοῦ fefellisse) = τὸν Πομπηίου. **ut... videretur** ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς = ὥστε ἐνόμιζεν. **a quo genere hominum** = ἀφ' ἧς τάξεως ἀνθρώπων. **ab eo** (ἔνν. genere). Σύναψον πρὸς τὸ paene proditus (ἔνν. esse). 'Εννοεῖ τὸ ἱππικὸν (ἰδ. κεφ. 94, 5). **initio** (ὑποκείμενον τοῦ facto) = ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάρξεως) τῆς φυγῆς.

97. Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

castris (ἀφαιρ.). Σύναψον πρὸς τὸ potitus. **in praeda** ἔνν. facienda 1 = in praedando (τοῦ ῥ. praedor) ἰδ. ἀρ. 4. Ἡ πρόθεσις in ἀναγκαιὰ ἐνταῦθα, διότι δηλοῖ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὑποκείμενον δρᾷ. **ne... dimitterent** ἵνα μὴ... (ἀπολέσωσι). **reliqui negotii gerendi** (γερουνδ. ἔλξις) = gerendi reliquum negotium. **facultatem** (ἀντικείμενον) = occasionem. **qua re impetrata** = τούτου δὲ τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος (δηλ. τῆς 2 παρορμήσεως πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). **opere** ἀρ. 51. (= operibus). **mons** τὸ ὄρος Καρατζᾶ - Ἀχμέτ (ἰδ. 93, 5). **sine aqua** ἄνευ ὕδατος. **ei loco** (δοτ.). **iugis** (ἀφαιρ. ὄργαν.) = per iuga ἀπὸ ῥάχους εἰς ῥάχιν. **qua re animadversa** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = quod ubi conspexit (ὁ Καῖσαρ). 3 **partemque... partem** καὶ (διέταξεν) ἐν μέρος... ἄλλο μέρος. **III** (= quattuor). **legiones** τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδή τὸ ἡμισυ τοῦ στρατοῦ· ἰδ. 89, 2: cohortes. **duxit**. Ὁδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χλμτρ., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ῥοῦν, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Λάρισαν). **commodiore**. Ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεχώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους (ἰδ. § 2). **milia passuum VI** ἀρ. 43. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χλμτρ. δὲν εἶναι τόσον ἀκριβῆς. **instruxit** ἀρ. 35.

- 4 **qua re animadversa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. ιδ. § 3) = quod ubi conspexerunt (οἱ Πομπηϊανοί). **flumen.** Ἐν τοῖς προηγούμενοις (κεφ. 88, 5) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπέυς) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως rivus, ἐξ αἰτίας, φαίνεται, τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἤδη δὲ λέγεται flumen κατὰ γενικὴν ἴσως ἔκφρασιν ὑπονοοῦσαν ῥοὴν ὕδατος ὅποιον ἐπτόθου οἱ Πομπηϊανοί. **in quodam monte** = in quodam cacumine (ἡ vertice ἢ capite) montis = ἐπὶ τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Καρατζῆ - Ἀχμέτ. **aquari** ιδ. § 2 : sine aqua.
- 5 **quo perfecto... opere** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = τούτου δέ... τοῦ ἔργου. **opere** = munitione (§ 4 καὶ 2) ἀρ. 51. **de deditioe** σύναψον πρὸς τὸ agere. **missis legatis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = πεμφθέντων πρέσβειων, πέμψαντες πρέσβεις (= per legatos) ἀρ. 15. **ordinis senatorii** ἀρ. 17. **fuga** (ἀφαιρ. ὀργανική).

98. Οἱ Πομπηϊανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

- 1 **prima luce** τὴν χαραυγὴν τῆς 10ης Αὐγούστου. **omnes** (κεῖται κατηγορηματικῶς) = γενικῶς πάντας. **eos** τοὺς Πομπηϊανούς. **planiciem** δηλ. τοῦ ποταμοῦ (Ἐνιπέως).
- 2 **quod** τ ο ὕ τ ο δέ. **ubi** ὡς. **passisque palmis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = patentibus et extensis palmis, ἤτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ διατεταμένας. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποταγῆς. Ἡ λέξις palma (παλάμη) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὅπερ λέγεται τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου (pars pro toto). **proiecti** = ῥίψαντες ἑαυτοὺς. **ad terram** εἰς τὴν γῆν. **consolatus... locutus** παραμυθήσας... διαλαχθεῖς. **consolatus iussit** ἄνευ ἀντικειμ. **quo** σύνδ. (ιδ. Λεξιλόγιον). **quo minore essent timore** (= quo minus timērent). **minore... timore...** (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητ.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγαλυτέραν αὐτῶν ἡσυχίαν). **commendavit** ἠπιώτερον τοῦ imperavit. **ne... neu** ἵνα μή... μηδέ. **qui** τις (ἀντων. ἀόρ.). **sui** (γεν. διαίρ.) τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων = quod suum esset, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς αὐτούς. **desiderarent** (ἐνν. Pompeiani) ποθήσωσι, στερηθῶσι.
- 3 **adhibita** ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. **sibi** (= Caesari). Σύναψον πρὸς τὸ occurrere. **secum** ιδ. 97, 3. **in vicem** (ιδ. Λεξιλόγιον λ. vicis) = ἐν τῷ μέρει, καὶ αὐτὰ ἐν τῷ μέρει (μετὰ τὴν σειρᾶν τῶν). **atque** καὶ ἐπομηνωσ. **eodemque die** τὴν αὐτὴν ἡμέραν (αὐθημερόν).

99. Ἀπώλεια καὶ λάφυρα.

amplius CC = amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. 1 συγκρ.] ἢ quam ducentos). **centuriones** ἀρ. 12. **XXX** = triginta. **supra id. 91, 1. gladio in os adversum** (= in os Crastini versum 2 ad hostes). **coniecto** (ἀφαιρ. ἀπόλ), ἤτοι πληγεῖς διὰ ξίφους ἀκριβῶς εἰς τὸ πρόσωπον.

neque id fuit falsum (λιτότης) = καὶ ἐπηλήθευσεν ἐκεῖνο. **quod...** 3 **dixerat id. 91, 3. sic.** Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic εἰς τὴν ἑλληνικὴν. **existimabat** = ὄφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. **meritum** ἐνν. esse. **iudicabat.** Τὸ ῥῆμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

milia XV = milia quindecim. ἴσως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φονευθέν- 4 τας ὁ μετασχὼν τῆς μάχης ταύτης Ἀσίνιος Πολλίων, ὁπαδὸς τοῦ Καίσαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6000 ἄνδρας, 10 συγκλητικούς καὶ 40 ἐκ τῆς ἰσπάδος τάξεως. **videbantur.** Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐμφαίνει τὴν πρόχειρον ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πως τὸ milia XV. **sed ἀλλ'** εἶναι βέβαιον ὅτι... Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον, κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. **XXIII** = viginti quattuor. **castellis** ἀρ. 51, 52 κ. 62. **cohortes** = eae cohortes. **praesidio.** id. 88, 4 καὶ 94, 5. **refugerunt** ἐνν. se. **signaque militaria** ἀρ. 25, 26 καὶ 28. **CLXXX** = centum octoginta. **aquilae** ἀρ. 25.

VIII = IX (novem). **cum...defecissent** ἀφοῦ (ἐπειδὴ) ἀπέλιπον 5 αὐτόν... **vires** αἰ (σωματικαὶ) δυνάμεις. **lassitudine** ἀφαιρ. τῆς αἰτίας **ab equitibus** (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τῶν ἰππέων.

100. Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ τὸ Βρινδήσιον.

ad Brundisium. Ἡ πρόθεσις ad δηλοῖ τὰ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Βρινδή- 1 σίου, διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πλεύσῃ. **qua** δι' ἣν. **factum** ἐνν. esse. **antea** προηγουμένως. Σύναψον πρὸς τὸ demonstravimus. **obiectam portui** = quae contra portum est (ὡς ἐν bell. civ. 3, 23, 1). **tenuit** = occupavit.

similiter ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (Καίσαρος b. c. 3, 24). **Vati-** 2 **nus.** Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (b. c. 3, 19, 2 - 6), ἵνα παραλάβῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. **Brundisio** (δοτ.) = Brundisio op-

- vido. **tectis** (ἐπιθετικῶς) = constratis ἄρ. 65. **instructis** διὰ τῶν armamenta ἰδ. ἄρ. 69. **scaphis** (ἀφαιρ. ὄργαν.) ἄρ. 66. **naves** ἄρ. 64 κ. 65. **quinqueremem** ἄρ. 64. **in angustiis** = in faucibus. **portus** (πτώσ. γενικῆς). **per equites dispositos** = equitibus dispositis ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων. **classarios** ἔνν. milites ἄρ. 67. **aqua** (ἀφαιρ.) ἰδ. 97, 4 : avari.
- 3 **tempore** ἀντικείμε. τῆς μετοχ. usus. **ad navigandum** σύναψον πρὸς τὸ commodiore (= εὐνοϊκωτέρου). **oneraiis** ἄρ. 65. **Corcyra - Dyr-rachio** ἀφαιρετικαὶ δηλοῦσαι τὸ πόθεν. **a proposito** ἀπὸ τῆς (ληφθείσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. **supportabat neque deterrebat** (ἀμφότερα ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν) = ἐκόμιζε χωρὶς νὰ ἀφίσταται ἐκ φόβου. **neque... potuit** καὶ δὲν κατέστη δυνατόν. Διὰ τοῦ neque, μὴ ἀνταποκριμένου πρὸς τὸ προηγούμενον neque... deterrebat, εἰσάγεται τι νέον. **ante proelium cognitum** πρὸς τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῆς παρὰ τὴν Φάρασαλον). Ἐνταῦθα ἡ μτχ. factum, οὔσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ἀπαραίτητος. **ignominia** (ἀφαιρ. αἰτίας). **amissarum navium** (γεν. προσδιοριστικῆ) = τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (ἰδ. § 2).

101. Ὁ Κάσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσήνῃ καὶ Ἴππωνίῳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

- 1 **isdem** ἰδ. 94, 4. **Caesaris classis**. Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἐξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἐξ 75 νεῶν. **ad fretum** (ἔνν. Siciliae) σύναψον πρὸς τὸ praeesset (δηλ. πρὸς βορρᾶν τοῦ Σικελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἀπέχει ἡ Vibo περὶ τὰ 60 χλμ.). **ad Messanam** περὶ τῆς προθέσεως ad ἰδ. 100, 1 : ad Brundisium. **prius... quam... cognosceret** (ἔχει ἐνταῦθα ἐναρκτικὴν σημασίαν) πρὶν... ἢ... ἀρχίσῃ νὰ λάβῃ γνῶσιν.
- 2 **nullis custodiis neque ordinibus certis** ἔνν. navium (ἀφαιρ. τροπ. χρησιμεύουσαι ὡς αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus = cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae ἰδ. ἄρ. 54 καὶ περὶ τοῦ ordines ἄρ. 38. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμευε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. **magno vento et secundo** (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονοουμένης τῆς ἐν ἀχρηστία μετοχῆς τοῦ sum). Τὸ et = καὶ μάλιστα. **taeda — pice — stupa — rebus** σύναψον

πρὸς τὸ completas. **ad incendia** (ἐνν. facienda) = aptae ad incendia. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπὸν. **omnes** ἰδ. 98, 1. **XXXV** = triginta quinque. **XX** = viginti. **constratae** = tectae ἀρ. 65. **incessit** ἐπέδραμε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ σύνταξις : tantus... incessit (τὸ ῥ. ἐτέθη 3 ἀπολύτως) ut... vix... defenderetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. **cum** εἰ καί, μολονότι. **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). **Messanae** (δοτ.). **quidam nuntii** ἀγγελίαι τινές (ἀνεξακρίβωτοι). **per dispositos equites** διὰ μέσου τῶν ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἰππέων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρόμων ἰππέων ἰδ. 100, 2. **futurum fuisse** ἀπαρέμφ. τῆς περιφραστ. συζυγίας. **futurum fuisse uti amitteretur** (= amitti potuisse). Γνωστὴ περίφρασις ἀντὶ τοῦ παθητ. ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀπραγματοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθεῖ λόγῳ θὰ ἦτο: oppidum amissum esset ἢ amitti potuisset ut plerique existimabant.

oportunissime = oportunissimo tempore. **nuntiis allatis** ἀφαιρ. 4 τῆς αἰτίας. **ad** = adversus, ἐναντίον. **Vibonem** (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν εἰς τόπον κίνησιν). Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. **nostris... navibus** (ἀφαιρ. ὑποκείμε. τοῦ applicatis) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). **applicatis... ad terram** = appulsis ad terram προσωρμισμένων πλησίον τῆς ξηρᾶς. **XL** = quadraginta. **propter eundem timorem**. Κατεπτόθη ὡς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα. Ἄρα εἶχε διαδοθῆ τὸ κατόρθωμα τοῦ Κασσίου, **atque** καί, ὡς. **secundum nactus ventum** (= idoneum nactus ventum) = οὐρίου τυχῶν ἀνέμου, οὐρίας τυχῶν. **ad incendium** πρὸς πυρπόλησιν (ἰδ. § 2). **flamma comprehensa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις : utrumque cornu [αἰτιατ. πτώσις] flamma [ὀνομαστ. πτώσις] comprehendit ἐπιλαμβάνει). **cornu** ἀρ. 39. **veteribus** 5 = veteranis. **praesidio** ἰδ. § 3. **navibus** (δοτ.). **aegrorum** ἰδ. 87, 3. **conscenderunt** ἀρ. 69. **a terra solverunt** ἐνν. naves (πρβλ. 102, 7) 6 = ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. (Ἰδ. ἀνωτ. § 4 : applicatis...). **impetu** ἀρ. 61. **quinqueremis** (αἰτ. πληθ. = quinqueremes) ἀρ. 64. **exceptus scapha** ἀφαιρ. ὄργαν. **refūgit** πρην. **depressae** ἀρ. 70. **riremes** ἀρ. 64.

tin Thessalia σύναψον πρὸς τὸ factum. **ut ipsis Pompeianis** (δοτ.) 7 **fides fieret** = ut ipsi (ἀκόμη καὶ) Pompeiani hoc crederent. **fingi** ὡς ὑποκείμε. χρησιμεύει ἢ προηγουμένη περίοδος: ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐπι-

νόησις τῶν... **arbitrabantur** οἱ Πομπηϊανοί. **ex his locis** ἐκ τῶν ἀκ-
τῶν αὐτῶν.

102. Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήϊον

- 1 **relictis** (μτχ. ἀπόλ.) = posthabitis. neglectis. **sibi** (Caesari). **se** (Pompeium). **ex fuga** ἰδ. 96, 4. **rursus... alias** (ἄλλας νέας) πλεονασμός. **itineris** (γεν. διαίρ. εἰς τὸ quantumcumque). **equitatu** μετὰ τοῦ ἵππικοῦ. **efficere** = perficere. **unam** μόνον μίαν (ἴσως τὴν ὄην λεγεῶνα). **minoribus** ἀρ. 42.
- 2 **edictum** (οὐσ.) ἀρ. 17 καὶ 16. **Amphipoli** (ἀφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἀφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). **uti** = ut. **iuniores** δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἐτῶν. **Graeci**. Ἦτο δυνατόν νὰ σχηματίζωνται λεγεῶνες καλούμεναι *legiones vernaculae*, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποτεταγμένων. Οἱ τοιοῦτοι πολῖται ἐγίνοντο ῥωμαῖοι πολῖται ἀλλὰ *sine suffragio*, ἤτοι δὲν μετεῖχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ῥωμ. πολιτῶν. **iurandi causā** = ἕνα ὁμόσῳσι (τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτου).
- 3 **utrum**. Πλαγία ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις: *non poterat existimari* (= *iudicari, discerni* νὰ διαγνωσθῆ), *utrum... proposuisset an... conaretur tenere ... avertendae suspicionis causa* (γερονδ. ἔλξις) = *suspicionem avertendi causā*. Ἡ ὑπόψια ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος *ut*. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖνοι, οὓς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Πομπήϊος διὰ τῆς φράσεως *si nemo premeret* (= *instaret*). **proposuisset** ἐνν. **edictum**. **quam diutissime** ὡς (ὅσον τὸ δυνατόν) πλεῖστον χρόνον. **longioris** = *longinquioris* (ἢ *longinque*).
- 4 μακρινωτέρας (φυγῆς, φ. εἰς μακρινωτέραν χώραν). **ad ancoram**. Ὁ Πομπήϊος οὐδὲ κἀν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηράν. **constitit** ἰδ. *Λεξιλογ.* ῥ. *consisto*. **Amphipoli** ἰδ. ἀνωτ. § 2. **pecunia... corrogata** (ἀφαιρ. ἀπόλ.). **cognito** ἰδ. ἀνωτ. 101, 1. Ἡ εἰς Ἀμφίπολιν ἀφίξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἠδύνατο νὰ συντελεσθῆ μέχρι τῆς 18ης Αὐγ. καὶ ἡ τῆς ὄης λεγεῶνος (ἰδ. § 1) μέχρι τῆς 20ης τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαρίσης μέχρι Ἀμφιπόλεως ὄντος περίπου 300 χλμτ. **Mytilenas** (ὁ ἐνικός *Mytilenē* δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καῖσαρα). Ἐκεῖθεν συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. **paucis diebus venit** μετ' ὀλίγας ἡμέρας *venit* (πρkm.).

additis (ἀφαιρ. ἀπόλ. προστεθεισῶν) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. **actua-** 5
riis ἀρ. 64. **Cyprum** (αιτ. τῆς εἰς τόπον κινήσ.) = εἰς Κ. (τὴν 23
 Σεπτ.). **illic**. Ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ προηγούμενον *ibi*, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ 6
illie κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος· διὰ τὸν αὐτὸν λό-
 γον ἐτέθησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ *negotiantur* (εἶχον ὑποθέσεις ἐμ-
 πορικός, ἔκαναν δουλιές) καὶ τὸ *dicerentur*. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐ-
 βρίσκοντο ἐγκατεστημένοι πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (*negotiatores*) ῥω-
 μαῖοι πολῖται χάριν ἐξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ῥώμην ἀλλὰ καὶ χάριν
 τοκισμοῦ τῶν χρημάτων των. **qui... dicerentur** (πρὸς αὐτοὺς) οἵτινες
 ἐλέγοντο..., (πρὸς αὐτοὺς οἵτινες ἐλέγετο ὅτι κατέφυγον (= *se*
recepisse) ... **sui** δηλ. τοῦ Πομπηίου. **dimissos** ἐν. **esse ad eos** δηλ.
 τοὺς Πομπηιανούς. **periculo** (ἀφαιρ.) = *cum periculo*—. **futurum**
 ἐνν. **esse consulari** ἀρ. 72. **Rhodi** = ἐν Ῥόδῳ. **ex fuga** ἰδ. 96, 4. 7
oppido ac portu (ἀφαιρ. ἰδ. 101, 6) συναψον πρὸς τὸ *recepti non*
erant = εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπό... **ut**. Διὰ τοῦ *ut* δηλοῦται τὸ περιεχό-
 μενον τῆς ἐντολῆς. **contra voluntatem suam** = *inviti*. **naves sol-**
verunt ἀρ. 69.
civitates ἰδ. ἀνωτ. § 6. 8

103. Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολεμαῖον
 βασιλέα τῆς Αἰγύπτου.

quibus cognitis rebus — deposito... consilio pecunia subla- 1
ta... sumpta ἀφαιρετικαὶ ἀπόλυτοι. **adeundae Syriae** (γερονδιακῆ
 ἔλξις) = *adeundi Syriae*. **societatis**. Τὸ κράτος παρεχώρει ἐργολαβι-
 κῶς εἰς ἰδιώτας (*publicani*) ἢ ἑταιρείαν (*societas publicanorum*) ἐκ τῆς
 ἱππάδος τάξεως ἀντὶ ὀρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρ-
 χίαις εἰσπραξίν φόρων, οἵτινες γενικῶς ὀνόματι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαί-
 ων *vectigalia*. **sublata** (ἀφαιρ. μτχ. ῥ. *tollo*) ἔχι διὰ τὰ οἰκειοποιηθῆ,
 ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. **a...privatis** ποιητικὸν αἴτιον = ὑπὸ
 τῶν... **sumpta** (ἀφαιρ. μτχ.) = παρὰ τὴν θέλησίν των. **aeris** χαλκοῦ
 (οὐχὶ χρημάτων). **pondere...imposito** = (εἰσβιβασθέντος, φορτωθέν-
 τος, φορτώσας βάρος (ποσότητα). **milibus** ἐνν. *impositis*. **ex fami-**
liis = *ex servis, famulis*. Αἱ κεφαλαιοῦχοι αὐταὶ ἑταιρεῖται, ὡς καὶ οἱ με-
 γαλέμποροι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους.
ex suis ἰδ. ἀνωτ. λ. **familiis**. **ad hanc rem** = *ad arma ferenda*, πρὸς

- στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **existimabat** ἀντὶ existimaverat. **pervēnit** (πρῆμ.). Τοῦτο ἔγινε τῇ συμβουλῇ, ἣτις ἔσχε κακὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Θεοφάνους ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῶ ἄλλοι μὲν συνεβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νουμιδίαν, ἧς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβας εἶχεν ἐξολοθρεῦσει (τῷ 49 π. X.) τὰς λεγεῶνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος.
- 2 **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηλουσίου, ἐνθα ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του. **casu** σύναψον πρὸς τὸ **ibi erat** (= διέτριβεν, εὐρίσκειτο). **puer aetate**. Ἦτο τότε (τῷ 48 π. X.) 13 ἐτῶν. **magnis copiis** (ἀφαιρ. ὄργαν.). **cum sorore** ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... **paucis ante mensibus** ὀλίγους μῆνας πρότερον. **per propinquos atque amicos**. Οὗτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἢ Σάμου) σοφιστὴς Θεόδοτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. **spatio** (ἀφαιρ.). **eius** τοῦ Πτολεμαίου.
- 3 **pro hospitio atque amicitia patris**. Ὁ Πτολεμαῖος ἦτο « φιλίας καὶ χάριτος πατρῴας ὑπόχρεως » ἰδ. Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφ. λ. Aulus Gabinius. **illius** τοῦ Πτολεμαίου. **opibus** = exercitu. **Alexandria** (ἀφαιρ.) ἰδ. 101, 6 exceptus scaphā καὶ 102, 7 : oppido ac portu recepti non erant.
- 4 **qui ab eo missi erant**. Ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = legati. (πρὸβλ. κατωτ. legationis ἰδ. καὶ Σημ. 15). **suum officium** τὸ (ἐξ ἠθικῆς ὑποχρέωσης πηγάζον) καθῆκόν των, τὰς (ὀφειλομένας) ὑπηρεσίας των, τὴν ὑποστήριξίν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἐξυπηρετήσιν τοῦ Πομπηίου). **neve** καὶ νὰ μὴ. **fortunam** (δηλ. adversam) τὴν κρίσιμον θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (του).
- 5 **in hoc numero** = in numero eorum. **acceptos**. Ἡ μετοχὴ αὕτη δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει. **traduxerat** τῷ 55 π. X.

104. Ὁ Πομπήιος φρονεῦται διὰ δόλου.

- 1 **his cognitis rebus** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). **amici regis** ἰδ. 103, 2. **propter aetatem** διὰ τὴν (νεαρὰν) ἡλικίαν. **timore adducti** ἐκ φόβου παρακινηθέντες ἢ ἀπλῶς ἐκ

φόβου. **ut** ὥσπερ. **sollicitato...** 'Η σύνταξις: timore adducti ne sollicitato exercitu regio...occuparet. 'Η έννοια ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἐξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτω καταλάβῃ... **fortuna** *id.* 103, 4. **ut** ὥσπερ (ἐν αἰτιολ. έννοίᾳ). *id.* Λεξιλ. 1. **qui erant...missi** *id.* 103, 3. **ab eo** (δηλ. Pompeio). **iusserunt** (ἐκέλευσαν, ὅπερ ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.. **consilio** 2 **inito** μετοχὴ ἀπόλυτος. **praefectum regium** *ἀρ.* 19. **singulari...** **audacia** (*id.* 91, 1: singulari virtute), δηλ. ἀνὴρ ὅστις πρὸ οὐδενὸς ὑπεχώρει. **tribunum militum** *ἀρ.* 20. **ad interficiendum Pompeium** (γερονδ. ἔλιξις). 'Η πρόθ. ad δηλοῖ σκοπὸν. **notitia** (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). 'Ο Σεπτίμιος εἶχε χρηματίσει ἐκατόνταρ- 3 **χος** τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (πρβλ. κατωτέρω bello praedōnum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π.Χ. **productus** ὁδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἑαυτὸν του νὰ παραπλανηθῇ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῇ ὁ Πομπήιος πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἤτο κατ' αὐτοὺς τεναγώδης καὶ ἀβαθής... **ordinem duxerat** (ille, δηλ. ὁ Σεπτίμιος) *id.* *ἀρ.* 12 κ. 5. **naviculam parvulam** *ἀρ.* 66. **conscendit** *ἀρ.* 69. **cum paucis suis** *id.* 96, 4 : paucos suos. **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκάτιον. **interficitur** τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48 π. Χ. εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν. 'Ο δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸ δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. 'Αλλ' ἀπελεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαυσεν. 'Ολίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην τραγωδίαν ὁ Καῖσαρ προσωρμίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὐθὺς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεόδοτος (*id.* ἀνωτ. 103 § 2) κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Πομπηίου. 'Αλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρόνως φερόμενος ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτυχοῦς ἀνήγειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ βωμὸν εἰς τὴν Νέμεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὡς διώκτης τοῦ Πομπηίου, ἀλλ' ἡ τύχη προώρισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὁ τιμωρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ! **Lentulus** *id.* Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν: P. Cornelius **Lentulus** Spinther. Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύπρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἐπομένῃν τοῦ φόνου τοῦ Πομπηίου. **ab rege** (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. **in custodia** = ἐν τῇ εἰρκτῇ.

3. ΠΙΝΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

- Achillas, ae, Ἀχιλλᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου XIII. εἰς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104, 2, 3)
- Acutius Rufus, Ἀκούτιος Ῥοῦφος, φίλος τοῦ Πομπηίου. Κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Λεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83, 2), ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.
- Aegyptus, i, θ. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἦτο τότε ἀκόμη βασιλείον ὑπὸ τοῦς Πτολεμαίους, πράγματι ὅμως φόρου ὑποτελὲς εἰς τοῦς Ῥωμαίους.
- L (ucius) **Afranīus** (83, 2. 88, 3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφέθη ἐλεύθερος. Ὁδήγησε κοόρτεις τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).
- Alexandriā, ae, θ. Ἀλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300.000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.
- Allōbrox, ὄgis. Ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο υἰῶν τοῦ Ἀδβουκίλλου ὀνομαζόμενος Raucillus (84, 5) ἀδελφὸς τοῦ Egus, φονευθεὶς ἐν ἵππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ πολλὰς παρέσχον ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἐξέτιμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ χρημάτων ἐκ μισθοδοσίας, κατέφυγον εἰς τὸν Πομπηίον.
- Amphipōlis, is, θ. (102, 2. 4). Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχωρὶ [τουρκ. Γενίτσιῶ]). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοῦς Ῥωμαίους τῷ 163 π.Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).
- Antiochiā, ae, θ. (102, 6). Ἀντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ὀρόντου (νῦν τουρκ. Ἀντάκια). Ὅτε

- ἡ Συρία ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀφῆκε (τῷ 63 π.Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.
- Antiochenses, ium, Ἀντιοχεῖς (102, 6).
- M(arcus) **Antonius**, Μᾶρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάρσαλον διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας (89, 3).
- T(itus) At(t)ius **Labiēnus** (87, 1 - 6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία, μετέστη κατὰ τὴν ἐκρηξίν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.
- Brundisium, ii, οὐ. (86, 4. 100, 1.2) Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν Brindisi Πρίντεζι). Πόλις εὐλίμενος ἐν Καλαβρία τῆς Ἰταλίας. Brundisinus portus (100, 1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρινδησίου.
- Q(uintus) Caecilius Metellus Pius **Scipio** (82, 1. 83, 1. 88, 3. 90, 1). Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατὴρ τῆς Κορνηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π.Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρία, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.
- C. (πρόφερε Gaius) **Cassius** Longinus (101, 1. 4 καὶ 6 - 7). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγίνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiana classis (101, 6).
- Cilices, um, Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101, 1,).
- Cilicia, ae, θ. Κιλικία (102, 5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν ὁρέων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (*Τζεβέλ Βαρεκέτ*) πρὸς Α. καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legio (88, 3).
- Cleopatra, ae, θ. (103, 2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου XII. τοῦ Αὐλητοῦ (80 - 51 π.Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολεμαίου XIII. Διονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolemaeus.
- A(ulus) **Clodius** (90, 1) Αὔλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὦν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκείνον, ὅπως διαπραγματευθῆ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης (48 π.Χ.) ἄνευ ὁμῶς ἀποτελέσματος.

- Coreyra, ae, θ. (100, 3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχρησίμειεν ὡς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηϊανοῦ στόλου.
- L(ucius) Cornelius **Lentulus Crus** (96, 1. 102, 7. 104, 3). Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διετέλεσεν ὕπατος τῷ 49 π.Χ.
- P(ublius) Cornelius **Lentulus Spinther** ἢ **Spinther Lentulus** (83, 1. 102, 7). Ὁπαδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφρονεῖθη κατὰ τὴν παρά τὴν Φάρσαλον μάχην.
- P(ublius) Cornelius **Sulla** (89, 3. 99, 4). Ἀνεψιὸς τοῦ P(ublius) Cornelius **Sulla** (89, 3. 99, 4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτωρος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.
- C. (πρόφερε Gaius) **Crastinus**. Ἀνὴρ γενναῖος ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσατος 91, 1. 99, 2. 3.)
- Cyprus, i, θ. (102, 5). Ἡ Κύπρος ἠνωμένη μετὰ τῆς Κιλικίας ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π.Χ. κτῆσις Ῥωμαϊκῆ.
- L(ucius) **Domitius Ahenobarbus** (83, 1. 99, 5). Λεύκιος Δομίτιος Ἀηνόβαρβος. Ἦτο δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.
- Cn. (πρόφερε Gnaeus) **Domitius Calvinus** (89, 3). Γναῖος Δομίτιος Καλβίνος, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεῶνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρά τὴν Φάρσαλον μάχης.
- Dyrrachium, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν Durrazzo, ἢ πρόφην Ἐπίδαμος, σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100, 3). Ἀπὸ τοῦ 229 π.Χ. ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Dyrrachina proelia (84, 1. 87, 4. 89, 1).
- Fretum Siciliae** [ἢ **fretum Siculum** ἢ **fretum Siciliense** καὶ ἀπλῶς **fretum**] (101, 1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν Faro di Messina).
- A(ulus) **Gabinus**. Ἀνθύπατος ὧν (57 π.Χ.) τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασιλείον (τῷ 55 π.Χ.) τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου τὸν ἐκδιωχθέντα (ἀπὸ τοῦ 57 π.Χ.) Πτολεμαῖον τὸν Αὐλητὴν. Μέρους τοῦ Πομπηϊανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρᾶς ἕνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολεμαίου XII. (103, 3. 5).

Gallia, ae, θ. Γαλατία (87, 2). Διηρεΐτο 1) εις τήν Gallia eiterior ἢ cisalpīna (ἢ togāta) τ.ἔ. τήν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν (87, 4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν Po), ἥτις ἀπὸ τοῦ 222 π. X. ὑπῆρξε ῥωμ. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιηρεΐτο διὰ τοῦ Πάδου εις τήν Gallia cispadāna (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου), καὶ τήν Gallia transpadāna (ἐκεῖθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εις τήν Gallia ulterior ἢ transalpīna τ.ἔ. τήν πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν.

Germania, ae, θ. (87, 1). Κατὰ τήν ῥωμαϊκὴν ἀντίληψιν ἢ μεταξὺ τῶν ποτ. Ρήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ χώρα.

Graeci, ōrum (102, 2). Ἑλληγες ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ = Macedōnes.

Hispānae cohortes (88, 3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμὸν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εις τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη.

Hispania, ae, θ. Ἰσπανία (ἢ Πυρρηναϊκὴ χερσόνησος 83, 2) ἀπὸ τοῦ 205 π. X. ῥωμαϊκὴ κτῆσις. Διηρεΐτο εις τήν Hispania eiterior (μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως Nova Karthāgo, νῦν Καρθαγένη) καὶ εις τήν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ κατὰκτησιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑποδιηρέθη εις τήν Baetīca (νῦν Ἀνδαλουσία) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Cordūba, καὶ εις τήν Lusitania (νῦν Πορτογαλία) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerita (νῦν Merida).

T. Labiēnus, ἰδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecīmus) **Laelius** (100, 1. 3). Δέκιμος Λαίλιος. Διόκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπητιανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laeliānae naves (100, 2).

Larisa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96, 3. 97, 2. 98, 3).

Libo, ἰδ. Scribonius.

C. (πρόφερερ Gaius) **Lucilius Hirrus** (82,5). Γάιος Λουκίλιος Ἴρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπητιοῦ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὀρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ὄρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonia, ae, θ. Ἡ πρὸς Α. καὶ ΝΑ. τῆς Λυχνίτιδος (νῦν Ἀχρίδος) λίμνης πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ἀπὸ τοῦ 168 π. X. ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (102, 3).

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα), Μεσσήνη (νῦν Messina), ἐπὶ τῆς Β.Α. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 1. 3).

Mytilēnae, ārum, θ. Μυτιλήνη (102, 5), πόλις καὶ κύριος λιμὴν τῆς Λέσβου.

Orīcum, i, οὐ. (90, 1). Ὠρικὸς καὶ Ὠρικὸς καὶ Ὠρικὸν (νῦν Erice), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἠπειροῦ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραυνίων ὁρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (νῦν Valona).

Parthi, ōrum (82, 4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ. καὶ ΝΔ. τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ἰράν). Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pēlusium, ii, οὐ. (103, 1). Πηλούσιον (νῦν Tineg, Τινέ), πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ Β.Α. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Said. Ἐνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101, 1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, χώρας τῆς Συρίας, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeianus, Πομπηϊανός. Pompeiana acies (94, 4). Pompeiani colles (94, 2). Pompeianus exercitus (99, 4). Οὐσ. Pompeiani, ōrum, οἱ Πομπηϊανοὶ (84, 4. 93, 1. 2. 8. 94, 2. 95, 1. 97, 2. 3. 4. 101, 7).

M(arcus) **Pompōnīus**, Μάρκος Πομπώνιος (101, 1). Διοικητῆς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pomponiana classis (101, 2).

Pothīnus, Ποθεινός (103, 2).

Ptolomaeus XII. Auletes (103, 3. 5). Πτολομαῖος (ἢ Πτολεμαῖος), πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολεμαίου.

Ptolomaeus XIII. (103, 2). Υἱὸς Πτολεμαίου XII.

Rhodus, i, θ. Ῥόδος (102, 7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. Τῷ 43 π. Χ. ἐγένετο ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Roma, ae θ. Ῥώμη (83, 3).

Romāni cives (101, 2. 6).

Scipio, ἰδ. Q. Caecilius Metellus Pius **Scipio** (σελ. 70).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

- L(ucius) Scribōniūs **Libo** (90, 1. 100, 1). Λεύκιος Σκριβόνιος Λίβων, ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.
- L(ucius) **Septimīus** (104, 2. 3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος, ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολεμαίου XII. τοῦ Αὐλητοῦ (ἰδ. καὶ A. Gabinius).
- Sicilia, ae, θ. (101, 1 καὶ ἐξ.). Σικελία, μεγίστη καὶ εὐφορωτάτη νῆσος. Ταύτην κατόμιον κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικὸς, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. X., τὸ δὲ Α. τῷ 212 - 210 π. X. Αἱ Συράκουσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.
- (Siculum) fretum, ἰδ. fretum.
- Sulla, ἰδ. P. **Cornelius** Sulla (σελ. 71).
- P(ublīus) **Sulpicius** Rufus (101, 1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ῥούφος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία καὶ Ἰσπανία, εἶτα διοικητὴς τοῦ στόλου. Sulpiciāna classis (101, 4).
- Syri, ōrum, Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrorum (101, 1).
- Syria, ae, θ. Συρία (103, 1). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (ἰδ. καὶ Antiochia).
- Syriacae legiones (88, 3).
- Theodōtus, Θεόδοτος (103, 2).
- Thessalia, ae, θ. Θεσσαλία (82, 1. 100, 3. 101, 7).
- Thracēs, um, (ἐν. Thrax, eis), Θραῖκες (95, 3), οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης, χώρας κειμένης μεταξύ τοῦ Δουνάβειος, τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.
- Transpadānae coloniae (87, 4), ἰδ. Gallia 1.
- C. (πρόφερε Gaius) **Triarius**, ἰδ. Valerius.
- C. (πρόφερε Gaius) Valerīus **Triarius** (92, 2). Γάιος Οὐαλέριος Τριάριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διόκησε τμημα τοῦ ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπηίου. Πιστεύεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublius) **Vatinius** (90, 1. 100, 2). Πόπλιος Ουατίνιος (Βατίνιος), ὁπαδὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Καίσαρος.

Vibo, ònis, θ. (101, 1. 4.). Οὐιβὼν (πάλαι Hippo, Ἴππώνιον, νῦν Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττίας (νῦν Calabria ulteriore), πρὸς Β. τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, ἔπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἀγ. Εὐφημίας, ἤδη ἀπὸ τοῦ 293 π. Χ. ῥωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια τῆς Vibo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σφύζονται παρὰ πόλιν Monteleone.

4. Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο Ν *

A

ā, ἤ āb, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἀπό, παρά, ὑπό.

absens, ntis (μτχ. τοῦ absum, affūi, abesse), ἀπόν· ἰδ. καὶ habeo.

abūti, ἀπαρέμφ. τοῦ abutor.

ab-ūtor, 3. ἀποθ. (καταχρῶμαι). sanguine militum ἀνωφελῶς καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, χύνω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν. ac, ἰδ. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρχομαι, πλησιάζω). acceditur πρόσσδος (πλησιασμός) γίνεται, πλησιάζουσι. acceptus, ἰδ. accipio.

ac - cīdo (ad-cādo), ἴδι, —, 3. (συμβαίνω). accidit συμβαίνει.

ac-cipīo (ad-cāpio), cēpi, certum, 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ, ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86,2. rationem consilii mei accipite τοὺς λόγους τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου ἀκούσατε.

acīes, ēi (τάξις μάχης), παράταξις μέρους τοῦ ὅλου στρατοῦ 88,3. 89,2.3.4. 93,5. 94,1.3.2) ὀλόκληρος ὁ στρατός 84,2. 85,1.3. 86.1.3. 88,1.4. 89,2. 92,1.2. 93,3. 94,4. 97,3. 3) μάχη 93,8. 94,5. 95, 4.

acīus, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. acīter, ὑπερθ. acerrime) σφοδρότερον. (Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἶναι acer, acris, acre).

actuariūs (ἐκ τοῦ actus ἔλασις [ὁ ἐκ τοῦ ago] ὄθεν : εὐάγγελτος, ταχύς, ἀκτωάριος). actuaria navis ταχυναυτοῦσα, ἰστιόκωπος, ἐπακτρὶς, ταχῆϊα ναῦς.

ad πρόθ. μετ' αἰτιατ. πρὸς, παρὰ + αἰτιατ. 94,6. μέχρι 94,2. 95,2. 95,5. πλησίον, πρὸς τὰ μέρη τινός 100,1. ἐναντίον 101,4. Πρὸς δῆλωσιν σκοποῦ (= πρὸς) 101,2 Ἄντι τῆς in 101,4.

additus, ἰδ. addo.

* Τὰ οὐσιαστικά, ὧν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς -us-a-um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἑκάστου ῥῆμα ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ῥημάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀπλοῖς. Τῶν ῥημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. Ἐκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐπέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτὸς ἀν' ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταύτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐσημειώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἔθνα ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον χάριν τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ.

ad-do, dīdi (ἀντὶ addēdi), dītum (ἀντὶ addātum), dere, 3. (προστίθημι), προσθέτω, προσλαμβάνω, συμπαραλαμβάνω 102, 5.

ad-dūco, 3. ἄγω, παρακινῶ
adductus, id. adduco.

1. ad-ēo, adīi, aditum, adīre. locos μεταβαίνω εἰς τόπους.

2. adeo, ἐπιρρ. τόσον, τοσοῦτον.

adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.

adeundus, id. 1. ad-eo.

ad-hībēo (ad-habeo), hīi, hītum, 2. λαμβάνω 98, 3.

adhibētus, id. adhibeo.

adiungo, nxi, netum, 3. συνενῶ.

adiunxi, id. adiungo.

ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὐρίσκω τι παράδοξον (παραξενεύομαι διὰ τι, φαίνεται μοί τι παράδοξον).

(admonītus, us), ἄ. Μόνον κατ' ἄφαιρ. admonītū (μετὰ γενικῆς) τῇ παραινέσει (παρορμήσει, προτροπῇ) τινος.

ad-orīor, adortus sum, adorīri, 4. ἀποθ. προσβάλλω (β' ἐν. adorīris).

ad-sum, affūi (καὶ adfūi), adesse, εἶμαι παρὼν, παρίσταμαι.

adulescens, ntis (καὶ adolescens), ἄ. ὁ νέος ἀνὴρ (ἀπὸ 17 - 30 ἐτῶν καὶ ἐνίοτε μέχρι 42).

adventus, ūs, ἄ. προσέγγισις, ἄφιξις

adversus, (μτχ. τοῦ adverto), ἐστραμμένος id. conicio.

ad-vōlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ

θαλάσσης) προσέρχομαι (πλέω) ἐν τάχει.

aeger, aegra, aegrum. ἀσθενής. οὐσ. aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ ἄρρωστος.

aes, aeris, οὐ. ὁ χαλκός, (ἀφαιρ. aere) 103, 1.

aestus, ūs ἄ. καύσων. magnus aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη ζέστη.

aetas, ātis (χρόνος βίου). honor aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ ὀφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer aetate παῖς τὴν ἡλικίαν. propter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν) ἡλικίαν.

af-fēro (ad-fēro), attūli, allātum, afferre, (προσφέρω) διαβιβάζω. nuntius affertur ἀγγελία (εἶδησις) διαβιβάζεται.

affinitas, ātis, ἀγχιστεία, συγγένεια.

ag-grēdior, aggressus sum, aggrēdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.

agmen, īnis, οὐ. πορεία στρατοῦ στρατός.

āgo, ēgi, āctum, 3. ἄγω. ago gratias χάριτας ὁμολογῶ, εὐχαριστῶ. 1. συζητῶ, διαπραγματεύομαι 83, 5. 90, 1. 97, 5.

alacritas, ātis, προθυμία, ζῆλος. pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.

alīquis, alīqua, alīquod, τίς, τί.

alīus, ἄλλος (γενν. alterius, δοτ. alīi).

allātus, id. affero.

alter, altēra, altērūm, ἕτερος,

- (δεύτερος).
 alterūter, ūtra, utrum (γεν. alte-
 riūs utriūs, δοτ. alterūtri), ὁ
 εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἕτερος.
 altus, ὑψηλός.
 amicitīa, ae, φιλία.
 amissus, ιδ. amitto.
 a-mitto, 2. (ἀποπέμπω). 2) ἀπο-
 βάλλω (χάνω).
 amplīus, συγκρ. ἐπίρρ. πλέον.
 ān, μορ. ἐρωτ., ἥ (εἰσάγει τὸ β' μέ-
 λος πλαγίας ἐρωτήσεως), utrum
 an πότερον... ἥ. 2) an non (= nonne) ἥ (μήπως) δὲν 87,4
 (ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
 ancōra, ae, ἄγκυρα, ιδ. consisto.
 angustīae, arum, πληθ. τὰ στενά,
 στόμιον (λιμένος) 100, 2.
 animadversus, ιδ. animadverto.
 animadverto (ἡ animum adver-
 to), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
 animus, i, ἄ. (ψυχή). 2) πνεῦμα,
 θάρρος, φρόνημα. animus (ἡ
 animi [πληθ.]) militum τὸ
 φρόνημα (τὰ πνεύματα) τῶν
 στρατιωτῶν.
 annus, i, ἄ. ἔτος.
 ante, ἐπίρρ. (πρόσθεν). paucis
 ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους
 μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μη-
 νῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγον
 πρότερον, πρὸ μικροῦ. 2) πρὸθ.
 μετ' αἰτίατ. ante proelium cog-
 nitum πρὸ τῆς εἰδήσεως (τῆς ἀγ-
 γελίας) τῆς μάχης 100, 4. 101, 7.
 antiēā, ἐπίρρ. (ante+ἀφαιρ. eā),
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς
- πρόσθεν, προηγουμένως,
 ante-cēdo, 3. (προβαίνω). 2)
 προπορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερ-
 τερῶ.
 antesignāni, ōrum, ἄ. οἱ πρόμα-
 χοι.
 antiquitus, ἐπίρρ. ἀρχαίῳθεν, πα-
 λαίῳθεν.
 ap-pello, 1. καλῶ 88, 1. προσαγο-
 ρεῦω 104, 3.
 apertus, ἀναπεπταμένος. locus a-
 pertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοι-
 κτός, τόπος πεδινός.
 applicātus, ιδ. applico.
 ap-plīco, 1. naves ad terram ἔλκω
 τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν, νεωλκῶ.
 ap-propinquo, 1. (μετὰ δοτ.)
 πλησιάζω, προσπελάζω.
 apud, πρὸθ. αἰτ.=παρά τι, ἐνώπιον.
 aqua, ae, ὕδωρ. sine aqua ἄνευ
 ὕδατος, ἄνυδρος.
 aquila, ae, (ἀετός), σημαίας τῆς
 λεγεῶνος.
 aquor, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
 arbitror, 1. ἀποθ. νομίζω.
 ardēo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι,
 ἐκκαίομαι.
 argentum, i, οὐ. (ἄργυρος). 2) ἀρ-
 γυρᾶ (κυρίως ἐπιτραπέζια) σκεύη.
 arma, ōrum, οὐ. πληθ. ὅπλα.
 armātus (μτχ. τοῦ armo), ἐνοπλος.
 arx, arcis, ἀκρόπολις.
 at, σύνδ. ἀλλά, καὶ ὅμως.
 atque ἡ ac, καὶ (ἐπίσης) καὶ
 (ἐπομένως). Μετὰ ἀρνητικὴν ὅ-
 μως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδὸν τὴν

σημασίαν τοῦ ἀλλὰ 94,2.
 at-tenūo, 1. ἐλαττώ (κατ' ἀρι-
 θμόν), ἐξασθενῶ (-όω).
 auctoritas, atis, αὐθεντία, λόγος,
 περιωπή, ἀξία, ἐπιρροή.
 auctus, id. augeo.
 audacia, ae, θρασύτης, αὐθάδεια.
 audēo, ausus sum, 2. (ἡμιαποθε-
 τικὸν ῥῆμα), τολμῶ.
 audīo, īvi, ītum, 4. ἀκούω.
 audistis=audivistis. id. audio.
 augēo, auxi, auctum, 2. αὐξάνω.
 ausus, id. audeo.
 aut, σύνδ. ἤ.
 autem, σύνδ. δέ.
 autumnus, i, ἀ. φθινόπωρον.
 auxilia, ōrum, οὐ. πληθ. στρατὸς
 ἐπικουρικός, βοήθεια.
 ā-vertō, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω,
 ἀπομακρύνω.

B

barbārus (βάρβαρος). 2) ἐξωτε-
 ρικός, ξενικός, ξένος.
 bellum, i, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum,
 dvellum, κυρ. μονομαχία), πόλε-
 μος.
 bene, ἐπίρρ. εὔ, καλῶς. συγκρ.
 melius ἄμεινον ὑπερθ. optime
 ἄριστα. id. mereor.
 beneficiarius, ii, ἀ. (εὐεργετού-
 μενος), ὁ εὐεργετούμενος (**βενε-
 φικιᾶλιος, βενεφικιᾶρις**).
 beneficium, ii, οὐ. (εὐεργεσία).
 2) εὐνοια. fortunae εὐνοια τῆς
 τύχης 95,4.
 bidūm, i, οὐ. (bis καὶ dies) χρο-

νικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, διή-
 μερον. bidūm (αἰτ.) ἐπὶ δύο
 ἡμέρας.
 bonus (ἀγαθός). Οὐσιαστ. bona,
 ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθὰ.
 (Συγκρ. ἐπιθ. εἶναι melior, me-
 lius, γεν. i oris, ἀμείνων, βελτίων.
 Ὑπερθ. optimus ἄριστος).

C

cado, cecīdi, cāsūm, 3. πίπτω
 (ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φο-
 νεύομαι 99,4. ἐπιπίπτω 92,3.
 caedes, is, σφαγή, φόνος.
 caespes, itis, ἀ. (ἐκ τοῦ caedo),
 χορτόπλινθος [πάντοτε ἐν χρήσει
 κατὰ πληθ. ἀριθμόν]. recentes
 caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κο-
 πεῖσα) γλόη (πρασινάδα).
 calamitas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.
 cani, ἀπρμφ. παθ. τοῦ cano.
 cano (πρβλ. κ α ν-άζω=ἤχῶ, καν-
 α χ ῆ), cecini, [cantum καὶ] can-
 tātum, 3. (ᾄδω). classicum cani
 (παθ. ἀπρμφ.) iubet διατάσσει νὰ
 σαλπίζεται (δῖς), (νὰ δίδεται διὰ τῆς
 σάλπιγγος [δῖς] πᾶν πρόσταγμα).
 cāpio, cēpi, captum, capere, 3.
 (λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰ-
 χμαλωτίζω 100,2. 101,6. κατα-
 λαμβάνω 102,6.
 capitis, γενικ. τοῦ caput.
 caput, capitis, οὐ. κεφαλή. id.
 damno καὶ sum.
 castellum, i, οὐ. φρούριον (κ α-
 σ τ έ λ λ ο).

castra, ōrum, οὐ. πληθ. στρατόπεδον. una castra ἐν στρατόπεδον.

casū, ἐπίρρ. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ casus, ūs, ἄ.), κατὰ τύχην.

causa, ae, αἰτία. per causam [= simulationem] valetudinis ὑπὸ τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσχημα) ἀσθενείας.

cecidisse, ἰδ. cado.

cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ, ἀπολείπω τὴν τάξιν, « ἐξαναχωρῶ » 93,4.

celeritas, ātis, ταχύτης.

celeriter, ἐπίρρ. ταχέως.

censēo, censui, censum, 2. « δοκεῖ μοι », κρίνω, ἔχω τὴν γνώμην.

centum, ἀριθμ. ἑκατόν.

centuria, ae, λόχος (=ordo).

centurio, ōnis, ἄ. ἑκατόνταρχος, ἑκατοντάρχης.

certus, (βέβαιος) ὠρισμένος.

cessi, ἰδ. cedo.

circiter, ἐπίρρ. περί + αἰτ., περίπου.

circum-ēo, ūi, itum, ire, (περιέρχομαι) περικυκλῶ 93, 4. 8. 94,4. περίεμι, περιέρχομαι (πρὸς ἐπιθεώρησιν) 94,5.

circumitus, ἰδ. circumeo.

circum-munio, 4. ὀχυρῶ πέριξ, περιοχυρῶ.

circum-vēnio, 4. (έρχομαι ἐχθρικῶς πέριξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν. 3, 86, 3.

citatus (μτχ. τοῦ cito) ταχύς. equo citato ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῶ

citerior, ἄ. καὶ θ.,—ius, οὐδ. (γεν. citeriōris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ τάδε.

civitas, ātis, πολιτεία.

clam, ἐπίρρ. κρύφα, κρυφίως.

clamor, ōris, ἄ. βοή, ἀλαλαγμός.

clarē, ἐπίρρ. (λαμπρῶς), εὐκρινῶς,

μεγαλοφώνως, γεγωνία τῆ φωνῆ.

classarius, (ἀνήκων τῷ στόλῳ).

Οὐσ. classarii, ōrum, ἄ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ « ἐπιβάται ».

classicum, i, οὐ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ signum), τὸ διὰ (μουσικῶν) ὄργάνων (κέρατος, βυκάνης καὶ ἰδίᾳ τῆς σάλπιγγος) διδόμενον σημεῖον (παράγγελμα).

classis, is, στόλος.

coepi (πρκμ.), coepisse (ῥ. ἐλλειπτικόν), ἤρξάμην. ('Ὡς ἐνεστῶς χρησιμεύει τὸ incipio=ἄρχομαι).

cogito, 1. (co=cum καὶ agito ἐν τῷ νῶ κινῶ) διανοοῦμαι, σκέπτομαι (περὶ τινος) 83,5. 86,5. ἔχω ἐν νῶ (ἔχω τὴν πρόθεσιν νά) 85,4. 95,3.

cognitus, ἰδ. cognosco.

co-gnosco, nōni, nitum, 3. γινώσκω, μαθάνω, πληροφοροῦμαι.

cōgo, (co=ἐν συνθέσει = cum + ago), coēgi, coactum, 3. συνάγω, συναθροίζω (ζητῶν).

cohors, rtis, κοόρτις, τάγμα. Αἰτιατ. πληθ. cohortes καὶ cohortis.

cohortandus, ιδ. cohortor.
 co-hortor, 1. ἀποθ. παραινῶ, πα-
 ροτρύνω, παρακελεύομαι.
 collis, is, ἀ. λόφος.
 col - lōco (con - ἀντὶ com- [=
 cum]καὶ loco), τάσσω, τοποθετῶ
 collōqui, ἀπρμφ. τοῦ colloquor.
 colloquūm, ii, οὐ. συνδιάλεξις.
 col-lōquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.
 coloniā, ae, ἀποικία.
 combūro (ἐκ τοῦ co-amb-ūro),
 bussi, bustum, 3. ἐμπύμπρημι,
 πυρπολῶ, κατακαίω.
 combustus, ιδ. comburo.
 comitātus, ūs, ἀ. συνοδεία, ἀκο-
 λουθία, προπομπή.
 comitūm, ii, οὐ. (πλατεῖα τῆς ἀ-
 γορᾶς). Πληθ. comitīa, orum,
 οὐ. (συναθροίσεις τοῦ δήμου),
 συνάθροισις πρὸς ἐκλογάς, ἐκ-
 λογαί.
 com - mēmōro, 1. ἀναμιμνήσκω.
 com - mendo (cum καὶ mando), 1.
 συνιστῶ.
 commodissīmus, ὑπερθ. τοῦ com-
 modus.
 commōdus, κατάλληλος, 85,3. εὐ-
 βατος, ἄνευ ἐμποδίων, « εὐμαρῆς »
 97,3. ὠφέλιμος 86,2. εὐνοϊκός
 100,3.
 com - pārō, 1. συλλέγω, συνάγω.
 com - pello, compūli, compul-
 sum, 3. συνωθῶ, διώκω.
 complētus (μτχ. τοῦ compleo),
 πεπληρωμένος, πλήρης.
 complūres, ἀ. καὶ θ. complūra, οὐ.

([σπαν.-ria] γεν. πληθ.-ium),
 ὄχι ὀλίγοι, ἀρκετοὶ (κάμποσοι.)
 com-prehendo (καὶ comprēndo),
 ndi, nsum 3. (ἐπιλαμβάνω).
 flamma comprehenditur ab
 utroque cornu ἢ φλόξ (τὸ πῦρ)
 μεταδίδεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
 κεράτων 104,3.
 comprēsus, ιδ. comprehendo.
 compulsus, ιδ. compello.
 con-cīno (cum-cano), cinūi,—,
 3. ἀμτβ. συμφωνῶ, (φωνάζω, ἡ-
 χῶ ὁμοῦ). signa concīnunt τὰ
 (μουσικὰ) ὄργανα συμφω-
 νοῦσι, ταυτοχρόνως ἡχοῦσι,
 συνηχοῦσι.
 con - curro, curri, cursum, 3.
 (συνθέω). 2) ταχέως φέρομαι,
 δρομαίως σπεύδω, προσβάλλω,
 συμπλέκομαι. concurritur προσ-
 βολή γίνεται ὑπὸ τινος, ἐπιπί-
 πτει (ἐφορμᾶ) τις.
 concursus, ūs, ἀ. (φορὰ τῶν στρα-
 τιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρ-
 μησις, σύγκρουσις.
 confectus, ιδ. conficio.
 con - fēro, contūli, collātum, con-
 ferre, (συμφέρω) me in (μετ'
 αἰτ.) κατευθύνομαι, μεταβαίνω εἰς
 confestim, ἐπίρ. εὐθύς, παραχρῆμα.
 con - fīcio (con καὶ fācio), fīci,
 fectum, 3. τελῶ, τελειώνω τι.
 proelium, bellum περατῶ, εἰς
 πέρας ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλε-
 μον. officium ἐκτελῶ τὸ καθή-
 κον (τὴν ἀνατεθεισάν μοι ἐντο-

- λῆν). conficior καταβάλλομαι, ἐξαντλοῦμαι 92,3. 95,4.5. 97,4.
- con - fīdo, confīsus sum, 3. ἠμιποθ. πέποιθα. affinitate ἔχω (μεγάλῃν) πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀγχιστεῖαν (συγγένειαν). ἔχω ἐμπιστοσύνην, πιστεύω τι 94,5.
- confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo) θαρραλέος, εὐτολμος. efficio exercitum confirmatiorem καθιστῶ τὸν στρατὸν μᾶλλον εὐτολμον, αὐξάνω τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ.
- con-firmo, 1. ἐνισχύω 82,2. milites (κυρίως animum ἢ amimos militum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαρρύνω τὸν στρατὸν ὑπισχυοῦμαι, διαβεβαιῶ, (= polliceor) 86,3. 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν, (ἐμψύχωνω) 94,5.
- confūgiō, fūgi, —, 3, (κατα)φεύγω.
- con - iēio (πρόφερε con - iēio, con = cum καὶ iēio), iēci, iectum, 3. (ρίπτω). gladium in os adversum ἐμπηγνύω (βυθίζω) τὸ ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.
- coniectus, ἰδ. conicio.
- coniunctus, ἰδ. coniungo.
- con - iungo (πρόφερε conjungo), nxi, nctum, 3. συνενῶ. me συνενῶ ἐμαυτὸν, συνενοῦμαι.
- coniunxēram, ἰδ. coniungo.
- conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι. con - quīro (cum καὶ quaero), quīsīvi, quisītum, 3. ἐπιδιώκω, ἐπιζητῶ.
- con - scendo (cum καὶ scando), ndi, nsum, 3. navem ἐπιβιβάζομαι (ἐπιβαίνω) νεώς.
- consedēram, ἰδ. consīdo.
- consensus, us ἄ. συγκατάθεσις.
- con - servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ 93,2. διασώζω, φείδομαι 98,2.
- consideratīus, ἐπίρρ. συγκρ. μετὰ μείζονος περισκέψεως (μὲ κάποιαν περίσκεψιν).
- consīdo, sēdi, sessum, 3. ἐγκαθίσταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμβάνω θέσιν (ὄχυροῦμαι).
- consilīum, ii, ου. (τὸ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμικόν) συμβούλιον, αὐνέδριον (= consultatio, deliberatio,) 82,5. 83,3. 86,1. 87,7.—τὸ πολεμικὸν σχέδιον 86,2. 87,1. — ἀπόφασις 102,3. 103,1. 104,2.
- con - sisto, stīti, —, 3. ἀντιπαρτάσσομαι 89,3. 95,4. μένω, δὲν προχωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4. (παρα) μένω, ἀνίσταμαι 93,5.
- ad ancoram consistere «ἐπ' ἀγκύρας ἀποσαλεύω, ἐπ' ἀγκύρας σαλεύω», (εἶμαι ἐν τῷ λιμένι χωρὶς νὰ ἔχω ποντισμένην τὴν ἄγκυραν, εἶμαι σιὰ πανιὰ πρὸς ταχὺν ἐν ἀνάγκῃ ἀπόπλουν) 102,4.
- con - sōlor, 1. ἀποθ. παρηγορῶ, παραμυθῶ, καθησυχάζω.

con - sterno, strāvi, strātum, 3.
 ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.
 constitēram, ιδ. consisto.
 constīti, ιδ. consisto.
 con - stitūo (con καὶ stātūo), tūi,
 tutum, 3. ἀποφασίζω 85,4. παρα-
 τάσσω 89,2. ὑπισχοῦμαι, δίδω
 ὑπόσχεσιν 91,2.
 con - sto, stīti, —, 1. (συνέστη-
 κα), constat in virtute ἐναπό-
 κειται ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, ἐξαργτᾶται
 ἐκ τῆς ἀνδρείας.
 constrātus (μτχ. τοῦ consterno).
 tabernacula constrata σιχηναί
 ἐπεστρωμένοι. naves constratae
 νῆες « ἔχουσαι καταστρώματα »,
 « κατάφρακτοι » 101,2.
 consuetūdo, dīnis, συνήθεια, ἔθος.
 consul, ūlis, ἀ. ὁ ὑπατος.
 consularis, e, (ὑπατικός). Οὐσ.
 consularis, is, ἀ. (κατὰ παρά-
 λειψιν τοῦ vir) ὁ διατελέσας (ὁ
 χρηματίσας, ὁ πρόην) ὑπατος.
 consulātus, ūs, ἀ. ὑπατεία.
 con - sūmo, 3. (ἀναλίσσω), θανα-
 τῶ, ἀφανίζω 87,3. vires ἐξαν-
 τλῶ τὰς δυνάμεις 93,1.
 consumpsi, ιδ. consumo.
 consumptus, ιδ. consumo.
 con - surgo, surrexi, surrectum,
 3. ἐγειρόμαι.
 con - tendo, tendi, (tentum), 3.
 ἐρίζω, 82,4. ἀγωνίζομαι διὰ λό-
 γων, προσπαθῶ νά... 90,1. ab
 aliquo ne... ἀπαιτῶ ἐπιμόνως,
 ἀξιῶ παρά τινος νά μή... 97,1.

σπεύδω 96,3.
 contentio, ōnis, φιλονικία, ἔρις.
 continens (συνέχων μτχ. τοῦ con-
 tīneo, tinūi, tentum, 2). 2) ἀ-
 μέσως ἐπόμενος 84,2. συνεχής,
 ἀδιάλειπτος, ἀκατάπαυστος (=
 continuus) 97,4. Οὐσ. (κατὰ
 παράλειψιν τῆς λέξ. terra) ἡ
 ἥπειρος (Ἰταλία) 87,3.
 contentiōnātus, ιδ. contiōnor.
 contiōnor, 1. ἀποθ. apud exer-
 citum (ἀπὸ τοῦ βήματος) ὀμιλῶ,
 δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
 contrā, πρόθ. (μετ' αἰτ.) ἐναντίον,
 ἀπέναντι 89,4, παρὰ + αἰτ. 102,7.
 controversia, ae, φιλονικία, ἀμφι-
 σβήτησις.
 contūli, ιδ. confero.
 contumelia, ae (λοιδόρησις, ὀνει-
 δισμός). contumeliae verbo-
 rum ἀπρέπειαι λόγων, ὕβριστικοί
 (χλευαστικοί, σκωπτικοί) λόγοι
 (φράσεις), δημηγῶν (τιχαί) λέ-
 ξεις, προφορικοὶ ὕβρεις, ἀντεγ-
 κλήσεις.
 con - venio, 4. (συνέρχομαι) προσ-
 τρέχω 88,5. ὁμοῦ προσέρχομαι
 102, 2.
 con - verto, 3. στρέφω. conver-
 tor στρέφομαι (πρὸς ἄλλην κα-
 τεύθυνσιν).
 copia, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ cōpis,
 ἄφθονος, ἐκ τοῦ co + opis). Πλη-
 θυντ. copiae, ārum, στρατός,
 (στρατιωτικὴ) δύναμις.
 cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρα-

τιωτική ἢ ναυτική).
cor - rōgo, 1. συνάγω, συναθροί-
ζω, συλλέγω (ἐξ ἐράνων).

cotidiānus, καθημερινός.

cotidīe, ἐπίρρ. καθημερινῶς.

cui, δοτ. τῆς ἀντ. qui.

cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.

cum πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συν-
θέσει com-, con-, co-) μετὰ +
γεν., σύν. -cum (ἐγκλιτικῶς),
ιδ. secum.

cum, σύνδ. μεθ' ὀριστ. καὶ ὑπο-
τακτικῆς. 1) καθαρῶς χρονικός:
ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν 86,3
89,5. ὁσάκις (ἐὰν) 84,4. ἀφοῦ
(μεθ' ὀριστ.) 87,7. Ἐν διηγῆ-
σει: ὅτε, ἐνῶ 85,5. 90,1. 96,3.
101,5. 102,7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.)
87,5. 88,1. 91,3. 94,2.— 2) αἰ-
τιολογικός: ἐπειδὴ 86,4. 101,1.
— 3) αἰτιολογικός ἄμα καὶ χρο-
νικός: ἐπειδὴ, (ἀφοῦ) 86,2.
93,1. 94,2. 99,5.— 4) ἐπεξηγη-
τικός (μεταφράζεται ἢ φράσις
καὶ διὰ μετοχῆς): 82,5. 83,1.
87,4.— 5) ἐνδοτικός: εἰ καὶ,
καίτοι, καίπερ 101,3.

cumque (cum καὶ que) = et cum
cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαίωστ. conctos,
ὑπερ πάλιν ἐκ τοῦ con-citus τοῦ
ῥ. con - cicio = συναθροίζω) συ-
νηνωμένος, (μαζί).

curatio, ōnis (φροντίς), ἐπιτρό-
πευσις· ιδ. sum ἐν τέλει.

cursus, ūs, ἄ. δρόμος, πορεία.

custodiā, ae (χοουστωδία,

στρατιωτικὴ φρουρά). Πληθ. φύ-
λακες, φρουρά 101,2. εἰρκτή
(= carcer) 104,3.

D

dammo, 1. aliquem capitis κατα-
δικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποι-
νὴν (εἰς θάνατον).

datūrus, ιδ. do.

dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό, ἔνεκα.

dēbēo (ἐκ τοῦ de καὶ habeo), hūi,
hūtum, 2. ὀφείλω.

decem, δέκα.

deceptus, ιδ. decipio.

de - certo, 1. proelio (ἀφαιρ.)
διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκο-
μαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐχθρὸν)
μάχην.

decīmus, δέκατος (= X.) 89,1.
91,1. ιδ. decumanus.

de - cīpio (de καὶ cāpio), cēpi,
ceptum, 3. ἀπατῶ, ἐξαπατῶ· ιδ.
fallo ἐν τέλει.

decumānus (ἀντὶ decimānus ἀ-
νήκων τῇ δεκάτῃ κοόρτει). porta
decumana ἢ (ἐκ παραλλήλου ἀ-
πέναντι τῆς porta praetoria) ὀ-
πισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου
(παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐστρατοπέ-
δευον αἱ δέκαται κοόρτεις).

dedi, ιδ. do.

dedīdi, ιδ. dedo.

deditio, ōnis, παράδοσις.

de-do, dedīdi, dedītum, 3. (ἐκ-
δίδω, παραδίδω). me dedo πα-
ραδίδω ἑμαυτὸν, παραδίδομαι.

de-fatīgo, 1. καταπονῶ, κατα-
τρύχω.

defecissem, ιδ. deficio.

de - fendo, ndi, nsum, 3. υπερασπί-
ζω. defendi (παθ. ἀπρμφ.) υπε-
ράσπισις γίνεται 101,3. oppidum
est defensum = oppidum est
prospere defensum τῆς πόλεως
ἐπιτυχῶς ἐγένετο υπερά-
σπισις (ἄμυνα) 101,4.

defensio, ōnis, ἄμυνα, υπεράσπισις.

defessus (μτχ. τοῦ ῥ. defetiscor,
ἀποθ. 3.) 2) οὐσ. ὁ κεκμηκώς,
ὁ ἐξησθενημένος, ὁ ἐξηντλημένος,
(κοουρασμένος).

defīcio (de καὶ fācio), fēci, fec-
tum, 3. ἀπολείπω.

de - finio, īnī, itum, 4. προσδιο-
ρίζω.

defūi, ιδ. desum.

delecto, 1. (ἐφελκύω). 2) εὐ-
φραίνω.

delectus, ūs, ἀ.=dilectus, δ ιδέ.

delīgo (de - lēgo), lēgi, lectum, 3.

(λαμβάνω κατ'ἐκλογήν, ἐκλέγω).

2) καταλέγω, καταγράφω, στρα-
τολογῶ.

de - monstro, 1. δηλῶ, παρατηρῶ.

de - nuntio, 1. denuntio ut...

παραγγέλλω, δίδω τὸ παράγγελ-
μα νά...

de - p̄reō, īi,—, (μτχ. μ. deperi-

tūrus), īre (ἐντονώτερον τοῦ

pereo), ἐντελῶς ἀπόλλυμαι (ὀ-
λοσχερῶς χάνομαι).

de - p̄no, 3. (καταθέτω). 2) ἀπο-

βάλλω, ἐγκαταλείπω (=omit-
to) 103,1.

depoposci, ιδ. depono.

de - posco, poposci, —, 3. (ἐπι-
μόνως) ζητῶ.

depositus, ιδ. depono.

depressus, ιδ. deprimō.

de - p̄mo (de καὶ p̄mo), pres-
si, pressum, 3. (καταπιέζω).
2) βυθίζω.

de - scendo (de - scando), ndi,

nsum, 3. κατέρχομαι (ταπεινώ-
νομαι καὶ φθάνω εἰς...) 83,1.

καταβαίνω, κατέρχομαι 98,1.

desid̄ero, 1. ποθῶ (τι ἐλλεῖψαν ἢ
ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θα-
νόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμι
(χάνω) 99,1.

de - signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.

despectus, ιδ. despicio.

de - sp̄cio (de καὶ τὸ ἄχρηστον
sp̄cio βλέπω), sp̄xi, spectrum,

3. (κυρίως: ἐκ τῶν ἄνω βλέπω

πρὸς τὰ κάτω μετὰ περιφρονή-

σεως). copias ἐκφράζομαι μετὰ

περιφρονήσεως περὶ τῶν στρα-

τιωτικῶν (τοῦ ἐχθροῦ) δυνάμεων

(ἀντίθετον : laudo), despicio

fortunam (alicuius) παρορῶ

(παραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τι-

νός), περιφρονῶ τινα ἐν τῇ δυσ-

τυχίᾳ 103,4. 104,1.

de - stit̄o (de - stāt̄o), t̄ui, t̄u-

tum, 3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω,

ἀφήνω [ἀφίνω] εἰς τὸ μέσον

ἄοπλον καὶ ἀβοήθητον.

- destitūtus ἰδ. destituo.
- de - sum, defūi, deesse, ἐλλείπω
96,2. desum alicui rei ἐλλείπω
τινός, ὑπολείπομαι εἰς τι, δὲν
πράττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν
περιστάσεων) χρέος μου, ὑστερῶ
εἰς τὸ καθήκον μου 93,2.
- de - tendo, tendi, tensum, 3. (χα-
λαρῶ, ξετεντώνω). taber-
nacula λύω (ξεστήνω) τὰς
σκηνάς, «καθαίρειν τὰς σκηνάς».
- detensus, ἰδ. detendo.
- de - terrēo, rūi, rītum, 2. (διὰ
φόβου) ἀποτρέπω.
- detractus, ἰδ. dedrāho.
- de - trāho, xi, ctum, 3. ἀποσπῶ,
ἀφαιρῶ.
- detraxi, ἰδ. detraho.
- devicerim, ἰδ. devinco.
- de - vinco, vīci, victum 3. κατα-
νικῶ, ὀλοσχερῶς νικῶ.
- dexter (ἀντὶ dex[i]ter προβλ. δεξι-
τερός), dextra, dextrum, δεξιός.
- dīco, dixi, dictum, 2. λέγω.
- dies, diēi, ἄ. [καὶ θ. (ἐν τῷ πληθ.
πάντοτε γένους ἄρσ.)] ἡμέρα. pau-
cis post diebus (ἀφαιρ.) οὐ πολ-
λαῖς ἡμέραις ὑστερον, μετ' ὀλί-
γας ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς
ὀλίγων ἡμερῶν. in dies ὁσημέ-
ραι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.
- dif - fēro (dis - fero), distūli, di-
lātum, differre, ἀναβάλλω.
- difficilis, e, δύσκολος, χαλεπός.
- dif - fīdo (dis - fido), fīsus sum,
3. (ἡμιαποθ.), δὲν ἔχω πεποιθή-
σιν, δυσπιστῶ 94,5. 97,2. sum-
mae rei (δοτ.) diffidens (καί-
περ) δυσπιστῶν τῷ κρισιμωτάτῳ
πράγματι (τῷ πράγματι, ἕπερ εἶ-
χε φθάσει εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον
τῆς κρισιμότητος), καίπερ ἀπел-
πισθεῖς ὅτι τὸ πρᾶγμα, φθάσαν
εἰς ὃ ἔφθασε κρισίμον σημεῖον,
θὰ λάβη εὐνοϊκὴν τροπὴν 94,6.
- diffīsus, ἰδ. diffido.
- dignitas, atis, ἀξίωμα, θέσις.
(προσωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία)
ἰδ. gratia.
- dilectus, ūs, ἄ. «διαλέγειν», στρα-
τολογία.
- diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς).
2) ἐπιμελῶς, γενναίως.
- diligentia, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια,
πρόνοια, μέτρα προνοίας.
- di - mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι.
dimicatur non iniquo loco
(ἀφαιρ.) ἀγὼν (μάχη) γίνεται
(διεξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσῳ τόπῳ
(τ. ἔ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς
συνθήκας).
- dimidius (dis καὶ medius μέσος),
ἡμισυς.
- dimissus, ἰδ. dimitto.
- di - mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλ-
λω). 2) διαπέμπω. nuntios δια-
πέμπω ἀγγέλους. facultatem ἀ-
πόλλυμι (χάνω) τὴν εὐκαιρίαν.
- dis - cēdo, 3. ἀναχωρῶ 87,3. ἀπο-
χωρῶ, ἀποπλέω 101,7. 102,4.7.
- discessum est (ἀπροσώπως) ἀ-
ποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν,

διελύθησαν.
 discessi, ιδ. discedo.
 discesus, ιδ. discedo.
 di - spergo (dis - spargo), si, sum
 3. διασπείρω, διασκορπίζω.
 disperus, ιδ. dispergo.
 dis - pōno, 3. (διατίθημι). 2) τοποθετῶ εἰς διάφορα μέρη (= distribūo) 88,4. 100,2. 101,3.
 3) παρατάσσω 92,2. (= ordīno, constitūo).
 dispositus, ιδ. dispono.
 disposuēram, ιδ. dispono.
 dissensio, ōnis, διαφωνία, ἀσυμφωνία.
 dis - tendo, tendi, tentum, 3. (ἐκτείνω). aciem διασπῶ τὴν τάξιν (τὸν στρατόν).
 di - sto, distare, 1. ἀπέχω. castris (ἀφαιρ.) ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.
 dis - trāho, traxi, tractum, 3. ἀποσπῶ, χαλαρῶ. distrāhor, χαλαρῶ ἑμαυτόν, χαλαροῦμαι.
 diū, ἐπίρρ. πολὺν χρόνον. Συγκρ. diutius περισσότερον χρόνον.
 Ὑπερθ. diutissime πλεῖστον χρόνον. quam diutissime ὡς πλεῖστον χρόνον.
 di - vīdo, vīsi, vīsum, 3. διαιρῶ.
 divīsi, ιδ. divīdo.
 dixissem, ιδ. dīco.
 dō (προβλ. δι - δωμι), dēdi, dātum, dāre, 1. δίδωμι. operam ἔργον παρέχω ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶ τινα. do signum δίδω τὸ σημεῖον, « σημαίνω ».

domus, ūs ([πρβλ. δό - μος], δοτ. domūi, ἀφαιρ. domo, αἰτ. πλθθ. domos), οἶκος. domum (αἰτιατ., καὶ ὡς ἐπίρρ.) εἰς τὴν πατρίδα.
 dubīto, 1. (ἀμφιβάλλω). non dubīto (μετ' ἀπρμφ. χρόνου ἐνεστῶτος) δὲν διστάζω νά...
 ducenti, διακόσιοι.
 dūco, duxi, ductum, 3. ἄγω, ὀδηγῶ. primum pilum (= ordinem) in legione X. (=decimā) ἄγω ἐν τῇ δεκάτῃ λεγεῶνι τὸν πρῶτον λόχον (τῆς πρώτης σπείρας [= manipulus]) τῆς πρώτης κοόρτεως, εἶμαι ἑκατόνταρχος τοῦ πρώτου λόχου τῶν τριαρίων. duco ordinem (=centuriam) εἶμαι ἑκατόνταρχος.
 duo, duae, duo, δύο.
 duplico, 1. (διπλασιάζω). cursum διπλασιάζω τὸν δρόμον, διατρέχω διπλοῦν δρόμον.
 durus (σκληρός)· συγκρ. durius. si quid durius acciderit ἐάν τι σκληρότερον συμβῆῃ, ἐὰν ἡ μάχη χαθῆ, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος (ἥττης).
 dux, dūcis, ἀ. ὁ ὀδηγός, ὁ ἀρχηγός.
 duxeram, ιδ. duco.
 duxi, ιδ. duco.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (πρὸ φων. καὶ συμφ., ἐν συνθέσει καὶ ex -), πρῶθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό. ex fugā (εὐθὺς) μετὰ τὴν φυγὴν.

- eademque (et eādem), ἰδ. idem.
 eđera, ae, κισσόσ.
 edictum, i, οὐ. διάταγμα.
 e - dūco, 3. ἐξάγω.
 eduxi, ἰδ. educo.
 effectus, ἰδ. efficio.
 ef - fero (ec - fero), extūli, elā-
 tum, efferre, (φέρω ἔξω). con-
 silium summis laudibus (ἀ-
 φαιρ.) ἐγκωμιάζω (ἐξαίρω)
 διὰ μεγίστων ἐπαινῶν τὸ (πολε-
 μικόν) σχέδιον.
 ef - ficio (ec [= ex] καὶ facio),
 fēci, fectum, 3. καθιστῶ 84,2.
 ἐπιτελῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ
 89,1. προβαίνω, διανύω (κ ἄ-
 μ ν ω) 102,1. (= perficio).
 ēgi, ἰδ. ago.
 egissem, ἰδ. ago.
 ego, (γεν. mei, δοτ. mihi κλπ.),
 ἐγώ.
 ei, δοτ. τοῦ is, ea, id.
 e - icio (πρόφερε : ejicio), eiēci,
 eiectum, 3. (ἐκρίπτω). me
 ἐξέρχομαι, ταχέως ἔξορμῶ.
 eius, γεν. τοῦ is, ea, id.
 electus (μτχ. τοῦ eligo [ἐκ τοῦ
 elēgo, 3.], ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.
 electi milites στρατιῶται λογά-
 δεσ, τὸ ἄνθος τῶν στρατιωτῶν.
 elici, παθ. ἀπρμφ. τοῦ elicio.
 e - licio (ἐκ τοῦ ē καὶ τοῦ μῆ ἐν
 χρήσει lacio), cūi, cītum, 3.
 ἐξάγω δελεαστικῶς, διὰ πανουρ-
 γίας προσελκύω, παρασύρω.
 elicūi, ἰδ. elicio.
 enim, σύνδ. « γάρ », διότι.
 eōdem, ἰδ. idem.
 eques, equitis, ἄ. ἵππεύς.
 equester, tris, tre, ἵππικός.
 equitātus, us, ἄ. ἵππικόν, ἵππεῖς.
 equus, i, ἄ. ἵππος.
 et, σύνδ. καὶ 2) καὶ δῆ, καὶ μ ἄ-
 λ ι σ τ α 101, 2.
 etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
 etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
 eumque (= et eum), ἰδ. is.
 eundem, ἰδ. idem.
 eventus, ūs, ἄ. ἐκβασίς.
 evocātus, i, ἄ. ἀνάκλητος.
 ex, ἰδ. e.
 ex - animo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἐξαν-
 τλῶ). Παθ. cursu exanimor διὰ
 τῆς πορείας (= τρέχων) ἀποκά-
 μνω.
 ex - audio, 4. (ἀπολύτως), (ἐξ) α-
 κούω, εὐκρινῶς ἀκούω.
 ex - cēdo, 3. ἀποχωρῶ. loco (ἀ-
 φαιρ.) ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς θέ-
 σεως. acie ἀποχωρῶ (τοῦ) πε-
 δίου τῆς μάχης.
 excellentissimus, ἰδ. excello.
 ex - cello, lūi, —, 3. ἐξέχω. Ἡ
 μτχ. excellens (ὡς ἐπίθετον)
 ἕξοχος.
 excēpi, exceptus, ἰδ. excipio.
 excessi, ἰδ. excedo.
 ex - cīpio (ex - cāpio), cēpi, cep-
 tum, 3. aliquem διαδέχομαι τινα
 ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λό-
 γον εὐθὺς μετὰ τινα. impetum
 ὑπομένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στά-

σει ἀμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92,2. excipior (διασώζομαι). exceptus scaphā (ἀφαιρ.) διασωθεὶς ἐπὶ σκάφης (ἐφολκίου) 101, 6.

excludendus, ἰδ. excludo.

ex - clūdo (ex-claudio), si, sum,

3. ἀποκλείω.

excursus, ūs, ἄ. σύγκρουσις, ἔφοδος, « σύρραξις ». excursus visque (σύγκρουσις καὶ δύναμις), ἡ σφοδρὰ σύγκρουσις, ἡ ὀξύτης τῆς συγκρούσεως 92,2.

exercitus, ūs, ἄ. στρατός.

exercitātus, (μετχ. τοῦ exercito), ἐξησκημένος.

ex - istimo (ex - aestimo), 1. νομίζω.

expeditus, ἀπηλλαγμένος ἀποσκευῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2) οὐσ. expediti, ōrum, οἱ ἐλαφροὶ στρατιῶται, οἱ «εὐζωνοὶ » 84,3.

expelli, παθ. ἀπαρμφ. τοῦ expello.

ex - pello, pūli, pulsum, 3. ἐκδιώκω, ἐκβάλλω.

ex - plēo, ēvi, ētum, 2. συμπληρῶ.

ex - plīco, (ἐξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἵππικου). me turmatin ἀναπτύσσομαι κατ' ἕλας.

ex - pōno, 3. ἐκθέτω.

ex - posco, poposci, —, 3. (ἐπιμύνω) ζητῶ.

expūli, ἰδ. expello.

ex - sisto, stiti, —, 3. μεθίσταμαι εἰς..., ἀποβαίνω, γίνομαι.

ex - specto 1. (ἀνυπομόνος ἀνα-

μένω, προσδοκῶ). exspecto si караδοκῶ εἴ πως, караδοκῶ μὴ τυχόν. eventum ἀναμένω τὴν ἔκβασιν, караδοκῶ τὸ μέλλον. extrā, πρόθ. μετ' αἰτιατ. (ἐκτός). 2) παρὰ (μετ' αἰτιατικῆς).

facile, ἐπίρρ. εὐκόλως, ῥαδίως.

facilis, e, εὐκόλος, ῥάδιος.

fācio, fēci, factum, 3. ποιῶ. proelium συνάπτω μάχην.— σχηματίζω 87,4. facio = δίδω (=do 86, 5, ἰδ. fio). — facio ut κατορθῶνω ὥστε. Παθητ. τοῦ facio εἶναι τὸ fio.

factum, i, οὐ. γεγονός, καταστροφή. factūrus, ἰδ. facio.

factus, ἰδ. fio.

facultas, ātis, εὐκαιρία.

fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλω). opinionem διαψεύδω τὴν γνώμην (ἦν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ ἐμοῦ), φαίνομαι κατώτερος τῶν προσδοκιῶν τῶν ἄλλων. non fallit aliquem quin + ὑποτ. = δὲν ἀπατάται τις ὅτι δὲν (οὐδεμία μένει ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνεται τις καλῶς ὅτι). opinio me fallit ἡ γνώμη μὲ ἀπατᾷ, ἀπατῶμαι εἰς τὰς προσδοκίας μου (πέφτω ἔξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου) 96,4.

falsus, (μετοχὴ ὡς ἐπίθετον), ψευδής.

familia, ae, (οἰκογένεια). Πληθ.

(= famŭli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν publicani [ἰδὲ Ἑρμηνευτ. Σημ. 103. 1]) δοῦλοι.

fēci, ἰδ. facio.

fecisse, ἰδ. facio.

fecissem, ἰδ. facio.

fefelli, fefellisse, ἰδ. fallo.

fere, ἐπίρρ. σχεδόν.

fero, tŭli, lātum, ferre, ἀνώμ. φέρω. sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι) γνώμην impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον. non fero ignominian δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ ὄνειδος.

fides, ἔι, πίστις, τὸ ἀξιόπιστον.

fiduciā, ae, πεποιθήσις.

finġi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ fingo.

fingo, finxi, fictum, 3. πλάττω, ἐπινοῶ.

finitġmus (ἐκ τοῦ finis), ὄμορος.

fġo, factus sum, fieri (παθητ. τοῦ facio), γίγνομαι. fides mihi fit πιστευτὸν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas ἐπειδὴ ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι ἰδ. facio.

firmus, ἰσχυρός, γενναῖος. cohortes firmissimae (ἐνν. ad dimicandum) κόρτεις γενναιώταται (ἀποτελοῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).

flamma, ae, φλόξ, πῦρ.

flġo, ēvi, ētum, 2. κλαίω.

flumen, mġnis, οὐ. ποταμός.

fore=furturum esse, ἰδ. sum.

fortis, e, ἀνδρείος, γενναῖος.

fortissime, ἐπίρρ. γενναιώτατα.

fortŭna, ae, τύχη 96,1. συμφορά, ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1.

frġtum, i, οὐ. πορθμός.

frumentariŭs, (σιτικός) ἰδ. res καὶ navis.

frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῶς. 87,7 μάτην 92,5.

fŭga, ae, φυγή.

fuisse, ἰδ. sum.

fundġtores, ōrum, ἀ. σφενδονῆται.

futŭrus, ἰδ. sum.

G

genus, ġris, οὐ. (γένος), τάξις. gerendus, ἰδ. gero.

ġġro, gessi, gestum, 3. (φέρω — φορῶ), bellum πῶλεμον πολεμῶ 83,2. 103,2. reliquum negotium περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον τῆς (νίκης) 97,1.

gestus, ἰδ. gero.

gladġus, ġi, ἀ. ξίφος.

gratġa, ae, (χάρις) ἰσχύς. urbana gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πόλει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξίωμα. gravissġmus (ὑπερθ. τοῦ gravis), βαρύτερος, δριμύτερος.

H

habġo, bŭi, bġtum, 2. ἔχω. rationem absentis κάμνω (κατὰ τὰς

ἐκλογὰς) ὑπολογισμὸν τῶν ψήφων ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους, θεωρῶ ἐγκυρον τὴν ἐκλογὴν ἀπόντος. habeo perspectum (ἐντονώτερον τοῦ perspicio) διαγιγνώσκω. castra στρατοπεδεύω. hāc habitā oratione τοῦτου τοῦ λόγου γενομένου, μετὰ τοὺς λόγους τούτους.

hic, haec, hoc, οὗτος κλπ.

hodiē, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαία ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hōc] καὶ die) κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον honos, ōris, ἄ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώματος) τιμή. honores ἀρχαὶ ἀξιώματα 83,5. id. καὶ aetas.

hortātū (ἀφαιρ. τοῦ hortātus) + γεν. = προτροπῇ, παροτρύνσει τινός.

hortor, 1. ἀποθ. συμβουλεύω, παροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.

hospes, hospitis, ἄ. ξένος, ξενίζων.

hospitium, ἦ, οὐ. ὁ ἐκ φιλοξενίας

σύνδεσμος, ξενία.

hostis, is, ἄ. ὁ πολέμιος.

I

iācio (πρόφ. jacio), iēcī, iactum, 3. βάλω, ῥίπτω.

iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαμιστ. τοῦ iacio=ostendo). gratiam dignitatemque καυχῶμαι ἐπὶ τῇ δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώματι (μου), προβάλλω (ἐπιδεδεικτικῶς) τὴν δημοτικότητα

καὶ τὸ ἀξίωμα μου).

iam (πρόφ. jam), ἐπίρρ. ἤδη.

ibi ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.

īdem, eādem, idem, ὁ αὐτός.

idonēus, κατάλληλος.

ignis, is, ἄ. πῦρ.

ignominia, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.

ille, illa, illum, ἐκεῖνος.

illic, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.

illius, γεν. τῆς ἀντων. ille.

immīsi, id. immitto.

immissus, id. immitto.

im - mitto 3. ῥίπτω ἐναντίον (ἐξαποστέλλω) 101,2. 101,4. 2) βάλω, ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥιπτόμενα (ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ) ἀκόντια, οἱ ἐχθρικοὶ ἐξακοντισμοὶ 92,3.

impedītus (μτχ. τοῦ impedio [ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes πούς, πρβλ. ἐμ - ποδών), ἄβατος, δύσβατος, δύσκολος (= difficilis).

imperātor, ōris, ἄ. στρατηγός (κυβριώς: ὁ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος στρατηγός).

imperatorius, στρατηγικός, (τοῦ στρατηγοῦ).

imperium, ἦ, οὐ. ἀρχή (=ius imperandi) 82,3. πρόσταγμα, κέλευσμα, διαταγή 95,2.

im - pēro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω

impetrātus, id. impetro.

im - pētro (in - pātro), 1. ἐπιτυχῶς, κατορθώνω.

impētus, ūs, ἄ. (πρβλ. δωρικόν

- ἐμ - π ε τ - ε ἴ ν [ἐμπίπτω] καὶ π ρ ο - π ε τ - ἧ ς), ἔφοδος, ἐφόρμησις, ἐπίπλους.
- implōro 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ. κατὰ παράλειψιν τοῦ ut) ἐπικαλοῦμαι τὸ ἀξιόπιστόν τινος, ζητῶ νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του (ὅπως...).
- im - pōno, 3. εἰσβιβάζω (φορτώνω) impositus, ἰδ. impono.
- im - p̄imis (καὶ in - primis) ἐπίρρ. ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.
- in. πρόθ. 1) μετ' ἀφαιρ. ἐν, ὡς πρὸς, ὅσον ἀφορᾷ (εἰς) 84,3. ἐξ αἰτίας, ἔνεκα 82,2.—2) μετ' αἰτιατικῆς : εἰς, κατὰ + γεν. 86,3. 3) χρονικῶς: 94,3. 103,3. in itineribus, ἰδ. iter, 4) (ἐνδοτι-) in labore καίπερ τοῦ μόχθου ὄντος ὁμοίου 82,4.
- in - cēdo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.
- incendium, ἦ, οὐ. πυρπόλησις. res quae sunt ad incendia ὕλαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι (χρησιμεύουσι) πρὸς ἐμπρησμούς, ὕλαι εὐφλεκτοί.
- in - cendo (in καὶ cando), ndi, nsum, 3. πυρπολῶ, καίω 101,2. ἐξάπτω 92,4.
- incessi, ἰδ. incedo.
- incitatio, ōnis, (παρόρμησις). incitatio animi μετακίνησις τῆς ψυχῆς, ἐνθουσιασμός.
- incitatus, ἰδ. incito.
- in - cito 1. (ἐλάυνω τι) παρορμῶ, προτρέπω, « ἐπαίρω, παροξύνω τινὰ ἐπὶ τι » 92,4. incitati fugā
- τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες, ἐν κατεσπευσμένη φυγῇ.
- incognitus, ἄγνωστος.
- incredibilis, e, ἀπίστευτος.
- inde, ἐπίρρ. ἐντεῦθεν, ἐκεῖθεν.
- industriē, ἐπίρρ. κρατερῶς, γενναίως.
- in - ō, inīi, inītum, inīre (εἰσέρχομαι). in eo consilium λαμβάνω ἀπόφασιν.
- inermis, e (in καὶ arma), ἄοπλος.
- inferior, ἄ. καὶ θ. inferior, οὐ. (γεν. iōris' συγκρ. τοῦ inferus, ὁ κάτω), κατώτερος, ὑποδεέστερος (ἄ ρ ι θ μ η τ ι κ ῶ ς).
- infestus, (ἐχθρικός), ἐπιθετικός, ἔτοιμος πρὸς ἐπίθεσιν, ἐτοιμοπόλεμος.
- inīmus καὶ imus (ὑπερθ. τοῦ inferus), κατώτατος.
- in - fringo (in καὶ frango), frēgi, frāctum, 3. συντρίβω, θραύω, (μ α τ α ἰ ῶ ν ω).
- inimicitia, ae, ἔχθρα.
- inimicus (in - amicus), ἐχθρός, πολέμιος.
- inīquus (in - aequus ἄν - ισος), ἄνισος ἰδ. dimico καὶ subicio.
- initio, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.
- initium, ἦ, οὐ. ἀρχή.
- inītus, ἰδ. in eo.
- iniussū (πρόφερε injussū κυρίως ἀφαιρ. τοῦ iniussus), ἄνευ διαταγῆς, « δίχα παραγγέλματος ».
- innātus (μτχ. τοῦ in - nascor, in-

- natus sum, innasci, 3. ἀποθ. ἐμφύομαι), ἐμφυτος, ἐμπεφυκώς.
- inopīa, ae, ἔνδεια.
- inquit, ῥ. ἐλλειπτ., λέγει, εἶπε.
- insigne, is, οὐ. διακριτικὸν σημεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignīa, ĩum, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμβολα) τῆς ἀρχῆς.
- insolĭtus, ἀήθης, ἀσυνήθης. insolitus ad laborem ἀνάσκητος εἰς τὸν μόχθον (κόπον).
- in - stĭtĭo (in καὶ stātĭo), ui, ūtum, 3. σχηματίζω 89,4. 93,5. ποιῶ (τι νέον), ἀρχίζω, κάμνω. institūtum est εἶθισται, καθιερώθη, εἶναι πατροπαράδοτον 92,5.
- institūtum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα.
- in - sto, instĭti, —, instāre, 1. ἐπι-κειμαι, ἐπιτίθεμαι.
- instructus (μτχ. τοῦ instruo). scaphae instructae πλοιάρια ἐξωπλισμένα, ἐφωδιασμένα (δηλ. διὰ τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτήτων).
- in - strĭo, xi, ctum, 3. (ἐξαρτύω). instruo aciem παρατάσσω τὸν στρατὸν 88,1. 97,3.
- instruxi, id. instruo.
- insŭla, ae, νῆσος.
- intĕger, gra, grum (ἀκέραιος), ἀνεξασθένης, δηλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος.
- inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ.
- inter se πρὸς ἀλλήλους (μεταξύτων).
- inter - cĕdo, 3. παρεμπίπτω.
- inter - ō, ĩi, ĩtum, ĩre, ἀπόλλυμαι (χάνομαι).
- interficiendus, id. interficio.
- inter - fĭcio (inter καὶ facio), fĕci, fectum, 3. ἀποκτείνω, φονεύω.
- interfŭi, interfuissem, id. intersum.
- inter - ĩcio (πρόφερε interjicio), iĕci, iectum, 3. παρεμβάλλω.
- interĭi, id. intereo.
- intermissus, id. intermitto.
- inter - mitto, 3. (καταλείπω, ἀφήνω διάστημα χρόνου). spatio temporis intermisso δαστήματος χρόνου (= χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφήνω τι ἐπὶ τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.
- inter - sum, (ἐν μέσῳ εἶμαι). bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.
- intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς, ἐντός.
- invĭcem, id. vicis.
- ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.
- is, ea, id (γεν. eius, δοτ. ei), οὗτος.
- īsdem, ἀντὶ iisdem, id. idem.
- ita, ἐπίρρ. οὕτως, οὕτω.
- itāque (=et ita καὶ οὕτω), ὅθεν.
- item, ἐπίρρ. ὡσαύτως.
- itemque = et item.
- itinerĭbus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.
- itinĕris, γεν. ἐνική τοῦ iter.
- iter, (ἀντὶ it[ĭn]er ἐξ οὗ ἡ) γεν. itinĕris, οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοιπο-

ρία. *semper sum in itineribus*
πάντοτε διατελῶ ἐν πορείᾳ, εἶ-
μαι ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
iūbeo (πρόφερε *jubeo*), *iussi, ius-*
sum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω,
προσκαλῶ, παρακαλῶ, 104,1.
iudicandus, ἰδ. *iudico*.
iudico (πρόφερε *judico*), 1. ἐκφέ-
ρω γνώμην 83,4. 2) νομίζω, κρί-
νω 85,2. 99,3.
iūgum, ἰ, οὐ. (πρόφερε *jugum*),
ζυγός, ῥάχης, ὄφρυς ὄρους.
iūnior (πρόφ. *junior*, συγκρ. τοῦ
iuvenis= νέος), νεώτερος, στρα-
τεύσιμος (ἡλικίας 17-46 ἐτῶν).
iūro (πρόφερε *jūro*), 1. ὀρκίζομαι.
iurandi causā τοῦ ὀμόσαι ἔνε-
κα, ἵνα ὀμόσωσι τὸν ὄρκον (τοῦ
στρατιώτου).

L

Labor, ὄρις, ἄ. μόχθος, κακουχία.
laetitīa, ae, ἀγαλλίασις, χαρά.
lassitūdo, dīnis, κάματος, σωμα-
τική ἐξάντλησις.
latīus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. *latē*
εὐρέως), εὐρύτερον.
latus, *latēris*, οὐ. πλευρά, πτέρυξ.
latus apertum ἢ ἀκάλυπτος (τ.ἔ.
ἢ δεξιὰ πλευρά), ἢ ἀπροφύλα-
κτος τοῦ στρατοῦ πλευρά, ἥτις
ἔχει ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς, εἴτε
εἶναι ἢ δεξιὰ (86,3. 93,4), εἴτε
εἶναι ἢ ἀριστερά.
laudo, 1. (ἐπαινῶ). *hoc laudans*
τοῦτο ἐπιδιομιμάζων, (λ ί α ν ε ὑ-

χ α ρ ι σ τ η μ ἔ ν ο ς μ' α ὑ τ ὅ).
laus, laudis, ἐπαινος, ἐγκώμιον.
legatīo, ōnis, πρεσβεία, ἀποστολή.
legātus, i, ā. πρεσβευτής 90,2.97,5.
2) ὑποστράτηγος, ὑπαρχος 101,7
legīo, ōnis, λεγεὼν (ὁ καὶ ἡ).
lenitas, ātis, ἡπιότης, πραότης.
levīus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. *le-*
viter κούφως), ἐλαφρότερον,
μετὰ μικροτέρας φορᾶς.
liberaliter, ἐπίρρ. ([κατὰ τρόπον
ἀνδρὸς εὐγενοῦς]= *comiter, be-*
nigne), φιλοφρόνως, μετ' εὐπροσ-
ηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.
liberandus, ἰδ. *libero*.
liberīus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
ἐπίρρ. *libēre* ἐλευθέρως. Τὸ ἐπιθ.
liber, libera, liberum, ἐλευθε-
ρος), ἐλευθερ(ι)ώτερον, ἐμπι-
στευτικώτερον, μὲ πάρα πολλήν
ἐλευθερίαν, λίαν φιλικῶς, οἰκεί-
ως πως.
libēro, 1. ἀπολύω, ἀθροῶ.
libertas, ātis, ἐλευθερία.
licet, licuit (καὶ *licitum est*), 2.
(ῥ. ἀπρόσ.) ἔξεστιν, εἶναι δυνατὸν.
licuit, ἰδ. *licet*.
locus, i, ā. τόπος, τοποθεσία.
(Πληθ. *loca, orum*, οὐ.).
locūtus, ἰδ. *loquor*.
longē, ἐπίρρ. μακράν .
longior, ā. καὶ θ., - *ius*, οὐ. (γεν.
- *iōris*) συγκρ. τοῦ *longus*, ὁ ἰδέ.
longius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
longe μακράν), μακρότερον.
longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μα-

κρινός (= longinquus).

lōquor, locūtus sum, lōqui, 3.

(ἀποθ.) λέγω, ὁμιλῶ.

luce, ἀφαιρ. τοῦ lux.

lux, lūcis, φῶς prima luce ἅμα τῷ πρώτῳ φωτί, (τὰ ξημερῶματα), ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.

luxuriā, ae, τρυφή, πολυτέλεια (αἰτ.- am καὶ κατὰ τὴν ε' κλ. em).

M

magis, ἐπίρρ. συγκρ. μᾶλλον. magis — quam μᾶλλον—ἤ. Ὑπερθ. maxīme μάλιστα.

magnitūto, dīnis, (μέγεθος). magnitūto venti τὸ μέγεθος (ἢ σφοδρότης) τοῦ ἀνέμου.

magnōpērē (ἢ magno opere), ἐπίρρ. μεγάλως, πολύ.

magnus, μέγας (συγκρ. maior, [πρόφ. major] καὶ θ., maius, οὐ, γεν. - ōris, ὑπερθ. maxīmus).

maior, ἰδ. magnus.

manipulāris, is, ἀ. (ὁ ἀπλοῦς στρατιώτης), ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.

manus, ūs (πρβλ. βυζαντ. μανίκιον κττ.), χεῖρ. usu manuque διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπειρίας καὶ τῆς ἰσχύος.

mare, i, οὐ. θάλασσα.

maxīmus, ἰδ. magnus.

medius, μέσος. media acies, ἡ μέση παράταξις, ἡ κέντρον τῆς παρατάξεως.

mensis, is, ἀ. μήν.

mentio, ōnis, μνεῖα.

merēor, rītus sum, 2. ἀποθ. (εἶμαι ἄξιός τινος πρβλ. μείρομαι), ὠφελῶ, εὐεργετῶ. optīme de aliquo meritus (παρασχών τινι μεγίστας (πολεμικὰς) ὑπηρεσίας. meridies, ei, ἀ. (ἐκ τοῦ medius) dies), μεσημβρία.

meritus, ἰδ. mereor.

metus, ūs, ἀ. φόβος.

meus, ἐμός, εἰδικός μου.

miles, itis, ἀ. στρατιώτης.

militāris, e, στρατιωτικός.

mille, οὐ. ἄκλ. ἐν τῷ ἐν. ἀριθμ. χίλιοι. 2) οὐσ. (μετὰ γενικῆς) ἡ χιλιάς. mille equitum χιλιάς ἰππέων, χίλιοι ἰππεῖς. Πληθ. milia (γε. milium).

minīmus, ἰδ. parvus.

minor, ἀ. καὶ θ., minus, οὐ. γεν. -ōris (συγκριτικὸν τοῦ parvus), μικρότερος.

miser, ēra, ērum, τλήμων, ταλαίπωρος, ἐνδεής, δυστυχισμένος.

miserrīmus, ὑπερθ. τοῦ miser.

misi, ἰδ. mitto.

missus, ἰδ. mitto.

mittendus, γερουνδιβον τοῦ mitto. mitto, mīsi, missum, 3. πέμπω, ῥίπτω (= iacio) 93,2. 94,1. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω (= abicio) 95,4.

modus, i, ἀ. τρόπος. quem ad modum (ἢ quemadmodum) τίνα τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.

monēo, nūi, nītum, 2. (μετ' αἰτ. καὶ ἀπρμφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομιμνήσκω.

mons, montis, ἄ. ὄρος.

monūi, ἰδ. moneo.

mōriōr, mortūus sum, mōri, 3.

ἀποθ. ἀποθνήσκω.

moror, 1. ἀποθ. (διατρέβω), ἐπιβραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.

mors, mortis, θάνατος.

mortūus (μτχ. τοῦ morior), τεθνεώς, νεκρός.

mos, moris, ἄ. ἔθος.

motus, ἰδ. moveo.

mōvēo, ōni, ōtum, 2. κινῶ, castra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον, μεταστρατοπεδεύω, « ἀνίστημι τὸ στρατόπεδον ». moveo me loco ἢ moveor loco (ἀφαιρ. [= ex loco]) μετακινουμαι. motus loco (ἀφαιρ.) ἐκτοπισθεῖς.

multitūto, īnis, πληθῦς, πληθῆος.

1. multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ τινὰ ἀργυρίῳ (χρηματικῶς), ἐπιβάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.

2. multo, ἐπίρρ. πολλῶ, πολὺ 95, 3. πολὺ 101, 7.

multum, ἐπίρρ. πολὺ. Συγκρ. plus πλέον. Ὑπερ. plurimum πλεῖστον.

multus, πολὺς, πολυάριθμος. Συγκρ. τοῦ multi (πολλοὶ) εἶναι plures ἄ. καὶ θ., plura, οὐ. πλείονες (γεν. πλ. plurium), καὶ ὑπερθ. plurimi πλεῖστοι. 2) οὐσ. 87, 3. 96, 1. 99, 3.

munīo, īvi, ītum, 4. (ὀχυρῶ), προφυλάττω, προασπίζω, 88, 6.

munitio, ōnis, πρόχωμα.

muto, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἰδ. nanciscor.

nam, σύνδ. διότι.

namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.), διότι. namque etiam « καὶ γὰρ καὶ », καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι, 86, 1. 99, 3. παραδείγματος χάριν, ἐπὶ παραδείγματι 84, 5.

nanciscor, nactus sum, nancisci, 3. ἀποθ. (λαγχάνω), εὗρισκω 96, 3. occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας. secundum ventum τυγχάνω ἀνέμου οὐρίου.

nāscor, nātus sum, nāsci, 3. ἀποθ. γεννῶμαι.

naturaliter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως. navicūla, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ navis), « ἡ ἀλιὰς » [ἐνν. κύμβη], ἀκάτιον, λεμβίσκος.

navīgo, 1. πλέω. ad navigandum, πρὸς θαλασσοπλοῖαν, πρὸς πλοῦν.

navis, is, ναῦς. navis frumentaria ναῦς σιταγωγός. navis oneraria ἢ φορτ(ηγ)ίς ναῦς, « ὀλκὰς », « πλοῖον στρογγύλον ».

1. nē, σύνδ. τελ. ἵνα μή. ne qui (= quis) ἵνα μή τις 98, 2.

2. nē, μόρ. ἐγκλιτ. εἰ, ἄν.

nec, καὶ ὄχι ἰδ. neque.

necessarius, ἀναγκαῖος. res necessariae τὰ ἐπιτήδεια. Οὐσ. ne-

cessariī, ōrum, ἄ. « οἱ ἀναγκαῖοι », οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς 82,5.
 necesse, ἄκλ., necesse fuit ὑπῆρξεν ἀναπόφρευκτον.
 neco, 1. φονεύω, θανατῶ.
 negotiātor, ōris, ἄ. μεγαλέμπορος, ἰδίᾳ τραπεζίτης ἐν ταῖς ῥώμ. ἐπαρχίαις).
 negotior, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι, ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.
 negotium, ii, οὐ. (nec καὶ otium ἀπασχόλησις, [ἔχει ἀργία]) ἔργον 97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
 nēmo (γεν. nulliūs [ἀντι nemini] δοτ. nemini, αἰτ. neminem, ἀφαιρ. nullo), οὐδεὶς (μόνον καθ' ἑνικ. ἀριθμόν). Τὸ οὐδ. εἶναι nihil, ὃ ἰδέ.
 neque ἢ nec, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ δέν, χωρὶς νά. neque umquam οὐδέποτε, μηδέποτε.
 neu ἢ neve, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά, καὶ νά μή, χωρὶς νά.
 neve, ἰδ. neu.
 nihil (γεν. nulliūs rei, δοτ. nulli rei, ἀφαιρ. nullā re), οὐδέν ἰδ. nemo.
 nimius, ὑπερβολικός, πάρα πολὺ μέγας.
 nisi, σύνδ. εἰμή, νά μή (= si non).
 noctū, ἐπίρρ. νύκτωρ, διὰ νυκτός.
 nocturnus, νυκτερινός.
 noli, β' ἐν. προστακτ. τοῦ ῥ. nolo.
 nolī, nolui, nolle, δέν θέλω. noli existimare (= ne existimaveris) μὴ νόμιζε, μὴ νομίσης.

nomen, nomīnis, οὐ. ὄνομα.
 non, οὐ, οὐκ, ἔχι, δέν.
 non nulli, ἰδ. nullus.
 nōnus, ἕνατος.
 noster, nostra, nostrum, ἡμέτερος (ἰδικός μας). πληθ. οὐσ.
 nostri, ōrum, ἄ. οἱ ἡμέτεροι.
 notitia, ae, γνωριμία.
 novem, ἑννέα.
 novus, νέος.
 nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν νύκτα.
 nullus, οὐδεὶς (γεν. nulliūs). non nulli (καὶ nonnullitίνες), μερικολί.
 numerus, i, ἄ. ἀριθμός. servorum numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων τάξει.
 quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῶ.
 nunc, ἐπίρρ. νῦν, τώρα.
 nuntiūs, ii, ἄ. ἄγγελος. 102,6 102,7. ἀγγελία, εἰδησις 101,3. 101,4.

Ο

ob, πρόθ. μετ' αἰτ. ἕνεκα, διὰ + αἰτ.
 obiecēram, ἰδ. obicio.
 obiectus (μετχ. τοῦ obicio), ἕναντι κείμενος, προκείμενος.
 ob - icio (πρόφερε obicio), icēci, iectum, 3. (προβάλλω), ἀντιτάσσω 88,6. μέφομαι τινί τι, κατακρίνω τινά διὰ τι, ψέγω 96,2.
 occasio, ōnis, εὐκαιρία.
 oc - culto, 1. ἀποκρύπτω.
 oc - cūpo, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περι-

- σπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθητ. μτχ.) 97,1.
- oc - curro, occurri καὶ occucurri, occursum, 3. (ἄνευ ἐχθρικῆς διαθέσεως) alicui ὑπαντῶ τι, ἔρχομαι εἰς συνάντησίν τινος 98,3. (μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπενδω πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ 92,3. 97,3.
- octānus, ὄγδοος.
- octoginta, ὀγδοήκοντα.
- officium, ἦ, οὐ. καθῆκον, ἐντολὴ 103,4. Πληθ. ὑπουργίαι, ἐνδείξεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδουλεύσεις, εὐεργεσίαι 90,1.
- omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5. 83,5. 86,1. 87,7. 92,4. 96,2. 98,2.
- onerarius (ἐκ τοῦ onus, ἔρις, οὐ. φορτίον), φορτηγικός, φορτηγός.
- opera, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.
- opere, ἐν. ἀφαιρ. τοῦ opus.
- opibus, δοτ. κ. ἀφ. πλθ., ἰδ. ops.
- opinio, ōnis, γνώμη, προσδοκία 96,4. καλὴ ἰδέα, φήμη, δόξα 82,2.
- oporteretne (δύο λέξεις : oporteret [ἰδ. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ. -ne).
- oportet, tūit, 2. (ῥ. ἀπρόσωπον), πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, (ἐπιτρέπεται).
- oportunissimē, ἐπίρρ. (ὑπερθ. τοῦ oportūnē, ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτω.
- oppidum, i, οὐ. πόλις.
- op - pōno, 3. ἀντιπαρατάσσω.
- opposui, ἰδ. oppono.
- op - pugno (ob - pugno), 1. cas-
- tra « κατὰ κράτος αἰρῶ », κυριεῶ βία τὸ στρατόπεδον 95, 1. [ops], opis, ἰδίᾳ πλθ. opes αἱ (στρατ.) δυνάμεις, ὁ στρατός. optimē, ἐπίρρ. ἰδ. bene.
- opus, opēris, οὐ. (ἔργον), ὀχρωρώσεως (ὀχρωματικὸν) ἔργον 97, 2.97, 4.
- ordo, ordinis, ἄ. τάξις. ordo senatorius ἡ συγκλητικὴ τάξις 83,3. 97,5. τάξις (στρατιωτῶν) 92,2. 93,2. τάξις (νεῶν) 101, 2. λόχος (= centuria) 104, 3.
- oriōr, ortus sum, oriiri, 4. ἀποθ. (ἀνατέλλω, φύομαι). initium victoriae oriitur (κατὰ τὴν γ' συζ.) ἀρχὴ τῆς νίκης γίνεται (προέρχεται).
- orirētur, πρτ. ὑποτ., ἰδ. orior.
- os, oris, οὐ. (στόμα), πρόσωπον.
- ostendo (obs) [= ob] καὶ tendo) ostendi, ostentatum, 3. δεικνύω (διατάσσω) 89, 4.
- ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo) ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

- paene, ἐπίρρ. σχεδόν.
- palam, ἐπίρρ. φανερώς, ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ. clam).
- palma, ae, παλάμη, χεῖρ, ἰδ. pando.
- pando, pandi, passum καὶ pansum, 3. (πετάννυμι). passis palmis μετὰ χειρῶν διατεταμένων (πρὸς ἰκεσίαν ἢ παράδοσιν).
- pār, pāris, ἴσος, ὅμοιος par atque antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότε-

ρον, ὁ αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐ-
τὸς ὡς πρότερον.

parātus, (ἔτοιμος). animo (ἀ-
φαιρ.) paratus πρόθυμος.

parēo, rūi, —, 2. (μετὰ δοτ.) ὑ-
πακούω, πείθομαι.

pariō, pepēri, partum, 3. (γεν-
νῶ). victoriam κτῶμαι (ἀπο-
κτῶ, κερδίζω) τὴν νίκην.

parūi, ἰδ. pareo.

pars, partis, μέρος. multis parti-
bus (= multo πολλῶ), κατὰ πολὺ.

particeps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio),
γεν. participis, μέτοχος, κοι-
νωνός.

participes, πληθ. τοῦ participes.

partim — partim, ἐπίρρ. ἐν μέρει
μὲν—ἐν μέρει δέ, τὸ μὲν—τὸ δέ.

partior, partitus sum, iri, 4.
ἀποθ. διανέμομαι, (μερίζομαι τι).

partus, ἰδ. pario.

parvulus (ὑποκοριστικὸν τοῦ par-
vus), λίαν μικρός.

parvus, (παῦρος), μικρός, ὀλίγος.
Συγκρ. minor ἂ. καὶ θ., minus
οὐ., καὶ ὑπερθ. minimus, ἂ. ἰδέ.

passus, ūs, ἂ. βῆμα (ἐν βῆμα=5
πόδες, δηλ. 1 μ. 48). Ἐπομένως
milia passuum = 1 ῥωμαϊκὸν
μίλιον (τ.ἔ. περί τὸ 1 1/2 χιλμ.).
milia passuum VI = 6 χιλιάδ.
(ῥωμ.) βημάτων (περίπου 9 χι-
λιόμετρα.

passus, ἰδ. pando (98,2) καὶ pa-
tior.

pater, patris, ἂ. πατήρ.

pateretur, ἰδ. patior.

patior, passus sum, pāti, 3. ἀ-
ποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. patiens,
ntis (ὡς ἐπίθ.) καρτερικός.

patientissimus, ἰδ. patiens.

paucus (πρβλ. παῦρος), μικρός, ὀ-
λιγοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.),
ὀλίγοι. 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5.
ὀλίγα τινά, ὀλίγαί λέξεις 98,2.

paulatim, ἐπίρρ. (χρον.) κατὰ μι-
κρόν.

paulō, ἐπιρρηματ. ἀφαιρ. πρὸ συγ-
κριτικῶν, μικρῶ, ὀλίγον.

pax, pacis, εἰρήνη.

pecunia, ae, χρῆμα, χρήματα.

pello, pepūli, pulsum, 3. (ὠθῶ).
exercitum ἀποθῶ (τρέπω εἰς
φυγὴν) τὸν στρατὸν (= fugo,
vinco).

per, πρόθ. μετ. αἰτ. διὰ + γεν. Δη-
λοῖ τὸ ὄργανον: τῆ βοηθεία, διὰ
+ γεν. (ὄργανον ἐπὶ προσώπων)
90,1. 100,2. 101,2. 103,2.—διὰ
+ γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον
ἐπὶ πραγμάτων) 82,5.—ἐνεκα,
διὰ + αἰτ. (= propter) 87,4.—
χρονικῶς: κατὰ + αἰτ. 84,5.

per - cipiō (per - cāpio), cēpi,
ceptum, 3. (καταλαμβάνω).
percipio usum ἀποκτῶ (παρα-
σκευάζω ἑμαυτῷ) ἐμπειρίαν, γί-
νομαι ἔμπειρος.

per - dūco, 3. (προσάγω), παρα-
τείνω, ἐπιμηκύνω.

perductus, ἰδ. perduco.

perexigūus, λίαν ὀλίγος, λίαν μι-

- κρός.
 perfectus, ιδ. perficio.
 perfēro, 3. διαδίδω, ἀγγέλλω fama
 perfertur φήμη διαδίδεται (φθά-
 νει), λόγος θρυλεῖται.
 per - fīcio (per - fācio), fēci, fec-
 tum, 3. συντελῶ.
 per - fūgio, 3. καταφεύγω.
 pericūlum, i, οὐ. κίνδυνος, (ποι-
 νή) 83,4. periculo (ἀφαιρ. =
 cum periculo) capitis eorum
 ἡ κεφαλὴ αὐτῶν κινδυνεύει (παί-
 ζουν μὲ τὴν ζωὴν των).
 perītus, ἔμπειρος, πολύπειρος.
 pernīctitas, ātis, εὐκινησία.
 perpetūus, ἀδιάλειπτος, συνεχής.
 perpetuum tempus πᾶς ὁ χρό-
 νος.
 per - sēquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω.
 inimicitias καταδιώκω τὰς ἔ-
 χθρας (ἐκδικοῦμαι τοὺς ἐχθροὺς
 μου).
 perspectus (μετχ. τοῦ perspicō,
 spexi, spectrum, 3 διορῶ)· ιδ.
 habeo.
 per - suādeo, suāsi, suāsum, 2.
 (μετὰ δοτ.) πείθω τινά, προτρέπω
 persuāsi, ιδ. persuadeo.
 per - terrō, 2. καταφρονῶ, κατα-
 πτοῶ. perterritus animo (ἀ-
 φαιρ.) ἀποτεθαρρημένος, ἀπολέ-
 σασ τὸ ἠθικόν, ἄνευ ἠθικοῦ (ἐν
 ἠθικῇ καταπτώσει).
 per - tīneo (per - tēneo), tīni, —,
 2. διήκω, ἐκτείνομαι, γειτνιάζω.
 per - turbo, 1. καταθορυβῶ.
 per - vñño, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
 pestilentia, ae, (ὁ νοσηρὸς ἀήρ).
 pestilentia autumni τὸ νοση-
 ρὸν (τὸ βαρὺ) κλῆμα, (αἱ ἐπιδη-
 μίαι) τοῦ φθινοπώρου.
 petissem (= petivissem), ιδ. peto.
 petīvi, ιδ. peto.
 peto (πρβλ. πέτ - ομαι) petīvi,
 καὶ petīi, petītum, 3. ζητῶ,
 ἀπαιτῶ 82,4. pacem ἐπιζητῶ
 (εὐχομαι) τὴν εἰρήνην. salutem
 ἐπιζητῶ τὴν σωτηρίαν, προσ-
 παθῶ νὰ καταφύγω εἰς ... (=
 confugio) 93, 6.
 pice, ἀφαιρ. τοῦ pix.
 pīlum, i, οὐ. ὕσος, ἀκόντιον (τῶν
 Ῥωμαίων ὀπλιτῶν). infestis pi-
 lis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρι-
 κῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλη-
 μένα.
 pīlus, i, ᾶ. (= ordo), λόχος τῶν
 τριαρίων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτά-
 των καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέ-
 μων τῆς λεγεῶνος)· ιδ. ducō.
 pix, pīcis, πίσσα.
 placet, cūit, —, 2. ῥ. ἀπροσ. δο-
 κεῖ τινι, νομίζει (εὐρίσκει) τις
 (ὡς) καλὸν ἀρέσκει.
 planiciēs, ēi, πεδιάς, πεδίον.
 plerīque, pleraeque. plerāque,
 (γεν. plurimōrum, - ārum,
 - ōrum), οἱ πολλοί, ἡ πλειονό-
 της.
 plerumque, ἐπίρρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.
 plūres, plurā, (γεν. plurīmum),
 πλείονες.

pol - licēor, eītus sum, 2. ἀποθ.

ὑπισχνοῦμαι (ὑ π ό σ χ ο μ α ι).

pondus, ēris, οὔ. βάρος, ἀφθονία,

πληθός.

pōno, posūi, positum, 3. τοποθε-

τῶ, τάσσω.

porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).

portus, ūs, ἄ. λιμὴν.

possem, πρτ. ὑποστ. τοῦ possum.

possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ pos-

sum.

possum, potūi, posse, δύναμαι. po-

test, καθίσταται δυνατόν 14.00,

post, ἐπίρρ. εἶτα, ἔπειτα ἰδ. dies.

post-ēā, ἐπίρρ. (post + ἀφαιρ. ἐ-

πιρρ. eā), ὕστερον, εἰς τὸ μέλλον.

postērus (ὕστερος). 2. οὐσ. in

posterum (κατὰ παράλειψιν τοῦ

diem) εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὴν

ἐπομένην.

postrēmō, ἐπίρρ. τέλος, ἐνὶ λόγῳ.

postūlo, 1. aliquem alicuius rei

κατηγορῶ τινά τινος (διά τι)·

(κυρίως postulo aliquem in

quaestionem ζητῶ τινα εἰς ἀνά-

κρισιν [ἐνώπιον τῶν δικαστῶν].

potestas, ātis, εὐκαιρία, δυνατότης.

potior, potītus sum, potīri, 4.

ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύ-

ρίος τινος (πρῶτος).

potītus, ἰδ. potior.

potūi, ἰδ. possum.

praeceptus, ἰδ. praecipio.

prae - cīpio (prae - cāpio), cēpi,

ceptum, 3. (προλαμβάνω). ani-

mo (ἀφαιρ.) vicioriam διὰ τοῦ

νοῦ (ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμ-

βάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην,

ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἐ-

μαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγρά-

φω, διατάσσω ἐκ τῶν προτέρων

93,1.

praeda, ae, λεία, λάφυρα.

1. praedīco, 1. μνημονεύω, ἀναφέ-

ρω 90,1. ὁμολογῶ, ἐκδηλῶ 104,1.

2. prae - dīco, δίδω ἐκ τῶν προτέ-

ρων ἐντολήν, προδιατάσσω, πα-

ραγγέλλω 92,1.

praedixēram, ἰδ. 2. praedīco.

praedo, ōnis, ἄ. πειρατής, ληστής

τῆς θαλάσσης.

praecēram, praeessem, ἰδ. praesum.

praefectus, ī, ἄ. (ἐπιμελητής).

praefectus regius ὁ ἀρχηγός

τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ

« στρατάρχος στρατιάρχης ».

praemīum, īi, οὔ. ἀμοιβή. prae-

mīa pecunīae ἀμοιβαί χρημά-

των (ἀμοιβαί χρηματικά).

praepāro, 1. παρασκευάζω (= com-

pāro) 84,1. praeparātus, προ-

παρασκευασμένος 101,4.

prae - pōno, 3. προΐστημι, τάσσω

τινά ὡς διοικητὴν, κάμνω (ἀρ-

χηγόν).

praeposūeram, ἰδ. praepono.

praesentīa, ae, (παρουσία). 2. ὁ

παρὼν χρόνος. in praesentīā ἐν

τῷ παρόντι, τό γε νῦν.

praesidīum, īi, οὔ. φρουρά, φύλα-

κες, βοήθεια 88,5. 89,1. 89,2.

93,7. 94,5. 99,4. 101,3. 101,5.

- ὄχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς 83,3.
- praestitissēm, ἰδ. praesto.
- prae - sto, stīti, stītumū stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatūrus), (ἴσταμαι ἔμπρός). operam παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω ἐνεργὸν μέρος. officium ἐπιτελεῶ τὸ καθήκον 85,2. 103,4.
- prae - sum, fūi, esse (μετὰ δοτ.) διοικῶ, εἶμαι διοικητής.
- praeter - eā, ἐπίρρ. (praeter + ἀφαιρ. ἐπίρρ. eā), ἐκτὸς τούτου, ἐκτὸς τούτων.
- praetor, ōris, ἄ. (ἐκ τοῦ ῥ. prae - eo προπορεύομαι), στρατηγός, πραιτωρ.
- praetoriūm, ἱi, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1. ἡ κυριωτέρα θέσις τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, στρατήγιον, (στρατηγεῖον), «περίστασις στρατηγίου» 94,6.
- praetoriūs, στρατηγικός, τῶν ἀρχόντων 85,5. porta praetoria ἡ (πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη) πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη στρατηγίς. 2) οὐσ. (ἐν. vir.), ὁ διατελέσας στρατηγός, ὁ πρόφην στρατηγός 82,3.
- premo, pressi, pressum, 3. πιέζω.
- primō, ἐπίρρ. κατ' ἀρχάς.
- primum, ἐπίρρ. (ἀρχήν), ἐν πρώτοις
- primus, πρῶτος.
- prior, ἄ. καὶ θ., prius, οὐ. (γεν. - ōris), πρότερος.
- pristīnus, ὁ πρῖν, ὁ πρότερος. pristina opinio ἡ προτέρα ἰδέα.
- prius, ἐπίρρ. πρότερον (ἰδ. prior).
- prius quam καὶ priusquam πρῖν ἤ.
- privātus (ἰδιωτικός). Οὐσ. ὁ ἰδιώτης (κυρίως ὁ ἄνευ δημοσίου ἀξιώματος).
- privo, 1. (ἀπο)στερῶ.
- pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν ὀνόματι, χάριν + γεν., ἀποβλέπων εἰς...
- pro - curro, cucurri, cursum, 3. (τρέχω ἔμπρός), ἐφορμῶ (δρομαίως).
- prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ ῥ. prod - ēo, (ὁ ἰδέ).
- prod - ēo (pro, prod - καὶ eo), ἱi, ἴtum, ἱre (προβαίνω). animo firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεωτέρως (θαρραλεώτερον) προχωρῶ, βαδίζω.
- proditio, ōnis, προδοσία.
- proditus, ἰδ. prodo.
- pro - do, didi, dītum, 3. προδίδω.
- pro - dūco, 3. (παράγω), ἀνάγω (= provēho, promoveo) 100, 1. προάγω, ἐξάγομαι τινα, παρασύρω 104,3.
- productus, ἰδ. produco.
- proelior, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην, μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.
- proelium, ἱi, οὐ. συμπλοκή, μάχη.
- proelium equestre μάχη ἵππική, ἵππομαχία.

profectio, ōnis (ἐκ τοῦ proficiscor), ἀναχώρησις.

profectus, (μτχ.) ἰδ. proficiscor.

proficiscenti, μτχ. ἰδ. proficiscor.

pro - ficiscor, fectus sum, ficisci, 3.

ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101,4.

profūdi, ἰδ. profundo.

pro - fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκ - χέω). profundo me (δι)εκχέομαι, ἐξαπλοῦμαι, ἐξορμῶ.

pro - gredior (pro - grādiōr), gressus sum, grēdi, 3. ἀποθ. προβαίνω, προχωρῶ, βαδίζω πρὸς τὰ πρόσω.

progressus, ἰδ. progredior.

pro - hibeo (pro καὶ habeo), būi, hītum, 2. εἶργω. aliquem aquā (ἀφαιρ.) κωλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, κωλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὑδρεύσεως.

proiectus, ἰδ. proicio.

proicio (προφ. projicio, ἐκ τοῦ pro καὶ iacio), iēcī, iectum, 3. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω 98,1. proiciōr (= proicio me) ad terram ῥίπτω ἑμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, (ῥίπτομαι πρὸ τῶν ποδῶν τινος) 98,2.

pro-nuntio, 1. προαναγγέλλω, προδηλῶ 94,3. διαβεβαιῶ, λέγω 87,2.

propinquus (ἐκ τοῦ prope, propinquus, πρβλ. long - inquus), πλησιόχωρος 88,5. Οὐσ. πληθ. propinqui, ōrum ἄ. (κυρίως ἐξ αἵματος) οἱ συγγενεῖς, οἱ τοῦ (στενοῦ) περιβάλλοντος, οἱ οἰ-

κεῖτοι 103,2.

propior, ἄ. καὶ θ., ius, οὐ. (γεν. - iōris) συγκρ. ἐγγύτερος, πλησιέστερος. Ὑπερθ. proximus.

propius, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. prope, ὑπερθ. proxime), μετ' αἰτ., ἐγγύτερον, πλησιέστερον.

pro - pono, 3. γνωστοποιῶ, δημοσιεύω 102, 2. 3.

1. propositum, i, σκοπός, πρόθεσις, σχέδιον 84, 1. 100, 3.

2. propositum, ἰδ. propono.

proposuissem, ἰδ. propono.

propter, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ + αἰτ., ἔνεκα.

propterēā, ἐπίρρ. (propter + ἀφαιρ. ἐπίρρ. eā), τούτου ἔνεκα, διὰ ταῦτα. propterea quod διὰ ταῦτα ὅτι, διότι.

prosecutus, ἰδ. prosequor.

pro - sequor, 3. ἀποθ. ἔπομαι, ἐπακολουθῶ, συνοδεύω.

protectus, ἰδ. protego.

pro - tēgo, xi, ctum, 3. σκεπάζω, καλύπτω.

protinus, ἐπίρρ. (pro καὶ tēnus), (παρ)εὐθύς, ἀπ' εὐθείας.

provincia, ae, (ἡ πρόσω νικηφόρος πορεία τοῦ στρατοῦ,), ἐπαρχία.

proximus, ἰδ. propior.

publicus, δημόσιος ἰδ. res.

puer, puēri, ἄ. παῖς.

pugna, ae (ἡ ἐκ παρατάξεως μάχη), μάχη.

pulsus, ἰδ. pello.

Q

quadraginta, τεσσαράκοντα.
 quam, ἐπίρρ. (μετ' ἐπιθ. = ὡς, πάνυ, πόσον πολύ). 1) πρὸ ὑπερθετ. ὅσον τὸ δυνατόν, ὡς 102,3. 2) (μετὰ συγκριτικὸν) ἦ. 92,3. 95,4· ἰδ. καὶ prius.

quando, ἐπίρρ. χρον. ποτέ, (κα μ ι ἄ φ ο ρ ἄ).

quantus, πόσος, ὀπόσος.

quantuscumque, ὅσοσδήποτε (πολὺς).

quartus, τέταρτος.

quascumque, ἰδ. quicumque.

-que, ἐγκλιτ. = τέ, καί.

querens, ἰδ. queror.

quęror, questus sum, quęri, 3. ἄποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ παραπόνου λέγω.

qui, quae, quod, ἀντων. ὅς, ὅστις, ὁ ὅποιος.

qui (καὶ quis), quae (καὶ qua), quid καὶ quod ἀντων. (ἐπιθετικῶς), τίς, τί.

quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.

quicumque, quaecumque, quodcumque, ἀντων. οἴοσδήποτε.

quidam, quaedam, quoddam ἀντων. (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τις 88,5. 97,4. 104,3. Πληθ. ὄρισμένος ἀριθμὸς, τινές 101,3. 103,1.

quidem, σύνδ. γε, βεβαίως.

quidnam, ἰδ. quisnam.

quiētus (μτχ. τοῦ quiesco ἡσυχάζω), ἡσυχος, ἀκίνητος.

quin, σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ.

quī καὶ ne μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι ἰδ. fallo.

quindēcim, δέκα πέντε.

quinque, πέντε.

quinq̄uerēmis, is (κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. navis, ἐκ τοῦ quinque καὶ remus = κώπη· πληθ. αἰτ. quinq̄ueremis καὶ quinque-remes), ἡ πεντήρης (ναῦς).

quis, quid? ἀντων. τίς; ποῖος;

quis (καὶ qui), quid, ἀντ. τίς, τί.

quisnam, quidnam, ἀντων. τίς ποτε; τίς λοιπόν; τίς;

quisquam, quaequam, quidquam καὶ quicquam (ἐν ἀρνητ. καὶ ὑποθετικῇ προτάσει), ἀντων. τίς.

quisquis, quaequae, quidquid καὶ quicquid, ἀντων. (π ᾱ ς), ὅστις, ὅστισδήποτε.

quō, σύνδ. μεθ' ὑποτακτ. (= ut eō), ἴνα 86,2, 98,2.

quod, σύνδ. ὅτι, διότι.

quoniam, σύνδ. (quom=cum καὶ iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ (βεβαίως).

quoque (πιθανῶς ἐκ τοῦ quō καὶ - que=μετὰ τούτου ἐπίσης), καί, ἔτι, ἐπίσης.

R

rādīx, īcis, (ρίζα, πρβλ. καὶ ῥ ἄ δ ι ξ). μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῷ=ὑπώρειαι, πρόποδες (ἔρους)
 ratio, ōnis, ὑπολογισμὸς, 82,5. μέσον 83,5. τρόπος, τέχνασμα

- 85,2. 101,4. σύνεσις φρόνησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰτιολογία, 86,2.
- recens, ntis, νεόδρεπτος, νεωστὶ κοπεῖς 96,1. 2) οὐσ. ὁ μὴ λαβῶν εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ κεκμηκώς.
- recepisse, ἀπρμφ. πρκμ. τοῦ recipio.
- recepissem, receptus, ἰδ. recipio.
- re - cipiō (re - cāpio), cēpi, ceptum, 3. (ἀναλαμβάνω), ὑποσχοῦμαι 82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀποχωρῶ ἀποσύρομαι 97,2. 102,1. καταφεύγω 102,6. recipior γίνομαι δεκτός 102,7. γίνομαι δεκτός, παρέχεται μοι ἄσυλον 103,3. συνενῶ 82,1.
- recupĕro, 1. ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ, κερδίζω ἐκ νέου.
- recusatiō, ōnis, ἄρνησις, διαμαρτυρία.
- recūso (re καὶ causa), 1. recūso ne ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...).
- red - ĕo, ĭi, ĭtum, ĭre (ἐπανερχομαι). ad gladium καταφεύγω εἰς τὸ ξίφος.
- reditus, us, ἄ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος.
- re - fĕro, rettūli, relātum, referre κομίζω.
- re - fĭcĭo (re - fācĭo), fĕci, fectum, 3. (πάλιν ποιῶ), συμπληρῶ (τὰ κενὰ τοῦ στρατεύματος).
- re - fūgĭo, fūgĭ, —, 3. (ὀπίσω φεύγω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (= recipio me) 95,4. 99, 4.5. 101,6. regĭus, βασιλικός, τοῦ βασιλέως.
- relātus, ἰδ. refero.
- relictus, ἰδ. relinquo.
- re - linquo, lĭqui, lictum, 3. καταλείπω 87,3. relinquo cohortes praesidio (δοτ.) καταλείπω κοόρτες (ὡς) φρουρὰν 89,2. 95,3. ὑπολείπω (ἄ φ ἦ ν ω) 92,1. ἐγκαταλείπω 97,2. θέτω ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦον 102,1.
- reliquĕram, ἰδ. relinquo.
- reliquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.
- re - mānĕo, mansi, —, 2. μένω ὀπίσω, παραμένω.
- remansi, ἰδ. remaneo.
- re - mitto, 3. πέμπω ὀπίσω.
- re - nōvo, 1. ἀνανεώνω. rursus renovo (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν, ἐκ νέου ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.
- re - pĕrĭo, reppĕri, repertum, 4. (ἀνεύρισκω). occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας, εὕρισκω εὐκαιρίαν.
- repressi, ἰδ. reprimo.
- re - pĭmo (re - pĕmo), pressi, pressum, 3. ἀναστέλλω, μειώνω, 92,5. ἀνακόπτω, ἐπέχω (σ τ α μ α τ ῶ) 93,1.
- re - quiesco, ēvi, —, 3. ἀναπαύομαι (ξ ε κ ο υ ρ ἄ ζ ο μ α ι).
- rĕs, rĕi, πρᾶγμα. res militaris (τὸ στρατιωτικὸν πρᾶγμα), αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3. res frumentaria (πρᾶγμα σιτικόν), τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σῆτον, τὰ ἐπι-

- τήδεια: res publica ἢ respubli-
ca, (γεν. και δοτ. rei publi-
cae κλπ.) πολιτεία, (κράτος).
res (πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ
συνομιλῆαι 104,1.
- re - sisto, stīti, —, 3. ἀνθισταμαι,
μάχομαι.
- re - spīciō (re και [spēcio], pe-
xi, pectum, 3. (στρέφω ὀπίσω
νὰ ἴδω) στρέφομαι (πρὸς τινα).
re - spondō, ndi, nsum, 2. ἀποκρί-
νομαι, ἀπαντῶ.
- retentus, id. retineo.
- re - tīnō (re και tēneo), tinūi,
tentum, 2. δὲν ἀφήνω, δὲν ἐγκα-
ταλείπω, διατηρῶ 92,3. retineor
ἐμποδίζομαι 102,5.
- reversūrus, id. revertor.
- revertor, reverti (ἐξ ἔνεστ. re-
verto), reverti, 3. ἀποθ. (ἢ
μτχ. reversus), ἐπανέρχομαι, ἐ-
πιστρέφω, ἐπανακάμπτω.
- rex, regis, ἄ. βασιλεὺς.
- ripa, ae, ὄχθη. ripa impedīta ὄχθη
ἀπρόσβατος, (δύσκολος).
- rivus, i, ἄ. ρυάκιον, (ποτάμιον).
- robur, robōris, οὐ. (ἀγρία δρυς).
2) μτφρ. πυρήν, ἄνθος (οἱ κρά-
τιστοι, οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.
- rursus, ἐπίρρ. πάλιν, ἐκ νέου, (ἀ-
κόμη μία ν φοράν).
- S**
- secerdotīum, ii, οὐ. τὸ ἀξίωμα τοῦ
ἱερέως, ἱερωσύνη 82,4. 83,1.
- saepe, ἐπίρρ. (συγκρ. saepius,
ὑπερθ. saepissime), πολλάκις,
ἐπανηληθμένως.
- sagittariū, ii, ἄ. τοξότης.
- salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσης,
(χάρις).
- sanguis, īnis, ἄ. αἷμα, (ζωή).
- satis, ἐπίρρ. λίαν. satis longus
(= tam longus) οὕτω (τόσον)
μακρὸς. satis est (ἐπ)ἄρκει 92,1.
- scapha, ae, σκάφη (=λέμβος τῶν
νεῶν), ἐφόλιον (φελοῦκα).
- scīo, scīvi, scītum 4. γινώσκω,
γνωρίζω.
- sē (και sese), ἑαυτὸν κλπ. -τοὺς
κλπ., id. sui 1.
- se - clūdo (se - clāudo), si, sum,
3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.
- seclūsi, id. secludo.
- sēcum = cum (πρόθ.) και sē (ἀ-
φαιρ.) μεθ' ἑαυτοῦ, μεθ' ἑαυτῶν
κλπ.
- secundus (ἐκ τοῦ sequor), = δεύ-
τερος, εὐνοϊκός, οὐριος.
- sed, σύνδ. ἀλλά.
- semper, ἐπίρρ. πάντοτε. 2) πολλά-
κις 96,1.
- senatoriū, συγκλητικὸς.
- senātus, us, ἄ. σύγκλητος.
- senatusconsultum, i, οὐ. (και κε-
χωρισμένως senatūs [γεν.] con-
sultum) συγκλήτου δόγμα.
- septem, ἐπτά.
- sequimīni, β' πλ. προστ. ῥ. sequor.
- sententia, ae, γνώμη.
- sēquor, secūtus sum, sēqui, 3.
ἀποθ. ἔπομαι, ἀκολουθῶ.

serpo, psi, ptum, 3. ἔρπω, διαδί-
δομαι, ἐξαπλοῦμαι. ignis serpit
latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυτέ-
ρας διαστάσεις.

servo, 1. (σφίζω). institūtum τη-
ρῶ τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84,3.
διαφυλάττω 89,1.

servus, i, á. δοῦλος.

seu, id. sive.

sese, id. se.

sex, ἕξ.

si, σύνδ. εἰ, ἄν, ἄν.

sibi, ἑαυτῷ κλπ. id. sui, 1.

sic, ἐπίρρ. οὕτως, οὕτω.

sicut, ἐπίρρ. ὥσπερ, οὕτως.

signum, i, οὐ. σημεῖον 85,4. 90,
3. 93,1. 93,5 (= vexillum) .
signa militaria (σημεῖα στρα-
τιωτικά), σημαῖαι 95,4. 99,4.
ὄργανα μουσικά 92,5.

sim, ἔνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.

similiter, ἐπίρρ. ὁμοίως.

simul, ἐπίρρ. ταυτοχρόνως.

sine, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἄνευ.

singularis, e, μοναδικός.

singŭli, ae, a, ἀνά ἓνα, singulas
cohortes detraxit ἀνά μίαν κό-
όρτιν (ἀνά ἐν τάγμα) ἀπέσπασε.

sinister, sinistra, sinistrum, εὐ-
ώνυμος, ἀριστερός.

sive (πρὸ φων. ἢ συμφ.) ἢ seu
(πρὸ συμφ.), συνδ. εἴτε. sive-
sive εἴτε-εἴτε.

societas, ātis, ἑταιρεία (ἐκ Ῥω-
μαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα
τοὺς φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς

Ῥωμ. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὠρισμένου
μισθώματος), συνδικαῖτον.

sollicito, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ) ωθῶ
εἰς στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).

solvo, solvi, solūtum, 3. λύω.
solvo (naves) a terra λύω τὰς
ναῦς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἐκπλέω,
ἀνάγομαι 101,6. 102,7.

soror, ōris, ἀδελφή.

spatium, ii, οὐ. spatium tempo-
ris καὶ ἀπλῶς spatium διάστη-
μα χρόνου, χρονικὸν διάστημα
84,1. 95,1. τόπος, χῶρος, διάστη-
μα (ἀπόστασις μεταξύ δύο τό-
πων) 92,1. 103,2.

specto, 1. (ἀπο) βλέπω. haec
spectans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέ-
πων, (ἐπὶ τῷ σκοπῷ νά...).

sperassem (= speravissem), id.
spero.

spĕro, 1. ἐλπίζω.

spes, spei, ἐλπίς.

(spons ntis), μόνον κατ' ἀφαιρ.
suā sponte, ἀφ' ἑαυτῶν, αὐτο-
βούλως, ἄνευ διαταγῆς.

statĭo, ōnis, φυλακεῖον (τόπος ἐνθα
τοποθετοῦνται στρατιῶται φρου-
ρᾶς ἕνεκα), φυλάκιον.

statŭo ūi, ūtum, 3. ἀποφασίζω.

stringo, nxi, ctum, 3. (στράγγω,
σφιγγω). gladium (ἀντὶ τοῦ συν-
ηθεστέρου destringo gladium)
σπῶμαι (ἀνασπῶμαι τὸ ξίφος),
σύρω τὸ ξίφος.

strinxi, id. stringo.

structus, id. struo.

- strūo, xi, ctum, 3. κατασκευάζω.
studium, ii, οὐ. σπουδῆ, προθυμία.
- stupa, ae (στύπη), στυππεῖον.
subĕram, id. subsum.
- sub - iĕcio (πρόφερε subjiĕio, sub και iăĕio), iĕci, iectum, 3. ὑποβάλλω. aciem collibus (δοτ.) προσάγω (πλησιάζω) τὸν (παρατεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοῦς λόφους (εἰς τοῦς πρόποδας τῶν λόφων). subicio me (ἀντι aciem meam) iniquis locis (δοτ.) ὑποβάλλω ἑμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου) εἰς τόπους ἀνίσους (τ.ἔ. εἰς τόπους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).
- sublātus, id. tollo.
- sub - lūo (ἐκ τοῦ sub - lavo), ūi, ūtum, 3. (ὑπονίπτω). montem ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοῦς πρόποδας τοῦ ὄρους).
- subsĕqui, ἀπρμφ. τοῦ subsequor.
sub - sĕquor, 3. ἀποθ. ἀκολουθῶ κατόπιν.
- sub - sum, (ὑπόκειμαι). subest ἑγγὺς ἐστι, πλησιάζει.
- suc - cĕdo (sub - cedo), 3. alii cui, διαδέχομαι τινα.
- successi, id. succedo.
1. sūi, sibi, se, ἀντων. id. 102,6 κ.ἀ.
2. sūi (98,2.), id. suus.
- sum, fūi, esse, εἰμί, εἶμαι. alĭquis ἢ aliquid est praesidio (δοτ.) εἶναι τις ἢ τι βοήθεια (πρὸς βοήθειαν). sum ad aliquid χρησιμεύω πρὸς τι 101,2. est periculo
- (ἀφαιρ.) capitis mei εἶναι μετὰ κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἢ ζωῆ μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχρημάτισα) ὑπατος. ventus est ἀνεμος εἶναι (πνέει). sum in curatione regni εἶμαι ἐν τῇ ἐπιτροπεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνήλικον βασιλέα.
- summa, ae, ó (δια τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμός, σύνολον. quae summa erat milium XXXII ὄς (ἀντί: ὦν κ ο ό ρ τ ε ω ν) ἀριθμός ἦτο εἴκοσι δύο χιλιάδων id. και diffido.
- summōtus, id. summoveo.
- sum - mōveo (sub - moveo), 2. ἐκδιώκω, ἀπωθῶ.
- summus (ὑπερθ. τοῦ superus), ἀνώτατος, μέγιστος id. superior.
- sumo (subs [= sub]-emo), sumpsi, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βίη 103, 1.
1. sumptus, ūs, ἀ. δαπάνη, ἐξοδα.
2. sumptus, id. sumo.
- superior, ius, (γεν. - iōris, συγκρ. τοῦ superus), πρότερος.
- supero, 1. νικῶ (= vincō).
- super - sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολείπομαι 91,2.
- sup - porto (sub - porto), 1. και ῥ. προσκομίζω, φέρω.
- suprā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.
- suspiciō, ōnis, ὑποψία.

sus - tñēo (subs [=sub] καὶ tē-
neo), tinūi, [tentum ἤ] ten-
tātum, 2. ἀντέχω (β α σ τ ῶ)
94,2. impetum ὑπομένω τὴν
ἔφοδον 84,4.

suus, ἑαυτοῦ, -τῆς, -τῶν (ιδιικός του,
ιδιικός της, ιδιικός των). nihil sui
οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας,
οὐδὲν ἕπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98,2.

T

tabella, ae (ξύλινος μικρὸς πί-
ναξ), δελτίον ψηφοφορίας.

tabernaculum, i, οὐ. σκηνή.

taeda, ae (ξύλον ῥητινοῦχον), δάξ.

tam, ἐπίρρ. τόσον (π ο λ ῦ). tam
(μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi, σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.

tantum, (αἰτ. τοῦ οὐσ. tantum).

ἐπίρρ. κατὰ πολὺ 96,4. tantum
ut τοσοῦτον ὥστε 101, 3.

tardius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus (κυρίως μτχ. τοῦ tego).

Ὡς ἐπίθετον = constratus (κα-
τεστρωμένος. scaphae tectae, ἀ-
κάτια (πλοίαρια) « καταστρώ-
ματα ἔχοντα » 100,2.

tego, texi, tectum, 3. (στέγω),
καλύπτω, περιφρουρῶ, προστα-
τεύω 102,3.

telum, i, οὐ. (βέλος), ἀκόντιον.

temere, ἐπίρρ. ἀλογίστως, ἀπερι-
σκέπτως, εἰκῆ.

tempestas, ātis, τρικυμία (=pro-
cella).

temporis, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, ἰδ. tempto.

tempto, 1. πείραν λαμβάνω, ἀπο-
πειρώμενος (διακινδυνεύων) μαν-
θάνω.

tempus, ōris, οὐ. χρόνος isdem
(=iisdem) temporibus (α-
φαιρ.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους.
eodem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον. tempus anni ἡ ὥρα τοῦ
ἔτους.

tendi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ tendor,
tentus sum καὶ σπανιώτ. ten-
sus sum, tendi ἰδ. tendo.

tendo, tetendi, tentum, σπανιώτ.
tensum 3. (τείνω). praetorium
« πῆγγυμι », διατείνω (τεντῶ-
νω, στήνω) τὴν σκηνὴν τοῦ
στρατηγεῦ, « σκηνοπηγῶ ».

tenēo, tenui, —, 2. κατέχω 88,2.
me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ ἑμαυ-
τὸν ἐν τῇ (τεταγμένη) θέσει,

διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1.

καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος
101,1. διατηρῶ, κρατῶ 102,3.

tergum, i, οὐ. νῶτον, νῶτα. a ter-
go ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐκ τῶν νῶτων.

terni, ἀνά τρεῖς, τρεῖς.

terra, ae, ξηρὰ 101,6. ἔδαφος 98,1.

terrēo, rūi, itum, 2. φοβῶ, πτοῶ.

tertius, τρίτος.

testis, is, ἀ. ὁ μάρτυς.

timēo, ūi, —, 2. φοβοῦμαι.

timor, ōris, ἀ. φόβος.

timuisse, timuissem, ἰδ. timeo.
 tollo, sustūli, sublātum, 3. αἴρω.
 clamoren αἴρω κραυγὴν, ἀλα-
 λάζω, «ιάζω» 92,5. ἀφαιρῶ..
 ἀποκομίζω (παίρνω) 103,1.
 tot, ἄκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι.
 totus, (γεν. totius, δοτ. toti), ὅ-
 λος, ὀλόκληρος, ἅπας.
 traditus, ἰδ. trado.
 trā - do (ἐκ τοῦ trans - do), dīdi,
 dītum, 3. παραδίδω.
 tradūco (trans - duco), 3. διαβι-
 βάζω.
 tres, tria, (γεν. πλ. trium), τρεῖς
 trichila, ae, σκιά, κλισία φυλλο-
 σκεπῆς καὶ φυλλόστρωτος, παρά-
 πηγμα φυλλοσκεπὲς (εἶδος κρεβ-
 βατίνας).
 tribūnus, i, ἀ. (ὁ φύλαρχος, ὁ
 προϊστάμενος φυλῆς τινος). tri-
 bunus militum (στρατιωτικὸς)
 χιλιάρχος.
 triginta, τριάκοντα.
 trirēmis, is, (tres καὶ remus =
 κώπη), ἡ τριήρης (ναῦς).
 tuba, ae, σάλπιγξ.
 tuemini, β' πληθ. προστ. ῥ. tueor.
 tueor, tuitus sum, 2. ἀποθ. φυ-
 λάττω, ὑπερασπίζω.
 tuli, ἰδ. fero.
 tum, ἐπίρρ. τότε.
 tunc, ἐπίρρ. τότε
 turmātim, ἐπίρρ. ἰλαδόν, κατὰ ἴλας.

U

ubi, σύνδ. ὡς, εὐθὺς ὡς, ἀφοῦ

93,5. 98,2.
 umquam, ἐπίρρ. ποτέ ἰδ. neque.
 unā, ἐπίρρ. (ὁμοῦ, ἅμα). unā cum
 aliquo ὁμοῦ τινι (μαζὶ μὲ).
 undique, ἐπίρρ. πανταχόθεν.
 unius, γεν. τοῦ unus.
 universus, σύμπας. universi, σύμ-
 παντες, ἀθρόοι, πάντες ὁμοθυ-
 μαδόν.
 unus, (γεν. unius, δοτ. uni), εἷς.
 2) εἷς μόνον (= unus modo,
 unus omnino) 82,1. 82,3.5.89,
 1. 102.4.3. μόνος, εἷς μόνος
 19,2.
 urbānus, ἀστικός, τοῦ ἄστεως.
 urbs, urbis, πόλις (ἰδίᾳ ἢ Ῥώμη·
 [πρβλ. Ἄστυ = Ἀθῆναι, Πόλις
 = Κωνσταντινούπολις].
 1. usus, ūs, ἀ. ἐμπειρία, ἄσκησις.
 84,3. 86,5. (ἰδ. manus), 93,1.
 χρεία, ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum
 usus adesset (= si quando
 usus ἢ opus esset, si usus ve-
 niret) ἐάν ποτε (ὀσάκις) παρί-
 στατο χρεία, ἐν ὄρα ἀνάγκης.
 2. usus, μετχ. τοῦ ut 95,5. 100,3.
 1. ut, ἐπίρρ. ὡσπερ 85, 1.86,5.93,3.
 94, 3.96,4. 104,1.2) (τρόπος καὶ
 αἰτία) ut... existunt 104,1.
 2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὡς, εὐ-
 θὺς, εὐθὺς ὡς 94,5. 2) τελικός·
 ὅπως, ἵνα 82,1.5. 85,2. 86,5.
 92,2.3.5, 95,1. 102,2.3. 102,7.
 103,3.3) συμπερασματικός· ὥστε
 82,2. 84,3.85,4. 92,1. 94,5. 96,1.
 4. 101,7.-ut = ita ut 84,2. 4.101,7.

uterque, utraque, utrumque, (γεν. utrisque), ἑκάτερος, ἑκάτεροι, ἀμφοτέρω.

1. ūti (ἀντι ut σύνδ.), 86,1. 101,3. 102,2.

2. ūti, ἀπρφμ. τοῦ utor 83,5. 90,1 ūtor, ūsus sum, ūti, ἀποθ. χρῶμαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρῆσιμοποιῶ (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5. 95,1 re frumentariā commodiore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ῥῶον, ἔχω τὰ τρόφιμα ἄνευ μεγάλων ἐμποδίων, « ῥῶον τῆς τροφῆς εὐπορεῖν ». usus tempore anni commodiore ἐπωφεληθεῖς, τυχὼν ὥρας τοῦ ἔτους (ἐποχῆς), εὐνοικῆς (κατὰ λέξιν εὐνοικωτέρας). ducibus usi centurionibus (ἀφαιρ.) χρησιμοποιοῦντες τοῖς ἑκατοντάρχουσιν (ὡς) ἀρχηγούς, σχόντες τοὺς ἑκατοντάρχους ὁδηγούς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἑκατοντάρχων.

utrum, πότερον, utrum — an πότερον — ἤ.

V

valēo, lūi, —, 2. (ὕγιαίνω). equitatu (ἀφαιρ.) ἰσχύω κατὰ τὸ ἰππικόν, ἔχω μεγάλας ἰππικὰς δυνάμεις.

valetūdo, dīnis, (ἔξις, σώματος διάθεσις). ἐπὶ κακῆς ἐννοίας: ἀσθένεια, καχεξία, νόσος 87,4.

vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων ὠχυρωμένον πρόχωμα), χαράκω-

μα, πρόχωμα, « χάραξ ».

vehementer, ἐπίρρ. μεγάλως, σφοδρῶς.

velim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo. vellem, πρτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

vēnīo, vēni, ventum, 4. ἐρχομαι, ἀφικνοῦμαι. in deditioem ἐρχομαι εἰς παράδοσιν, παραδίδομαι. cum classe venio μετὰ στόλου ἐρχομαι (πλέω).

ventus, i, ἄ. ἄνεμος.

verbum, i, οὐ. λόγος, λέξις.

vero, ἐπίρρ. βεβαίως, « μὴν » (= revērā) ἀναμφιβόλως 87,6. 93,2. 94,3. 95,5. 2) ἀντιθετ. σύνδ. δέ, ἀλλὰ 84,2.

versor, ἀποθ. 1. (στρέφομαι), διατρέβω, εἶμαι, εὐρίσκωμαι.

versus, πρόθ. (ἐπιτασσομένη), μέχρι. Larīsam versus πρὸς τὴν καταβύθουσιν τῆς Λαρίσης.

verto, rti, rsum, 3. στρέφω. terga στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι εἰς (ἄτακτον) φυγήν.

vester, vestra, vestrum, ὑμέτερος, (ἰδικός σας).

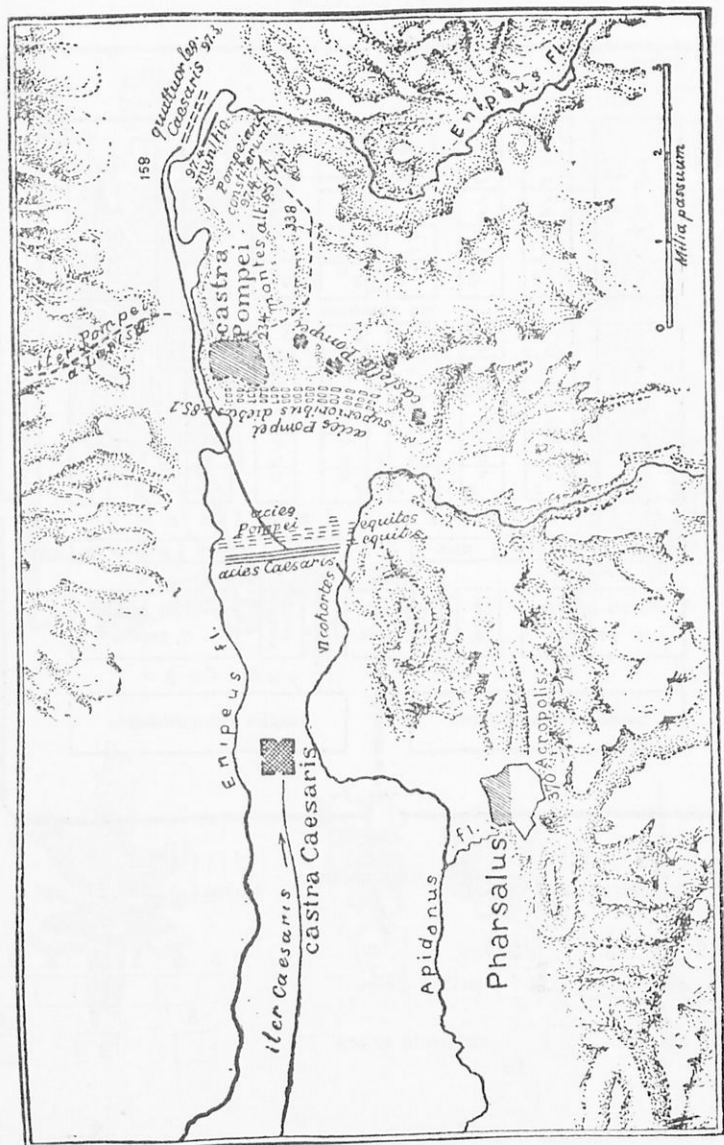
vetus, vetēris, παλαιός, πολὺν ἤδη χρόνον ὑπάρχων, παλαιάμαχος.

vexillum, i, οὐ. (ὑποκοριστικὸν τοῦ vēlum = ὀθόνη), σημαία (ἰππικοῦ), σῆμα, σημεῖον (ιδ. signum). Τοῦτο ἀνετείνετο (ἐκυμάτιζεν) ἄνωθεν τῆς σκηνῆς τοῦ στρατηγοῦ.

vicem, ιδ. vicis.

vīcis (γεν. τοῦ ἀχρήστου vix),

- αίτ. vicem. in vicem ἐναλλάξ,
ἐκ διαδοχῆς 98, 3.
- victor, ōris, ἄ. νικητῆς.
- victoriā, ae, νίκη.
- videō, vīdi, vīsum, 2. 1) βλέπω.
ὄρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) vi-
deor φαίνομαι, εἶμαι φανερός,
βλέπει (ἢ νομίζει) τις ὅτι ἐγώ...
νομίζομαι, φαίνομαί τινι 82,2.
85,1. 4. 87,7. 92,4. 96,4.—3)
- videor ἀντὶ mihi videor πιστεύω,
νομίζω 84, 3.
- viginti, εἴκοσι.
- viōlo, 1. (πρβλ. vis), βιαίως με-
ταχειρίζομαι, κακοποιῶ.
- vir, viri, ἄ. ἀνὴρ.
- vires, virium, ἰδ. vis.
- virtus, ūtis, ἀνδρεία.
- vīs (αίτ. vim, ἀφαιρ. vī,) δύναμις.
(σωματική). πληθ. vīres, ἴum.
- vīvus, ζωντανός, ζῶν.
- vix, ἐπίρρ. μόλις.
- voco, 1. καλῶ.
- volo, volūi, velle, βούλομαι, θέ-
λω.
- voluisse, ἰδ. volo.
- voluntariī, ōrum, ἄ. οἱ « ἐθελοντὶ
στρατευόμενοι », οἱ ἐθελονταί.
- voluntas, ātis, θέλησις, προθυμία
84,1 ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.
- voluptas, ātis, τέρψις, εὐχαρίστησις.
- vulnus, nēris, οὐ. τραῦμα. sine
vulnere, ἄνευ τραύματος, ἄνευ
αἵματοχυσίας, ἀναιμακτί.

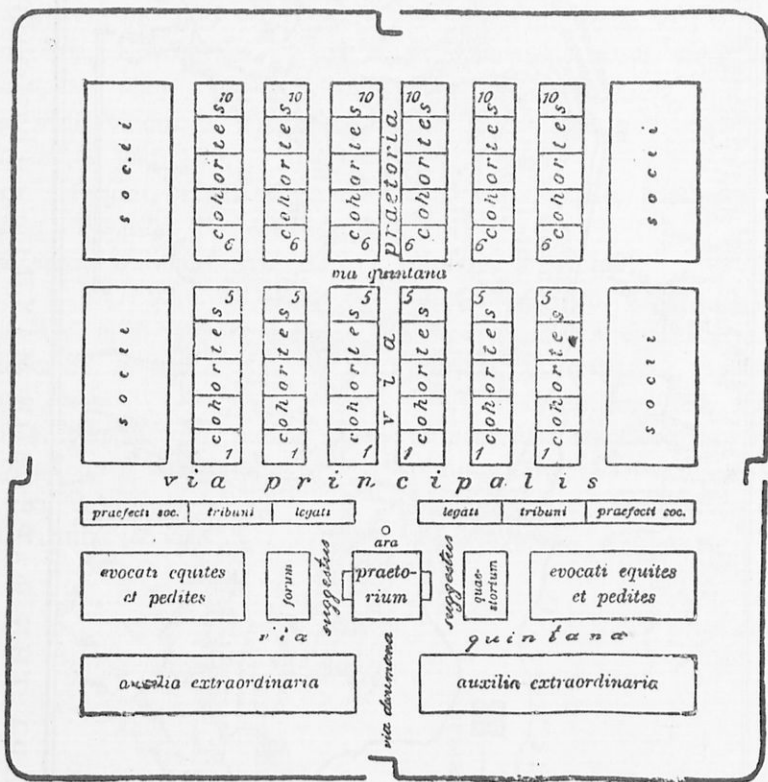

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ (Κατά Stoffel)

porta praetoria

porta principalis sinistra

porta principalis dextra

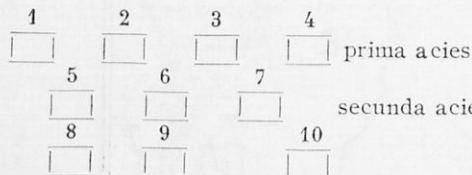

|||||
mercatores

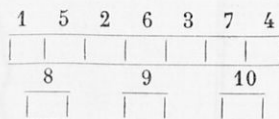
porta decumana

|||||
mercatores

1

2

3

- 1) Castra Romana (44). 2) 'Η λεγών ἐν παρατάξει (31 καὶ 32).
3) 'Η λεγών ἐν τάξει μάχης.

4

5

6

7

8α

8β

4) Aquilifer (25). 5) Signifer (26). 6) Aquila (25). 7) Sarcinae
 ή Mulus Marianus (15 και 18). 8α) Tuba (29). 8β) Cornu (29).

(Οι έντοδες παρενθέσεων αριθμοί παραπέμπουσιν εις τους αντίστοιχους αριθ-
 μους του περιηρωρίου, των σελ. 33 — 44).

9

10

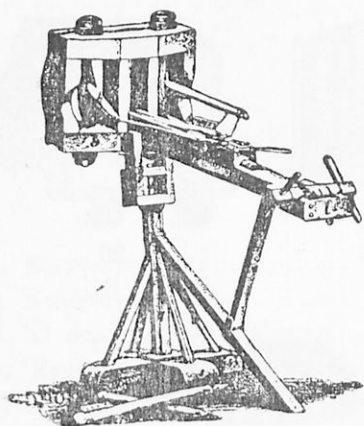
11

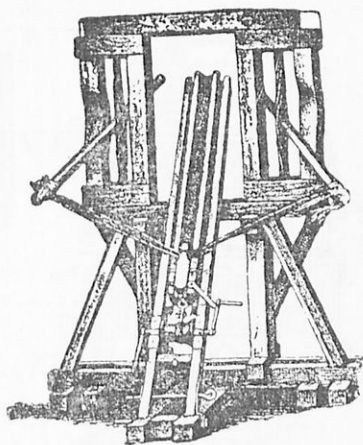
12

9) Miles legionarius (3 και 14). 10) Vexillum (28 και 29). 11) Centurio (12, 19 και 63). 12) Funditor (18).

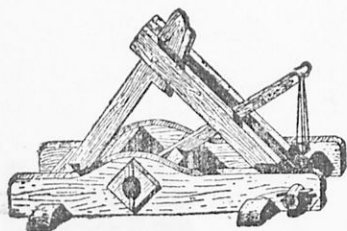
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

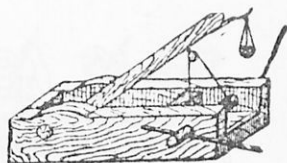
13

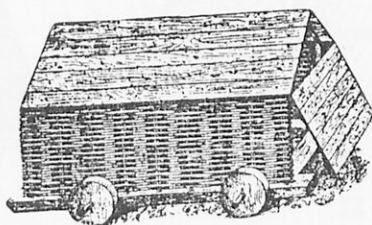
14

15

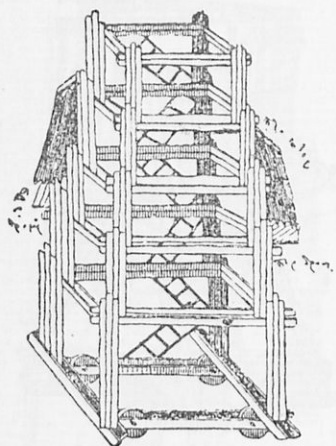
16

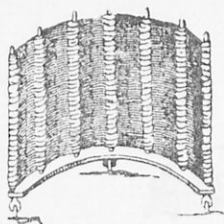
17

13) Ballista (15 α'). 14) Catapulta (15 α'). 15). Funda librilis (15 α'). 16) Scorpio ή Onager (15 α'). 17) Vinea (15 β').

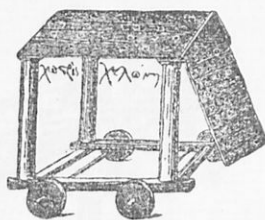
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

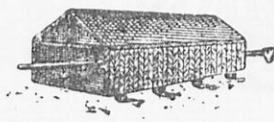
18

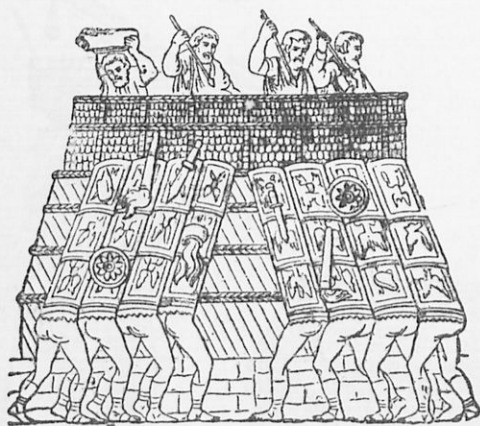
19

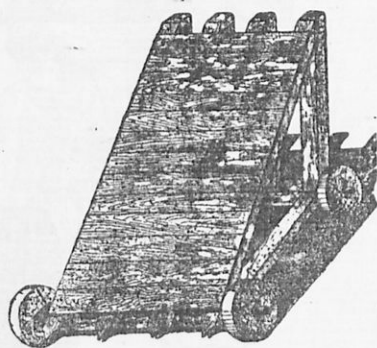
20

21

22

23

18) Turis ambulatoria (15 β'). 19) Pluteus (15 β'). 20) Testudo fossaria (15 β'). 21) Testudo arietaria (15 β'). 22) Testudo (συνασπισμός 40). 23) Testudo (15 β').

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή.....	Σελ.	7 - 17
2. Κείμενον	»	18 - 30
3. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος	»	33 - 44
4. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	45 - 68
5. Πίναξ ἱστορικὸς καὶ γεωγραφικὸς	»	69 - 75
6. Λεξιλόγιον	»	76 - 112
7. Εἰκόνες	»	113 - 118

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον.

Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρ. 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

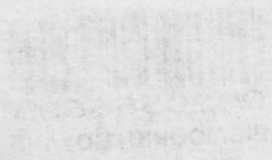

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΑ' 1963 (ΙV) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 35.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1145/20-2-63

Ἐκτύπωσις — Βιβλιοδεσία *ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΦΑ* ἔ· Υἱοῦ — Πιθέου 88

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

13

0020556893

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

